

ПОЗОРИШТЕ

ЛИСТ СРПСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА

бр. 1 | 2024.

ПОЗОРИШТЕ

ЛИСТ СРПСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА
1-2 | 2023.

ПОЗОРИШТЕ

ЛИСТ СРПСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА
бр. 3 | 2023.

ПОЗОРИШТЕ

ЛИСТ СРПСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА
бр. 4 | 2023.

ПОЗОРИШТЕ

ГОД. LXXX 163. сезона, 2023/2024. ЛИСТ СРПСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА

Број 1   јануар – март 2024.

ДАН СНП-а

Беседа за Дан Позоришта 28. марта 2024. др Зоран Ђерић	3
Медаље, награде и похвале	5

ДРАМА

Премијера: *Мишја Ђрозница*

Горак укус смеха: Реч редитеља Ђорђе Нешовић	10
Пандорина кутија или Аца Поповић: Интервју са Ђорђем Нешовићем, редитељем Душан Мамула ..	11
Лица и наличја стварности: Драматуршка белешка Исидора Милосављевић	13
Добро јутро, господине Поповићу Душан Мамула	14
Ја сам исањан у другом сну Александар Поповић	16
Човечност изнад свега: Интервју са Бојаном Милановић, глумцом Јелена Огњеновић	17

Награда „Предраг Пеђа Томановић“

Награда Задужбине „Предраг Пеђа Томановић“ за 2023.....	19
Награде су потврда да се труд препознаје и цени: Интервју са добитницима Анђелом Пећинар и Димитријем Аранђеловићем Ивана Кркљуш	20
<i>Свети мојућности</i> : нова представа Хариса Пашовића	23

ОПЕРА

Оперски студио „Војислав Солдатовић“: Интервју са Виолетом Срећковић, добитницом златне медаље „Јован Ђорђевић“, првакињом Опере СНП-а и уметничким руководиоцем Студија Ивана Илић Киш ...	24
Оперета која слави живот: <i>Кнегиња чардаша</i> Милорад Стокин	28
Невидљиви за позоришног гледаоца: Интервју са инспекцијентом Опере и Балета Иваном Свирчевићем Ивана Илић Киш	32
<i>Мали ојерски бал</i> : белешка поводом концерта Дечјег хора СНП-а Милорад Стокин	36
Белешке младих о... опери Репрезентативна слика <i>Травијата</i> Стефан Микан	38

БАЛЕТ

Јубилеј: *Грк Зорба*

Зорба за четири биса: Интервју са Андрејем Колчеријум, добитником златне медаље „Јован Ђорђевић“, прваком Балета СНП-а, поводом 20 година уметничког рада Ивана Илић Киш ...	42
Репетитори Балета о раду са солистима и ансамблом Без уметности нема душе, а без душе нема живота! Интервју са Миланом Лазићем, прваком Балета и балетмајстором-репетитором Ивана Илић Киш	47
Тренуци који ме дубоко дирну и подсети на одговор зашто волим овај посао: Интервју са Бранком Глигорић, репетиторком балетског ансамбла Ивана Илић Киш	50
<i>Ошело</i> , балет по мотивима Шекспировог дела	52

ТЕХНИКА

Приче из радионице: са Михалисом Запунидисом,
шефом обућарске радионице | **Александра Максимовић** 53

ИЗ УМЕТНИЧКЕ АРХИВЕ

На маргинама новосадске *Енциклопедије СНП*: Позоришне песме (II) | **Ђорђе Перић** 55

Уметнички рад Алексе Шантића и везе са СНП-ом:
поводом 100 година од рођења Алексе Шантића | **Мр Снежана Илић** 57

„ПОЗОРИШНА ПРИЧА“

Позориште у кући: Слободан Тишма | **Ласло Блашковић** 59

ПУБЛИКА

Волимо Позориште и идемо у Позориште:
Поводом двадесет година организованих посета | **Проф. др Невена Варница** 61

СУСРЕТИ

Ако и уђем у представу у својим ципелама, током ње дефинитивно постану Аријелове:
Интервју са Марком Шелићем Марчелом | **Александра Никодијевић** 63

IN MEMORIAM

Бранислав Јатић (1956–2024), бас какав се ретко рађа 65

ИЗДАЊА СНП-а

Књиге и лист „Позориште“ 68

ПОЗОРИШТЕ

ГОД. LXXX 163. сезона, 2023/24. ЛИСТ СРПСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА
Број 1   јануар – март 2024.

Српско народно позориште
Позоришни трг 1, Нови Сад
Телефон: +381 21 66 21 411
ISSN 0352-907X
www.snp.org.rs

Први број Позоришта у издању Друштва за Српско народно позориште изашао је 26. децембра 1871, а последњи, недатиран, 1908. године. Године 1880. и 1883. лист није излазио, а 1881/82. издаван је као годиште сезоне. У том периоду Позориште је уређивао Антоније Хаџић. Од 5. новембра 1909. до 31. јануара 1910. лист уређује Јован Грчић, најпре под именом Позориште, а затим Ново позориште. Уредници листа Позориште у новој серији 1968–2005: Зоран Јовановић (1968–1977), Звездана Шарић (1977–1979), десет бројева у сезони 1979/80. уредили: Милица Остојић, Мирко Петковић и Гордана Торбица; Јасмина Њаради (фебруар – мај 1981), Лазар Васић (октобар 1981 – март 1982), Смиљана Лагатор (јуни 1992 – март 1993), Весна Крчмар од 1983. до 2005; од 2007. Александар Милосављевић; од 2008. до 2015. Даринка Николић (електронско издање за сезоне 2013/2014. и 2014/2015); Александар Милосављевић (март 2021 – јун 2023); од јула 2023. Ивана Илић Киш

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

792(497.113)

ПОЗОРИШТЕ / главни и одговорни уредник Ласло Блашковић. - Год. 1, бр. 1 (26. дец. 1871)-год. 34, бр. 8 (1909); год. 1, бр. 9 (1909)-год. 2, бр. 24 (1910); н.с., год. 36, бр. 1 (1968/1969)-год. 75, нов. (2008/2009); год. 76, март (2020/2021)- . - Нови Сад; Српско народно позориште, 1871-1910; 1968-2009; 2021- . - 30 cm

Повремено.

ISSN 0352-907X = Позориште (Нови Сад)

COBISS.SR-ID 16329986

Др Зоран Ђерић, в. д. управника СНП-а

Беседа за Дан Позоришта 28. март 2024.

др Зоран Ђерић
фото Марија Ердељи

Даме и господо, уважени гости, представници медија, добродошли на Дан Српског народног позоришта! Драги позоришници, ви који сте запослени у нашем позоришту, као и његови пензионери, срећан вам Дан Српског народног позоришта!

Март је месец позоришта. Сваког 27. марта, широм света, прославља се Светски дан позоришта. Уз то, ваља напоменути још два мартовска датума: 20. март је Светски дан позоришта за децу и младе, а 21. март је Светски дан луткарства. Још нам нису познате поруке које се пишу и објављују тим поводомима и читају у свим позориштима у свету. Имајући у виду оно што нас окружује, оно што нам прети или нас опомиње, можемо претпоставити шта ће бити неизоставно у свим тим порукама. Прочитаћемо и те поруке, када нам стигну, чуће их и наша публика, пред почетке представа, али има и неколико других, последњих месеци често изговараних речи, има много постављених питања и очекиваних одговора. Неке од тих речи односе се на зараде запослених у култури, овде, конкретно на запослене у нашем позоришту. Као што знате, први су у јавности изнели те проблеме запослени у Београдској филхармонији. Убрзо су им се придружили чланови Оркестра

СНП-а, потом Народног позоришта из Београда, а за њима и чланови Хора, Балета и Дrame. Уследила је подршка запослених у Техници. Укључили су се синдикати, и кренуло је да се одмотава клупко које још увек није стало и не знамо да ли ће и када стати и каквих ће све размера бити када престане са одмотавањем.

Управни одбор СНП-а је подржао иницијативе запослених да се повећају плате и да се материјални статус свих запослених у позоришту побољша. Управа СНП-а је већ годину дана у преговорима са представницима Владе Србије да се ти проблеми реше. Значи, много пре поменутих иницијатива Београдске филхармоније, износили смо предлоге како могу да се реше постојећи проблеми и како да се побољша статус и материјални положај запослених у нашем позоришту, као и у Народног позоришту у Београду, а на сличан начин и у другим институцијама културе. Имали смо конкретне предлоге, који су стигли до одговарајућих нивоа власти, али ипак нису реализовани. Постоје обећања, сад већ и одређена комисија која је задужена да реши та питања. Очекујемо да ће до тога доћи, надајмо се што пре, како ситуација у којој су установе културе, па и наша кућа,

не би ескалирала у погрешном правцу, а на штету, како публике, тако и свих нас.

Плате?! Колике су плате у култури? А колике су у нашем позоришту? Мале. Највећи број запослених има минималац, значи негде око 45.000 динара, нето. Све зависи од коефицијената, а они од степена школске спреме. Распон се креће од 10 до 25. То се множи са минималном ценом рада, која је основица за плате, итд. И тако ће бити док се не промени фамозна Уредба о коефицијентима. Али то не зависи од нас па ни од нашег оснивача. Те уредбе решава Република. То би могао да реши дуго већ прижељкивани Закон о позоришту.

Услови за рад? У последњих 9 година доста тога се променило и унапредило. Не може се рећи да није. У току су радови на санацији надстрешнице изнад главног улаза у зграду СНП-а, постављање рампи за регулисање паркинга око објекта СНП-а, замена подне облоге у хорској сали, замена канапа на цуговима на сцени „Јован Ђорђевић“, замена постојећих котлова за припрему топле воде, санација цевовода система климатизације у оркестарској сали за пробе, радови на кречењу ходника у оквиру објекта СНП-а. Подсетимо се: на сцени „Пера Добриновић“ замењена је и реконструисана сценска механика горњег построја и систем расвете; реконструисана је ротација на сцени „Јован Ђорђевић“; завршена је друга фаза реконструкције система климатизације, замењене су коморе К7, К11, К15 и К16, а започети су радови на реконструкцији четврте фазе система климатизације, замена комора К1, К2 и К8/1; набављени су тегови за цугове, итд.

Исто тако, реализована је набавка опреме, средстава и извршење услуга за потребе функционисања Службе физичко-техничког обезбеђења, заштите од пожара и безбедности на раду, у складу са Финансијским планом за 2023. годину.

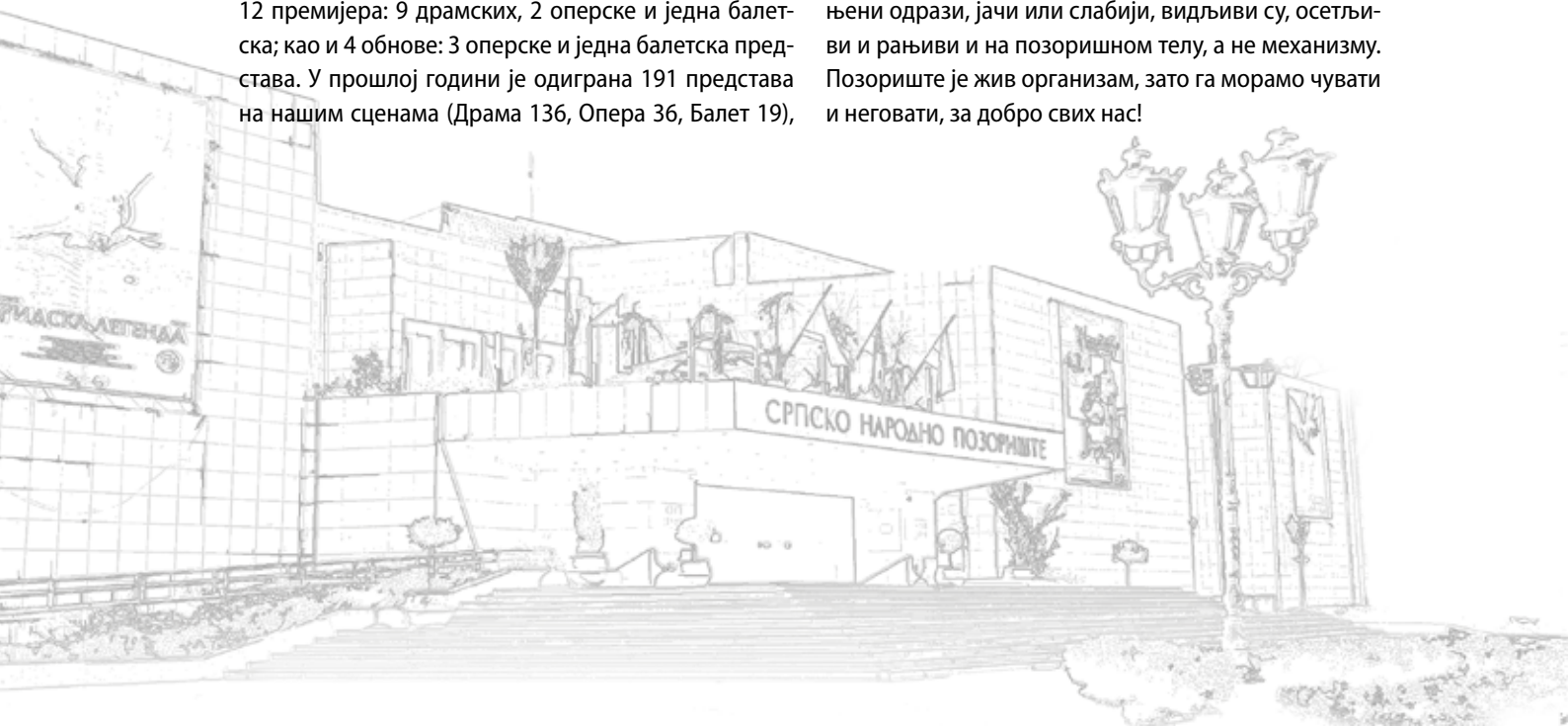
Од марта прошле године до сада, реализовано је 12 премијера: 9 драмских, 2 оперске и једна балетска; као и 4 обнове: 3 оперске и једна балетска представа. У прошлој години је одиграна 191 представа на нашим сценама (Драма 136, Опера 36, Балет 19),

а на гостовањима још 51. Драма је, рецимо, учествовала на „Данима комедије“ у Јагодини, на Фестивалу професионалних позоришта Војводине у Зрењанину, на „Позоришном пролећу“ у Шапцу, на „Фестивалу глумца“ у Коњицу, на Фестивалу „Тeszt 2023“ у Темишвару, на Стеријином позорју, на „Шекспир фестивалу“ у Битољу, на Фестивалу „Пургаторије“ у Тивту, на ИНФАНТ-у, на Међународном фестивалу „Јоаким фест“ у Крагујевцу, на „Бориним позоришним данима“ у Врању, на позоришном фестивалу „Театар у нама“ у Аранђеловцу, на Међународном позоришном фестивалу МОТ у Скопљу, на „Гавелиним вечерима“ у Загребу и на Фестивалу „Публикум“ у Кули. И свуда је имала запажене наступе, освајала награде и признања. И прошле године је реализован мини фестивал „Наши дани“: СНП је гостовало са три представе у Београдском драмском позоришту, а БДП код нас.

Гостовало се у Босни и Херцеговини (Сарајево, Коњиц), у Црној Гори (Херцег Нови, Будва, Тиват), у Северној Македонији (Прилеп, Битољ), у Хрватској (Загреб, Вировитица). Запажена су гостовања нашег позоришта у Атељеу 212, у Народном позоришту у Београду, у Југословенском драмском позоришту у Београду, као и у Сомбору, Панчеву, Смедереву, Старој Пазови, Руми, Кули и Чортановцима. На нашим сценама је гостовало 79 представа, концерата и манифестација. Укупно је била 321 представа у 2023. години, које је видело скоро 100.000 посетилаца.

У минулој години су испуњене и све активности које су биле планиране за реализацију пројеката који су суфинансирани од ЕУ-фонда, програм „Креативна Европа“ („Свет могућности“, УЈ Драма и „Звуци промене“, УЈ Опера). Очекујемо премијере.

Пред нама је много позоришних изазова, као и других, наравно, иако нам је уметност најважнија, не можемо затворити очи на оно што се дешава у нама и око нас. Уметност није рефлексија стварности, али њени одрази, јачи или слабији, видљиви су, осетљиви и рањиви и на позоришном телу, а не механизму. Позориште је жив организам, зато га морамо чувати и неговати, за добро свих нас!

ДАН СРПСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА

Медаље, годишње награде и похвале, 28. марта 2024.

ЗЛАТНА МЕДАЉА „ЈОВАН ЂОРЂЕВИЋ“

Душан ЈАКИШИЋ, првак Дrame

Велики бард СНП-а, беспрекорно је одиграо читав низ улога у нашем театру, а и ван њега. Својим посебним хабитусом, гласом и талентом владао је сваком сценом и филмским кадровима у којима се појавио. Његова каријера обележила је читаву једну епоху. У духу времена у којем је радио и стварао, прилагођавао се сваком новом глумачком изразу.

Виолета СРЕЋКОВИЋ, првакиња Оперe

Својом богатом каријером, која неуморно траје преко три деценије, уноси искрене емоције у сваку улогу коју игра. Њеној посвећености раду на сцени сведоче бројне улоге као што су Кармен, Фенена, Мадалена, Ацучена, Милева, Дома и многе друге. Сваким својим ангажовањем показује вредности на којима се темељи опера, представљајући узор којем сваки уметник треба да тежи.

Андреј КОЛЧЕРИЈУ, првак Балета

Балетску сцену нашег позоришта већ двадесет година испуњава карактеристичном играчком интерпретацијом, снажном техником и великим уметничким шармом. Његова професионална каријера, светао је пример младим играчима. Уметнички рад је обогатио широким дијапазоном запажених првачких улога за које је добио бројна признања: Ромео, Принц Зигфрид, Принц Дезире, Гроф Алберт, Марко, Арман Дивал, Алексеј Карењин. Посебан је његов Грк Зорба, којег и публика и критика увек бурно поздравља, улога којом је и обележио уметнички јубилеј.

проф. др Лука КЕЦМАН, театролог

за укупан допринос у области позоришне уметности. Редовни је професор на Академији умјетности у Бањој Луци, редитељ, драмски писац и театролог. Као редитељ, у позоришним кућама Србије и Републике Српске, поставио је на сцену 45 наслова домаћих и страних аутора, од којих су неки запажени на домаћим и међународним фестивалима и освојили признања. Његовим залагањем и конкретним учешћем формиране су позоришне куће, различитог профила, у Бањој Луци, и другим местима Р Српске... Оснивач је и уредник часописа за позориште *Ајон*, члан уредништва часописа *Крoвoви*, Зборника Међународног фестивала позоришта за децу у Суботици, члан је редакције за културу и умјетност за израду Енциклопедије Р Српске. Објавио је седам књига из области позоришне уметности.

ГОДИШЊЕ НАГРАДЕ

Бојана МИЛАНОВИЋ, глумица

Издвојила се својим талентом и глумачком вештином. Ове године је поново остварила високе домете у глумачкој игри у улози Тисе у представи *Скуиљачи њерја* А. Петровића, у режији Дејана Пројковског и за улогу Георгине у представи *Била једном једна земља* према роману Д. Ковачевића, у режији Кока на Младеновића.

Јована СТИПИЋ, глумица

Својим неоспорним глумачким талентом и зрелом заокруженошћу глумачке визије већ годинама нијансира не само своје улоге, већ и целе представе које је одиграла. Изузетност и разноликост глумачке игре доминирају у ангажманима у представама *Ревизор*, *Последњи балкански вампир* и *Поновно уједињење две Кореје*.

Марко САВИЋ, глумац

за улогу Боре перјара коју је посебним глумачким сензибилитетом донео на сцену у представи *Скуиљачи њерја* А. Петровића, у режији Дејана Пројковског.

Душан ВУКАШИНОВИЋ, глумац

за изузетно захтевно глумачко постигнуће и велику посвећеност у грађењу улоге у представи *Јеванђеље њо Ф. М. Достојевском*, по мотивима дела Ф. М. Достојевског, у режији Јернеја Лоренција.

Слободанка КРАСИЋ, координаторка организације програма у управи

За предани рад, посвећеност, дугогодишњу оданост, жена која све решава са осмехом и позитивном енергијом.

Душица ПАВЛОВИЋ, кафе куварица

За дугогодишњу оданост СНП-у, за разумевање проблема свих запослених и за све приватно време које несебично поклања нашем театру.

Микица ЈЕВТИЋ, диригент

за беспрекорно дириговање опером *Травијата* Ћ. Вердија.

Александар НИКОЛИЋ, редитељ опере *Травијата* за апсолутну посвећеност и преданост реализацији премијере опере *Травијата* Ћ. Вердија, која је и крунисана феноменалном реакцијом публике и још бољим критикама.

Данијела ЈОВАНОВИЋ, првакиња Опере за надахнуто одиграну улогу Татјане у опери *Евџеније Оњејин* П. И. Чајковског.

Дарија ОЛАЈОШ ЧИЗМИЋ, првакиња Опере за маестрално извођење једне од најзахтевнијих сопранских улога, Виолете Валери у опери *Травијата* Ћ. Вердија.

Вишња РАДОСАВ, солисткиња Опере за емотивну интерпретацију улоге Олге у опери *Евџеније Оњејин* П. И. Чајковског.

Васа СТАЈКИЋ, првак Опере за беспрекорно одиграну улогу Евгенија Оњејина у истоименој опери П. И. Чајковског.

Стеван КАРАНАЦ, солиста Опере за изузетну преданост у извођењу улоге Алфреда Жермона у опери *Травијата* Ћ. Вердија.

Данијела ХОДОБА ЛЕШ, корепетиторка за изузетно професионални однос према послу, залагање, висок степен одговорности и поузданости током реализације премијерног и текућег репертоара Опере СНП-а.

Рајна РЕМОВИЋ, балетска играчица за улогу Сванилде у балету *Којелија*. Љупко изражајна и технички сигурна, оваплотила је лик девојке која младалачким полетом стиже до остварења циља.

Катарина ЗЕЦ, балетска играчица за улоге Одете и Одилије у балету *Лабудово језеро*, за две улоге које представљају бисере белог балета. Њена Одета је пленила лириком и елеганцијом, док је Одилија била енергична, смела и технички прецизна.

Давид ГРУОСО, балетски играч за улогу Принца Зигфрида у балету *Лабудово језеро* и улогу Ника у балету *Грк Зорба*. Улогу Принца Зигфрида остварио уметнички софистицирано и промишљено, док је, као Ник, на сцени доживео лепезу емотивних стања, заљубљеност, страст, емотивни крах, поновно уздигнуће.

Александар БЕЧВАРДИ, балетски играч за улогу Копелијуса, старог изумитеља, у балету *Којелија*. Улогу је градио домишљато и слојевито. Његов Копелијус се користи маштовитом комиком, која извире из сваког његовог покрета и емоције.

Марко РАДАНОВИЋ, директор РЈ Техника за изванредно промишљен дизајн светла у опери *Травијата* Ћ. Вердија, једне од најзначајнијих оперских наслова нашег позоришта, првој представи која је реализована на новој ротацији.

Соња ВИДАКОВИЋ САВИЋ, руководилац Службе за дизајн и издавачку делатност за обликовање листа „Позориште“. Захваљујући особеностима њеног дизајнерског рукописа, наша издања су хваљена и запаженија не само по осмишљености у садржају него и по форми. Њен приступ одражавају маштовита и несвакидашња решења у дизајну сваке странице на којима је уочљива складна игра илустрације с текстом.

Радван ЧЕЛЕКЕТИЋ, руководилац Службе правних, кадровских и административних послова за изузетно ангажовање и преданост свом послу. Поуздан сарадник у проналажењу решења за ситуације које су изузетно значајне за све уметнике и радне јединице.

Радослав МАРЦИКИЋ, економиста

Знањем и педантним приступом радним задацима стекао искуство и врло брзо је стекао поверење претпостављених. У послу поштује све рокове и са добављачима има и коректан пословни однос, што је врло значајно у финансијско-рачуноводственим пословима.

Татјана ПАВЛОВИЋ, самостална

финансијско-рачуноводствена сарадница

Одговорна, вредна и колегијална, својим педантним радом задобила је поверење претпостављених. У послу је прецизна, успоставила је успешан и професионални однос са корисницима наших услуга.

Јован МИЛАКОВИЋ, контролор

обезбеђења гледалишта и сцене

за професионални и одговоран приступ свим радним обавезама на пословима обезбеђења и противпожарне заштите, као и за предусретљивост према колегама и публици.

Бранка ГОМБАР, спремачица

за велику посвећеност и указано поштовање према колегама, уметницима и позоришној публици.

Мирослав КНЕЖЕВИЋ, главни мајстор

својим мајсторским умећем и знањем допринео је успешној реализацији израде сценографије за драмску представу *Скуиљачи њерја*.

Здравко ЋЕРАН, техничар одржавања

својим мајсторским умећем и знањем допринео је успешној реализацији израде сценографије за драмску представу *Скуиљачи њерја*.

Ђорђе БЕДОВ, миксер светла

за пожртвовано ангажовање и успешно реализовање балетске представе *Коиџелија*.

Милана ЈАЦЕНКО, маскерка-власуљарка

Марљива, одговорна, енергична и креативна у свом послу, профилисала се у области сценске фризури, шминке и власуљарства.

Дарко МАРИН, столар

за одговоран и несебичан рад при изради сценографије за балетску представу *Коиџелија*.

Небојша МАРЈАНОВИЋ, декоратер

за спремност да на најбољи начин својим креативним и одговорним радом помогне својој сценској служби.

Славенко СТУПИЋ, реквизитер

Увек поуздан, тачан и одговоран сарадник. Посебно се истакао на сценским пробама и премијерној изведби драмске представе *Била једном једна земља*.

Зоран РАДОВАНОВИЋ, шеф браварске радионице

за спремност у раду и најзахтевнијих браварских послова на изради сценографија.

Боба ВИДРИЋ, миксер тона

за креативни рад и преданост којима подстиче своје колеге на марљивост у процесу рада. Посебно се истакао на реализацији драмске представе *Јеванђеље њо Ф. М. Досијојевском*.

Роса ТОВИЛОВИЋ, правна сарадница

за изузетан однос у приступу сваком радном задатку у правним пословима. Деценијама уназад је остала привржена Позоришту, колегијална, савесна и поуздана сарадница у области радно-правних односа.

ГОДИШЊЕ ПОХВАЛЕ

Ивана ПАНЧИЋ ДОБРОДОЛАЦ, глумица

за посвећен рад у четири драмске премијере у сезони 2022/23. Својим глумачким квалитетом дала је пун допринос у свим представама у којима је играла.

Димитрије АРАНЂЕЛОВИЋ, глумац

за изузетна глумачка остварења у представама *Јеванђеље њо Ф. М. Досијојевском* по мотивима дела Достојевског у режији Јернеја Лоренција и *Скуиљачи њерја* А. Петровића у режији Дејана Пројковског.

Анђела ПЕЋИНАР, глумица

за улогу Сибиле у представи *Берџове кочије или Сибила* В. Лукића, у режији Ивана Церовића. Имала је још две успешне премијере у сезони 2022/23. у којима је потврдила свој таленат.

Милица ВУКМАНОВИЋ, продуцент

за предани рад и високи професионализам у обављању задатака и послова продуцента у дирекцији Дrame.

Драмска представа **СКУПЉАЧИ ПЕРЈА** А. Петровића у режији Дејана Пројковског

за сјајну сарадњу и висок уметнички домет похваљује се цео ансамбл представе.

ХОР ОПЕРЕ СНП-а – опера *Травијата* Ћ. Вердија, диригент Микица Јевтић, режија Александар Николић.

ОРКЕСТАР ОПЕРЕ СНП-а – опера *Травијата* Ћ. Вердија, диригент Микица Јевтић, режија Александар Николић.

Ђорђе ПАВЛОВИЋ, диригент НП у Београду за изузетно дириговање балетом *Копелија* Л. Делиба.

Балетска представа **КОПЕЛИЈА** Л. Делиба, кореограф Ђула Харангозо, диригент Ђорђе Павловић.

Душан САВИЋ, правник

Изузетан правник и предани сарадник, човек без кога, како се показало, СНП не може. Својим предлозима и саветима помагао је у сваком тренутку свим запосленима нашег позоришта.

Драгана КУЗМАНОВИЋ, пројектна менаџерка за висок ниво посвећености и професионалног рада у обављању задатака.

Младен СТОЈАНОВИЋ, сликар

за одличну комуникацију са уметничким и техничким секторима на поставци сценографије драмске представе *Берџове кочије или Сибила*.

Иван МИЛОРАДОВ, шеф сцене

за добру организацију посла у свом матичном позоришту и на гостовањима. Чињеница да има велику одговорност чини га још посвећенијим у својим радним задацима.

Стеван ХЕМУН, шеф сцене

за добру организацију посла у свом матичном позоришту и на гостовањима. Чињеница да има велику одговорност чини га још посвећенијим у својим радним задацима.

Нада ДАНИЛОВАЦ, асистенткиња сценографа

за одличну комуникацију са уметничким и техничким секторима на поставци сценографије драмске представе *Берџове кочије или Сибила*.

Раде РАПИЋ, цуг мајстор

за обављање послова са великом одговорношћу и прецизношћу чини да представе добију свој визуелни облик. Посебно се истакао на драмској представи *Скујљачи њерја*.

Синиша ДВИЗАЦ, цуг мајстор

за обављање послова са великом одговорношћу и прецизношћу чини да представе добију свој визуелни облик. Посебно се истакао на драмској представи *Скујљачи њерја*.

Миленко КРМПОТ, декоратер за изузетну колегијалност према свом колективу. Истакао се као појединац на гостовању у Тивту са драмском представом *Јеванђеље њо Ф. М. До-сџојевском*.

Александар МАРИЋ, декоратер

за изузетно залагање и посвећеност раду, као и за ангажовање на извођењу позоришних представа.

РАДИОНИЦА РАСВЕТЕ

за ангажовање, посвећеност и пожртвованост у раду. Постојаност у одржавању представа на високом нивоу квалитета профилише их као поуздане и марљиве колеге.

МУШКА КРОЈАЧКА РАДИОНИЦА

велика захвалност радионици на пожртвованости, креативности и изузетној марљивости при израђивању костима за представе.

ЖЕНСКА КРОЈАЧКА РАДИОНИЦА

велика захвалност радионици на пожртвованости, креативности и изузетној марљивости при израђивању костима за представе.

РАДИОНИЦА МОДИСТЕРАЈА

велика захвалност радионици на пожртвованости, креативности и изузетној марљивости при израђивању костима за представе.

ОБУЋАРСКА РАДИОНИЦА

велика захвалност радионици на пожртвованости, креативности и изузетној марљивости при израђивању костима за представе.

проф. др Невена ВАРНИЦА,

Филозофски факултет у Новом Саду поводом 20 година посвећеног рада на организовању посета студената Филозофског факултета нашем позоришту. Истичемо чињеницу што се представе СНП-а тематски и интердисциплинарно анализирају на студијама српске књижевности, захваљујући њеном промишљању о везама између књижевности и позоришне уметности. Њен ангажман је од изузетне важности и за издавачку делатност СНП-а, нарочито за лист „Позориште“ у којем белешке младих постају глас савести.

др Владимир ЈОКАНОВИЋ, вајар-аматер за вишедеценијску сарадњу са Српским народним позориштем.

Александар Поповић

МИШЈА ГРОЗНИЦА

Режија: Ђорђе Нешовић

Драматургија:
Исидора Милосављевић

Сценографија:
Нађа Вукореп

Костимографија:
Лара Бунчић

Сценски покрет:
Александра Аризановић

Сценски говор:
др Дејан Средојевић

Дизајн звука и компоновање:
Филип Готовац

Играју:
Сања Ристић Крајнов
Миа Симоновић
Марко Савић
Димитрије Аранђеловић
Вукашин Ранђеловић
Александар Сарала

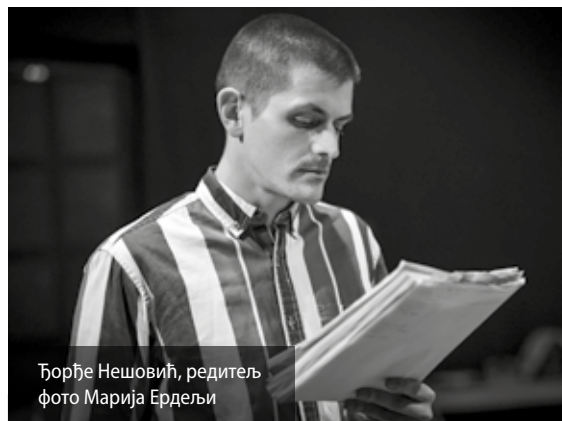
#ЕУ
ЗА ТЕБЕ

Ђорђе Нешовић

Горак укус смећа

Реч режисера представе Мишја грозница
Аце Поповића

У овој представи покушали смо да обрадимо тему склапања примирја, и целокупне његове спектакуларизације. Појам мира (примирја) на нашим просторима је нека врста утопије, егзотике, којој се сви надамо и непрестано очекујемо. Ликови у овој драми пресек су стања друштва у којем данас живимо, као и пре 30 година, када је написан комад. Сваки од њих је представник једне друштвене категорије која обликује актуелну друштвену ситуацију. Они су одговорни за спровођење и крунисање мировног споразума, али они су, такође, свесни да мир њима ништа добро неће донети. Они живе од немира, они успевају да опстану само у ситуацијама које су ванредне, ситуацијама у којима могу да муљају, лажу, које могу да користе за лични профит, они могу успети само у метежу. Поповићеви комади су огледало балканског менталитета и друштвеног система који, упркос непрестаној жељи и надању о миру, не може на тај мир да пристане јер за исти није ни спреман. Поповићеви комади представљају узбудљив полигон за истраживање смећа, али оног који оставља горак укус. Писац нам је дао невероватне ликове, које ћемо волети и који ће нас забавити, али и, надам се, натерати на размишљање и делање.

Ђорђе Нешовић, режисер
фото Марија Ердељи

Ђорђе Нешовић је дипломирао позоришну и радио режију на Факултету драмских уметности у Београду, у класи ред. проф. Иване Вујић и др ум. Снежане Тришић, доц. Ђорђе је студент мастер студија позоришне режије, а представа *Мишја грозница* је његов мастер рад под менторством Кока на Младеновића. Режирао је представе *Џорџ Кајлан* (Фредерик Зонтаг, Словенско народно позориште Нова Горица), и *Уображени болесник* (Молијер, Књажевско-српски театар Крагујевац). Током студирања режирао је представе *Тамо иде њевају* (Филип Грујић), *LUX IN TENEBRIS* (Бертолт Брехт), *Лола Монџез* (Слободан Обрадовић). Асистирао је Милошу Лолићу на представи *Касџар* (Петер Хандке, ЈДП), као и Марку Ђорђевићу на филму *За данас џолико*. Учествовао је на бројним фестивалима и радионицама. Добитник је награде „Др Хуго Клајн“ за најбољег студента позоришне режије у својој генерацији.

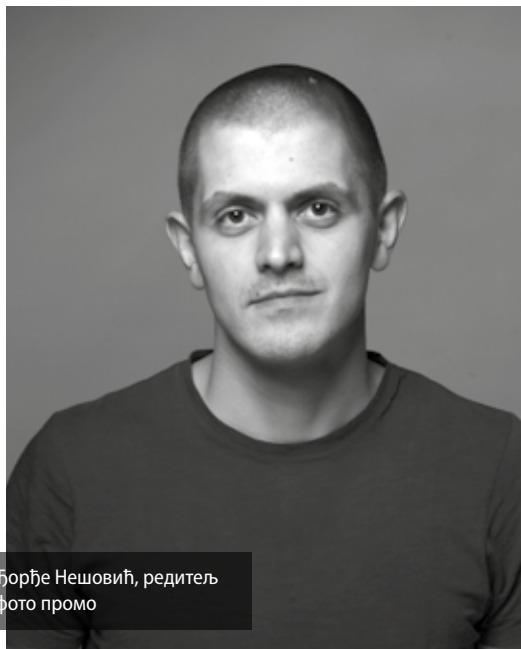
сцена из представе *Мишја грозница*
фото Марија Ердељи

Пандорина кутија или Аца Поповић

Интервју са Ђорђем Нешовићем, редитељем представе Мишја грозница Аце Поповића: „Процес је био узбудљив и тежак јер је наш највећи пријатељ и непријатељ био Аца Поповић. Овај процес био је отварање Пандорине кутије зване Поповић која се, вероватно, никада неће затворити.“

Како си задовољан коначном представом коју смо видели у театру? Да ли си задовољан пријемом код публике? Само да ти кажем, новосадска публика, њеново премијерно, врло је тиха, са ниским сценским интеракцијом, они се смеју у себи да не би омекшали глумце.

Премијере су специфичне по много чему па и по публици која на њих долази. Ова представа је у много чему другачија и верујем да ће наћи своју публику. Тренутно ме јако интересује у ком смеру ће се развити представа и њен контакт са публиком и каква ће играња бити за годину или две. Премијерно играње је било најбоље у односу на све генералне пробе, а прва реприза боља од премијере, а надам се свако следеће играње још боље.

Ђорђе Нешовић, редитељ
фото промо

Како си задовољан целим процесом? Сусрећом са Ацом Поповићем? Радо са глумцима? Види се да је ујористише представе у глумачкој групи, заједнички. Сама представа тиме вибрира.

Процес је био узбудљив и тежак јер је наш највећи пријатељ и непријатељ био Аца Поповић. Овај процес био је отварање Пандорине кутије зване Поповић која се, вероватно, никада неће затворити. Сигуран сам да ћу се у будућности (не тако блиској) вратити његовом опусу. Привилегија је радити са глумцима који су посвећени и предани процесу, а то се види и у представи и мислим да су сви направили добре и упечатљиве ликове. Од почетка водио сам се тиме да су Поповићеви комади полигон за игру, све је подређено игри. У тој игри учествујемо сви,

Мишја грозница, Сања Ристић Крајнов
и гледаоци, фото Марија Ердељи

сцена из представе *Мишја грозница*
фото Марија Ердељи

и глумци и публика. Ово је био значајан процес за мене управо због материјала са којим смо се сусрели, а и рада у великој кући као што је СНП. Још се нису сви утисци слегли како треба, али сигурно је ово кључан процес за мој развој као редитеља.

Још нешто што карактерише вашу председницу јесте питања за оним основним, људским, исконским, у менталијету, у особинама нашег човека. Аца Појовић је дубоко заронио и из љубави се наслађивао соковима људи из народа. Како сте ви у процесу разрађивали ово поље? И да ли вам је у оваквом начину рада и промишљања био од користи рад са Марком Ђорђевићем на филму За данас толико?

Управо је та тема нашег менталитета и била повод због којег сам желео да радим Поповића. Он је на неки начин описао колективно несвесног балканског човека, заронио је дубоко у наш менталитет и ископао оно најважније, а то је ирационално. Ирационална хтења, мисли, особине, све оно како не би требало, то је наш заштитни знак - то смо ми. Та непрестана потреба за ићем и пићем, ти животињски нагони, то ирационално лудило - то је балкански

човек испричан Поповићевим језиком, а ми смо направили нашу верзију тог света. Рад са Марком и рад на том филму је свакако прелепо искуство и процес који ћу памтити. Рад са дивним људима, рад у нашем родном Крагујевцу који смо у овом филму приказали на најлепши могући начин. Марко је, такође, испричао причу о нашим људима, али из једног другачијег угла, из угла љубави. Његови јунаци зраче позитивном енергијом, ведрим духом, и вером у живљење. Лепша страна нашег посла је управо у томе што имамо прилику да сагледавамо људску природу из различитих углова, да је критикујемо, волимо, да јој се смејемо, да због ње плачемо.

Где је Ђорђе Нешовић за неколико година? Чиме се бави, какав је у односу на овог Ђорђа са којим водим овај разговор?

Свако питање је све теже и теже. Верујем да је у некој позоришној сали и припрема нову представу неког комада за који ни он не зна како га је нашао и бије главу шта са тим. Надам се да ради представе које су за њега искушење и изазов, проба нешто ново и до сада неосвојено.

Душан Мамула

*Мишја грозница, Марко Савић и
Димитрије Аранђеловић, фото Марија Ердељи*

сцена из представе *Мишја грозница*
фото Марија Ердељи

Исидора Милосављевић

Лица и наличја стварности

Драматуршка белешка - Мишја грозница Аце Поповића

Рад на тексту *Мишја грозница* Александра Поповића био је инспиративан за истраживање језика, жанра, као и граница између рационалног и ирационалног. С друге стране, позоришни процес био је и савршени полигон за преиспитивање лица и наличја стварности, онога што је изговорено а, на крају, и питања шта је мир. Наиме, Александар Поповић је комад *Мишја грозница* писао у време распада Југославије, у доба највећих сукоба народа који су до тада – сада видимо само привидно – живели у миру. Постављајући своју причу у реалну ситуацију организовања церемоније на којој ће две завађене стране потписати посланицу мира, до краја комада се претвара у потпуни апсурд бекетовског чекања мира који никако да се догоди (никако да дође). Поповићев апсурд одлагања наступања мира привидно је оправдан менталитетом, препознатљивим стереотипом о људима који не одговарају позицијама на којима се налазе, дакле о превртљивим чиновницима, али и о народу који, зарад пуког преживљавања, мора да бира страну и тако редовно постају топовска храна. Ацини ликови су пуни живота и оптерећени су контрадикторностима, духовити су, а истовремено и веома сурови, пуни су анималних, сексуалних чежњи, али су повремено, упркос прикривању прљавштине из које потичу, и нежни и шармантни. Током рада на представи један од најважнијих задатака који смо себи задали био је да поставимо питање: да ли смо ми, такви какви јесмо (дакле апсурдни), и каквим нас је писац описао, заправо способни да одржимо мир. Другим речима, да ли нам је мир уопште потребан, или су сви наши напори, у ствари, тек покушај да се у (увек) немирним временима по сваку цену снађемо.

Исидора Милосављевић
фото промо

Исидора Милосављевић, рођена 1994. године у Београду, дипломирала је драматургију на Факултету драмских уметности. Сценаристкиња је кратких филмова *Loor* и *Шкрје* који су селектовани на многе међународне фестивале. Сарадница је на сценарију филма *Да ли с'ће видели ову жену* у режији Душана Зорића и Матије Глушчевића који је светску премијеру имао на Филмском фестивалу у Венецији. Била је драматуршкиња на представама *Сировод у Терезијенбурју* (Битеф театар и Позориште Kosztolányi Dezső), *Боині-боині* (Никшићко позориште), *Уображени болесник* (Књажевско-српски театар), *Џорџ Кајлан* (Словенско народно гледалиште, Нова Горица)... Радила је драматизацију и била драматуршкиња на представи *Ја сам Акико* по роману Стефана Тићмија. Њен комад *Ако се њробудиш или као да је важно* у режији Ненада Тодоровића рађен је у копродукцији Народног позоришта Лесковац и Народног позоришта Приштина. На Фестивалу младих позоришних стваралаца комад је наградио стручни и новинарски жири. Добитница је награде за драмско стваралаштво „Борислав Михајловић Михиз“ 2019. године.

Душан Мамула

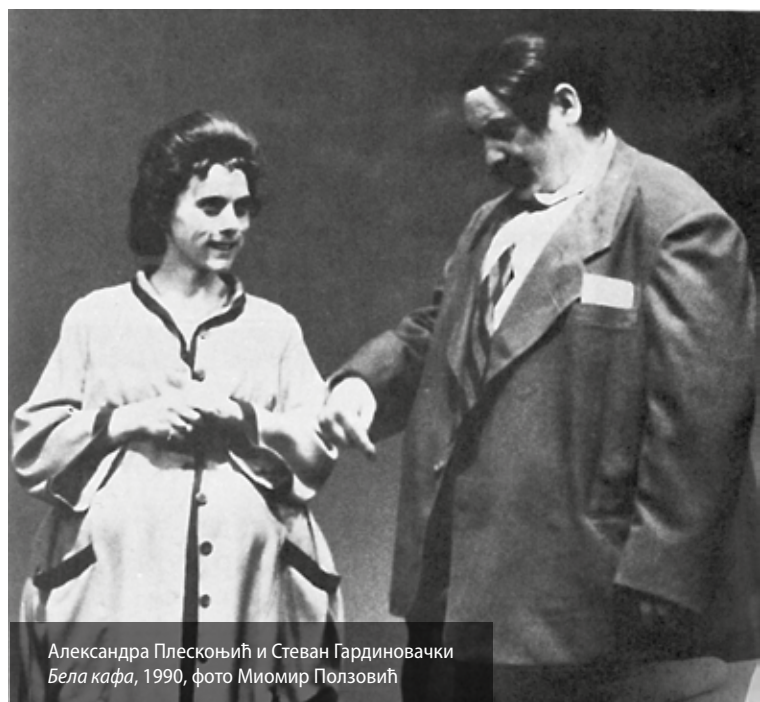
Добро јутро, господине Поповићу

Чувши тог јутра да се у нашем позоришту ради дело Аце Поповића јако сам се уплахирио, јер је Поповић један од првих писаца са којима сам се на сцени сусрео и сматрам га једним оних писаца који је уронио у саму срж или сок живота. Тако весео сетио сам се и чувене песме Рамба Амадеуса која почиње стиховима: „Добро јутро господине Поповићу!“ Наиме, реч је о песми која у рефрену поставља питање: „Да ли је то комедија? Да ли је то трагедија? Да ли је то драма?“ Питао сам се да ли је Рамбо баш мислио на нашег господина Ацу Поповића? Питао сам се да ли су његове комедије заправо трагедије и обрнуто? Права драма, по мом разумевању овог питања које Рамбо поставља, дакле, као код Аце Поповића, подразумева да права драма не може бити ни трагедија, ни комедија, већ та два морају, као и у животу, бити помешане, како би функционисале заједно, проузрокујући да оно страшно, стављено у прави контекст, постаје смешно и обрнуто.

Оно чиме се у овом раду бавим јесте Александар Аца Поповић у Српском народном позоришту па ћу се тако вратити у далеку 1968, када је Здравко Шотра, пошто је напунио 35 година, закорачио на врата Позоришта и почео да поставља *Развојни џуџ Боре Шнајдера*, за коју је, годину дана раније, Поповић добио Стеријину награду. А, представу је извео Атеље 212, у режији Бранка Плеше. На дан премијере, 12. марта 1968, у листу „Дневник“ изашао је чланак под насловом „Боље од Плеше“ који потписује тада већ прослављени и поштовани глумац СНП-а Ђорђе Јелисић, који тумачи и насловну улогу у комаду. Храбра изјава, заиста, с обзиром на то да је Плеша, такође, играо и насловну улогу у Атељеу... Представа је доживела 14 играња. На следећу представу по тексту Аце Поповића чекало се дуго, цело пунолетство. Кад је Бранко Плеша дошао, вероватно да покаже ко је Плеша поставивши најлепши и најједноставнији комад – *Љубинко и Десанка*. У представи је играла и првакиња Гордана Ђурђевић (Димић), а представа се одиграла чак 74 пута. Потом је уследила праизведба комада *Друја враћа лево* 18. новембра 1989, када је представа босанскохерцеговачке глумице Суаде Капић изашла пред публику.

Гордана Ђурђевић и Стеван Шалајић
Љубинко и Десанка, 1986, фото Бранислав Лучић

Александра Плескоњић и Стеван Гардиновачки
Бела кафа, 1990, фото Миомир Ползовић

сцена из представе *Мрешћење шарана*,
1996, фото Бранислав Лучић

Марко Савић и Сања Ристић Крајнов,
Мишја Грозница, фото Марија Ердељи

У представи су играли и садашњи чланови ансамбла: Мирослав Фабри, Александар Гајин, Предраг Момчиловић, Лидија Стевановић... Представа је доживела 16 извођења. За следећег господина Поповића био је, по опробаном рецепту, загрејан Бранко Пleshа, који 21. децембра 1990. излази са представом *Бела кафа*. Представа се играла 67 пута и погледало ју је преко 21.000 гледалаца. Две године након *Беле кафе*, Радмила Војводић, у том тренутку млада редитељка, поставља праизведбу текста *Неја мршваца*.

Ова сценска игра уловљених пајаца доживела је 16 извођења. Занимљиво је да је двоје савремених редитеља тражило „новог“ Поповића, откривајући пред публиком, неизвођени текст овог аутора. Али се чини, по бројевима, да су у избору опробаног Поповићевог текста прекаљени редитељи, ипак, имали много више успеха. Тако је Егон Савин поставио *Мрешћење шарана* и након, са одушевљењем прихваћене, премијере 30. новембра 1996, представа је постала једна од симбола Позоришта и играла се у континуитету чак десет сезона, 101 извођење, са укупно 28.541 гледалац само у Српском народном позоришту. А, колико је тај текст био „проверен“ у том тренутку говори то да су га, пре тога, постављала позоришта у Пироту, Крушевцу, Ужицу, Вршцу, Зајечару, Приштини, Лесковцу, Нишу и, наравно, чувено извођење Звездара театара у главном граду. После ове представе, као да је настало страхопоштовање према Поповићу, који је морао сачекати 20 година да поново заигра у СНП-у. Тек је 17. маја 2016. Предраг Штрбац, поново поставивши *Развојни њији Боре Шнајгера* у једном храбром и модерном читању, покушао да поново продрма сцену СНП-а новим Поповићем, премда Штрпчева поставка није наишла на добар пријем код публике.

Ђорђе Нешовић, млади позоришни редитељ, кога прати драматуршкиња Исидора Милосављевић, данас смело постављају Поповићево дело у један контекст у ком не знамо да ли смо у 1956. или 2030. години. У потрази за оним исконским и примарним у овим људима, цео ауторски тим урања у „сценску пошалицу на шест жица“ и свирају сву комедију, а и трагедију нашег менталитета усред ауторитативног режима, ратова и новог невидљивог непријатеља – мишје грознице.

Миа Симоновић и Александар Сарапа
Мишја Грозница, фото Марија Ердељи

Александар Поповић

Ја сам исањан у другом сну

Н^аписао сам педесетак драмских текстова за позориште а четрдесет сам предао јавности.

Од тог броја седам ми је забрањивано, а то су: *Каја доле* (Атеље 212, 1969); *Мрак и шума јусџа* (Београдско драмско позориште и Атеље 212, 1971); *Мрешћење шарана* (Београдско драмско позориште и Народно позориште из Пирота, 1980); *Пазарни дан* (Звездара театар, 1985).

Ни једно моје дело није забранило Јавно тужилаштво, односно једини орган који на то има законско право. Моје комаде су забрањивали политичари у спрези с мојим колегама позоришним прегаоцима, у шта се ја никад нисам мешао, нити имао ма каквог утицаја, мада се никада ни једног свог дела нисам одрекао. (...) Према писању штампе сам, између осталог, био: анархиста, великосрпски националиста, стаљиниста, апстрактни хуманиста, реал-социјалиста, егзистенцијалиста, маоиста, ројалиста, застарели комуниста, шовиниста, надреалиста, па чак и фашиста, већ како се коме прохтело да ме јавно облати и без икакве савести зверски насрне на моју савест.

Последице овакве моје списатељске судбине су учиниле да за свој четрдесетогодишњи списатељски рад нисам завредео ни једно једино друштвено признање. (...)

Не треба губити из вида да сам цео свој живот проживео искључиво од своје речи, без иједног друштвеног положаја и без ма какве привилегије.

Нисам члан ниједне организације и нисам сигуран да ли ме Удружење писаца још увек држи у евиденцији.

Никада се нисам прихватио ни једног облика друштвене или културне власти.

Нисам члан Академије. Нисам члан Партије. А не певам ни у црквеном хору. Србин сам по рођењу и најдубљем пореклу. Словен по роду. Југословен по ужем сродству. На целом свету немам никог ближег у крви од Црногораца, Словенаца, Хрвата и Македонаца. И једино сам својти дужан да ту и тамо прогледам и кроз прсте.

По убеђењу сам комуниста, определила ме је на ту страну човечност. И ако после свега треба да кажем шта данас мислим о својој судбини као човека и списатеља, рећи ћу: моја је прошлост била бурна и тешка, али није била ни бедна ни бесмислена. Можда уопште нисам био у праву, у већини сам био у огромној мањини, али сам остао веран свом настојању да никада не напишем оно што не мислим.

Дакле, нико ми ни за шта није крив и ни на кога се не жалим, а понајмање на своје другове комунисте, и поготову не у овом горком часу кад по нама кљује и ала и врана са свих шеснаест страна света.

Ја сам свесно бирао свој пут и ни за шта на свету га не бих мењао данас, као што нисам ни јуче, и као што нећу ни сутра.

Не могу да жалим ако сам оваквим својим ставом кога разочарао, зато што у овом погодном тренутку нисам чакљом захватио по мутној води да извучем отуд нечији прљав веш, без обзира што то никоме живом не би служио за част, а понајмање мени. Опростите, такве работе никада нису биле предмет мојих мисли и дела, јер ја сам исањан у другом сну на путу ка једном лепшем и достојанственом друштву.

Из часописа „Сцена“, Стеријино позорје, 1990.

Човечност изнад свега

Бојана Милановић
фото промо СНП

*Интервју са Бојаном Милановић, глумицом:
„Волим да радим студиозно па не долазим
одмах до решења; играм за њим људима,
уживам у томе – то је за мене процес. У тој
игрази одлазим далеко и увек испитујем
шта још може тај човек, и са које још стране
може да се допре до њега да би могао да се ра-
зуме и оправда“*

Бојана Милановић је рођена 1990. у Руми. Дипломирала је 2014. на Академији уметности у Новом Саду – Одсек глума на српском језику у класи Јасне Ђуричић и Сање Ристић Крајнов. Завршила мастер студије 2015. код професора Радослава Миленковића. Лауреаткиња је многобројних признања и награда освојених на престижним позоришним фестивалима, домаћим и међународним: На „Бориним позоришним данима“ у Врању за улогу Тине у представи *Код вечите слаvine*, а само за улогу Џенис Џоплин освојила је чак 15 признања, од Стеријине награде, награде на „Бориним данима“, на Фестивалу професионалних позоришта Војводине, специјалне бањалучке награде „Петар Кочић“, „Зорановог брка“, „Златне фибуле“, Годишње награде СНП-а, Награде „Предраг Пеђа Томановић“ и друге. Ове сезоне играла је у два премијера *Била једном једна земља*, по мотивима Душана Ковачевића, у режији Кокана Младеновића и *Скупљачи перја* Александра Петровића, у режији Дејана Пројковског.

Када би једним осећањем могао да обухватиш сва она која ће асоцирају на реч „позориште“, које би то осећање било и због чега?

Истинско узбуђење и радост, јер му се безгранично предајем.

Рејериор улога које си одиграла је врилично шаренолик и бојан: од ексцентричне Џенис Џоплин, преко русичној лика Тине из драме Код вечите слаvine, све до слободоумне Тисе из Скупљача перја. Можеш ли да нам описеш који начин изграђујеш јунакиње које тумачиш,

како ће процес одознавања са улогом, до „срасања“, идентификације са њом?

За сваку улогу су, наравно, другачији и процес и почетна тачка, али увек волим да пронађем ту једну „њену“ реченицу са којом могу да се идентификујем, јер сам је некада изговорила или желела да је изговорим, па осећам да ми припада. Битна ми је таква врста повезнице и неретко ми она „откључа“ и друге карактеристике и особине тога човека. Заволим сваку своју улогу, и свака ми нешто дарује.

Са којом улогом ти је то „сживљавање“ најтеже, а са којом најлакше пошло за руком, и због чега?

У почетку, сживљавање је тешко са сваком улогом. Волим да радим студиозно па не долазим одмах до решења и трудим се да не буду „на прву лопту“; трагам за тим људима, уживам у томе – то је за мене процес. У тој игрази одлазим далеко и увек испитујем шта још може тај човек, и са које још стране може да се допре до њега да би могао да се разуме и оправда. Непроцењиво је када остварите искрен, надањујући и отворен однос са редитељем/редитељком, писцем и колегама; тада настају најлепши резултати и будем заиста поносна на такве процесе и представе, са уживањем их играм. Јер, наравно, ништа не зависи све само од нас.

Недавно си узела у звање асистенткиње на Академији уметности у Новом Саду, што ти, поред „практичној“ бављења глумом, пружа могућност и за њено „теоријско“ савршавање.

Ко је убио Џенис Џоплин, Бојана Милановић
фото промо

Скуљачи Ђерја, Бојана Милановић и Марко Савић
фото Владимир Величковић

Дубоко сам захвална мојој професорки Јасни Ђуричић која ме је позвала да постанем њена сарадница. У мојој каријери, то је можда и највећа награда и сатисфакција, али и најодговорнија улога, која је, чини ми се, дошла у правом тренутку. Слушала сам од наших професора како рад са студентима оплемењује и како те, и као глумца и као човека, враћа на праве вредности. Срећна сам што ћу у наредним годинама имати прилике то да искусим.

Гошњо све ђредсџаве у којима си заиџрала, биле су ђроџраћене музичким геоницама. Колско музичка ђрашња на сцени ђлумачки задџџак олакшава, а колико ђа, са друје сџџране, чини захџевнијум?

Велики је изазов када год се добије такав задатак. Мени лично, много прија јер се управо кроз музику на сцени отварају разне ствари и све може да добије неку другу димензију. Занимљиво је то да сам од улоге Џенис Џоплин хтела да одустанем, јер нисам била сигурна у своје певање, али ме је редитељка Соња Петровић убедила, рекавши да је то глумачки, а не певачки задатак. Како је то био први пут да се сусрећем са таквим задатком, схватила сам да је то заиста истина, и да нема тога што глумац не може да учини на сцени. Сада са уживањем прихватим и градим такве улоге – ево, баш у овом тренутку, радим на једној од таквих!

Који је џо савеџ/ који су џо савеџи које најчешће дајеш својим сџџуденџима, или, уоџшџе-но, младим ђудима који имају жељу да се оџробају у ђлумачким кружоцима?

Мој савет је, увек, да раде. Само да раде. Без обзира на све. И када се то чини немогућим, глупим, тешким, једино рад има смисао.

Када би овај инџервју био џвоја „временска кџсула“, коју ћеш оџворити за десетџак ђодина, иџа би себи ђоручила?

Да не заборавим да је човечност изнад свега, јер, за мене, заиста јесте.

Да се не угаси жар и ђубав коју сада имам према својој професији.

Да младим колегама пренесем ту ђубав и стабилно окружење у којем могу да раде и да се осећају прихваћено и цењено.

Јелена Оџеновић

сцена из представе *Била једном једна земља*
фото Марија Ердељџ

Награда Задужбине „Предраг Пеђа Томановић“ за 2023.

Глумцима СНП-а Анђели Пећинар и Димитрију Аранђеловићу

Награда Задужбине „Предраг Пеђа Томановић“, чији су оснивачи родитељи Милена и Милорад Томановић, уручује се од 1995. године, 17. јануара, на дан када је Пеђа рођен. Не постоји позориште у Србији које има прилику да на овакав начин додељује награду и за то захвалност дугујемо госпођи Милени Томановић која пожртвовањем и несвакидашњом упорношћу успева да одржи традицију и да сачува значај ове награде већ 29 година. Награда се додељује за најбољу улогу коју је у Српском народном позоришту остварио глумац/глумица СНП-а у претходној календарској години. Задужбина награђује најбољег дипломираног студента/студенткињу мастер студија глуме на српском језику на Академији уметности у Новом Саду.

Жири, у саставу Валентин Венцел, глумац и председник жирија, Наташа Гвозденовић, позоришни критичар и новинар, Предраг Штрбац, редитељ драме СНП-а, донео је одлуку да се награда „Предраг Пеђа Томановић“ за 2023. равноправно додели:

Димитрију Аранђеловићу за улоге у представи *Јеванђеље њо Ф. М. Достоевском*, по мотивима дела

Достоевског, у режији Јернеја Лоренција, и **Анђели Пећинар** за улогу Сибиле у представи *Берџове кочије или Сибила* Велимира Лукића, у режији Ивана Церовића.

За најбољег студента Академије у Новом Саду предложена је **Емилија Милосављевић**, студенткиња глуме у класи проф. Бориса Лијешевића (просек 9,43).

Предраг Пеђа Томановић (1964–1993) уписао је глуму на Академији уметности у Новом Саду 1983/84. године у класи професора Петра Банићевића. Био је један од најбољих студената глуме у тадашњој Југославији, те је био неминован и његов стални ангажман у Српском народном позоришту који је добио 1988, а прва улога му је била улога Малеша у представи *Три чекића (А о срју и да не ѿговоримо)* Деане Лесковар. За непуних пет сезона у Српском народном позоришту са четрнаест улога и шест награда, створио је себи живот у легенди.

Награде је уручила заменица управника и в. д. директорка Дrame Соња Дамјановић 16. јануара 2024, након извођења представе *Берџове кочије или Сибила*, на сцени „Пера Добриновић“.

добитници награде: Анђела Пећинар, Димитрије Аранђеловић и Емилија Милосављевић на уручењу, фото Марија Ердељи

Награде су потврда да се труд препознаје и цени

Анђела Пећинар
фото Марија Ердељи

Димитрије Аранђеловић
фото Марија Ердељи

ДРАМА

20

ПОЗОРИШТЕ бр. 1 | 2024.

Интервју са добитницима награде „Предрај Пеђа Томановић“ са **Анђелом Пећинар** и **Димитријем Аранђеловићем**. Анђела је награђена за улогу Сибиле у представи Бертове кочије или Сибиле Велимира Лукића, у режији Ивана Церовића, а Димитрије Аранђеловић за улогу у Јеванђељу по Ф. М. Достоевском, по мотивима дела Достоевској у режији Јернеја Лоренција.

Анђела Пећинар је млада глумица, рођена 1999. године у Руми. Основне и мастер академске студије завршила је на Академији уметности у Новом Саду, у класи професорке Јасне Ђуричић и Сање Ристић Крајнов, а од 2023. чланица је ансамбла Српског народног позоришта. Публика је имала прилике да гледа Анђелу у улогама које је остварила у представама *Скуљачи њерја*, *Бертове кочије или Сибиле*, *Била једном једна земља*, *Не мо'ш љобећи од недеље*, *Мефисто*, *Појачало* и *Ишара*, *Бура* и *Јованча на њују око свећа*:

Добитница сће награде „Предрај Пеђа Томановић“ за улогу Сибиле у представи Бертове кочије или Сибиле. Шта за Вас лично, а и професионално, представља ова награда?

За мене лично је ова награда велика потврда да се уложен труд и рад цени и препознаје, док је истовремено и мотивација да радим још више на себи и свом развоју. У професионалном смислу, не знам шта ми може донети оваква врста признања нити било шта очекујем. Само знам да сам неизмерно захвална, пре свега, јер награда носи име великог уметника и човека, а потом, јер су сви пређашњи лауреати, као и Димитрије и Емилија, колеге које поштујем и којима се дивим.

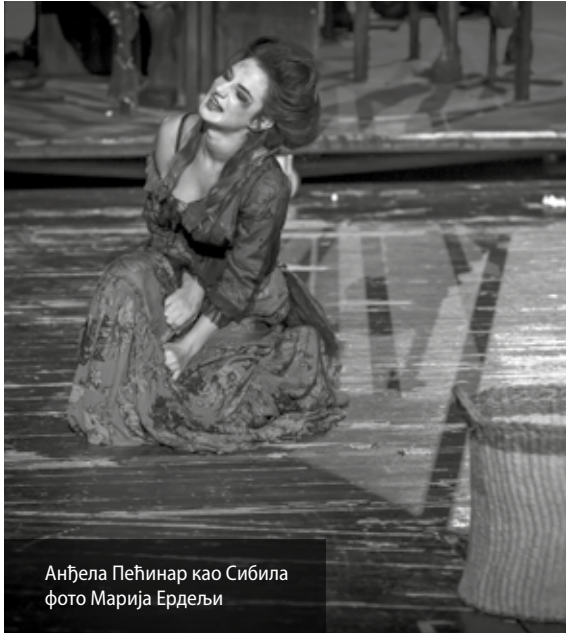
Сибиле је једини лик у представи који љружа ошљор љравилима од самој љочейка. Она љежи безљраничној слободи, али на крају, иљак, схваљта да морају љосљојати неке норме како би свељ функционисао. Где се, љо Вашем мишљењу, крије слобода?

Анђела Пећинар као Сибиле и
Небојша Савић као Свен
фото Марија Ердељи

По мом мишљењу и осећању, слобода је у својој бити врло једноставна, а ипак неухватљива. Мислим да је слобода рећи *да* када осећаш да треба да кажеш да, и рећи *не* када осећаш да треба да кажеш не. Сибилу ме учи лепоти слободе коју самој себи често ускраћујем због разноразних спољних фактора. Дакле, за мене је слобода у нама самима.

Анђела Пећинар као Сибилу
фото Марија Ердељи

Она је, иакође, ешикеширана као неморална јер се бори против правила, система и самовоље једног човека. Да ли се онда исплаши творања борба?

Где престаје слобода, почиње борба. Борба се исплати сама по себи, ако знаш да истински заступаш оно што је вредно и за шта се треба борити. Ако се борба завршила првим наиласком на било какву препреку, онда то за мене и није борба.

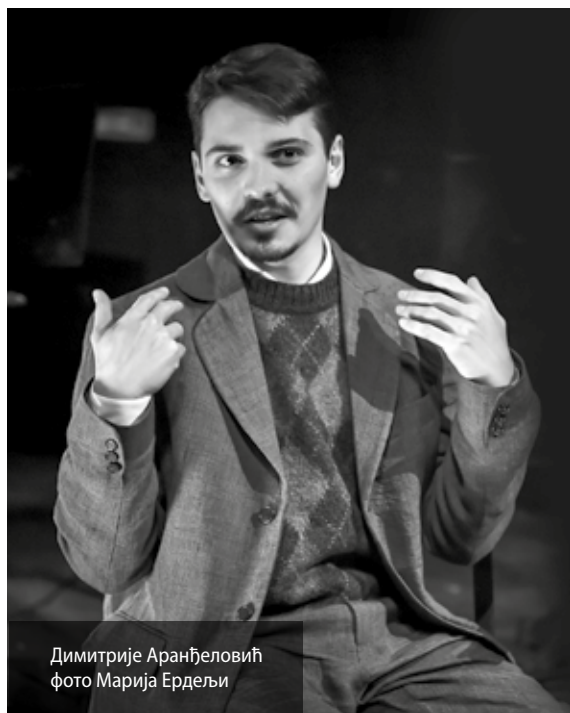
Колико је било захтевно оживети једну луку и ојонашати њене покрете?

Оживети Сибилу је био један прави глумачки изазов. На почетку ми је било потребно време да је уопште замислим са свим њеним појединостима, особинама, покретима, реакцијама, сензацијама, перцепцијама и осећањима. Чини ми се да сам добила одговоре на питања када сам почела да се играм. Отворио ми се њен поглед на свет тек када је мене саму почело забављати посматрање околине очима лутке која је оживела. Та врста свести је са собом повукла и тело које је само почело да се креће као да се недавно отарасило шрафова и као да не зна где му је тежа. Било је изазовно, често физички болно, психички запитано и збуњујуће, али узбудљиво.

Димитрије Аранђеловић је рођен 1991. године у Београду, а основне студије завршио је на Академији уметности у Новом Саду 2014. Дипломирао је, као и Анђела, у класи професорке Јасне Ђуричић и Сање Ристић Крајнов, а мастер студије завршио је у класи професора Радослава Ралета Миленковића. Поред глуме, бави се и музиком. Димитрије је члан ансамбла Српског народног позоришта од јануара прошле године. Публика је имала прилике да га гледа у представама *Хамлеј, Пожар. Лауни / Конјаси или Тамо иде смо осјали, Оштор, Ко је убио Џенис Џојлин?, Код вечите славине, Јеванђеље по Ф. М. Достоевском, Скуљачи перја, Мишја прозница...*

Добили сте награду „Преграј Пеђа Томановић“ за најбољу улогу. Осим ове награде, иза себе имате још две. Колико Вас ова признања мотивишу да напредујете у професионалном смислу?

Моја велика жеља је да напредујем из дана у дан у професионалном смислу. За глумца нема веће привилегије него да ради на себи и својим улогама. Сазнање да се у нашем послу увек креће из почетка је олакшавајуће. Оно нас враћа на почетне координате, али оне никада нису исте. Сваком новом улогом се нешто спознаје, открива и стиче искуство како на глумачком, тако и на приватном плану. Па има ли шта лепше?! Мотивишу ме приче, страх од непознатог и неистражени простори који чекају да буду откривени. Награде су значајне зато што нам говоре да неко препознаје наш рад и да смо на добром путу. То треба уважити, искористити и ићи даље. Не треба се ту превише задржавати.

Димитрије Аранђеловић
фото Марија Ердељи

У њредсџави Јеванђеље по Ф. М. Достојевском осим џлуме, до изражаја долазе и Ваше рејџоричке вешџине. Да ли сџе до сада честџо имали џрилике да радиџе на оваквим њредсџавама?

Представа *Јеванђеље џо Ф. М. Достојевском* ми је веома важна и драга, у сваком смислу. Рад на стварању представе био је посебан и магичан, као и људи које сам ту упознао. Сам процес за мене је био лековит. Научио сам и спознао много о себи, о другима и свету у којем живимо. Уживао сам у свакој секунди стварања. Свака представа је другачија, организам је за себе, тако да не бих могао са сигурношћу да кажем да ли сам тако нешто већ радио или нисам. Процеси и приступи у представама разликују се и у томе је лепота и шароликост нашег посла. Оно што ће остати у мом срцу јесте стварање те представе, као и њен живот након премијере. Много сам научио у том раду, и на глумачком и на приватном плану. Бавећи се писцем као што је Ф. М. Достојевски, на такав начин и с таквим људима, за мене је то привилегија и до сада најзначајнији рад откад сам у професионалним водама. Уживамо да је играмо и да то, што смо креирали, поделимо. Волео бих да је више таквих или сличних представа у нашим позориштима. То је за мене узбудљиво позориште.

Ова њредсџава је једним делом инџеракџивна. Колико је џакав џројекаџ захџеван? Да ли џада џлумац мора да буде сџреман да у сваком џренуџку имџровизује?

Представа комуницира са публиком на један једноставан начин. По мом мишљењу, он није наметљив и долази из садржаја. Не бих могао да их назовем импровизацијама, јер је у овом случају нешто другачије. То је пре нека присутност и свест о

томе да те приче делимо једни са другима, сада и у овом тренутку. Ми глумци смо отворени док играмо и спремни да реагујемо заједно са публиком на тај садржај из кога се све рађа. Редитељ Јернеј Лоренци је на сјајан начин успео то да усади у нас и тиме помогао и нама и публици да разумемо и чујемо једног таквог писца и његове светове.

Публика је у џрилици да се уџозна са ликом коџ џумачиџе, али и са Вама, јер улазиџе у лик Аљоше Карамазова, а онда излазиџе и џосџајеџе Димиџрије Аранђеловић. Да ли су се џе две личносџи у неком џренуџку сјединиле?

Веома је занимљив тај пут и начин уласка и изласка из улога. Ми се кроз рад нисмо фокусирали на улоге и ликове као такве. Они су се сами појавили у тренуцима када су били потребни и када су нам требали да бисмо испричали приче. Нешто се ту догоди кад најмање очекујеш и то је, заправо, најтачније. Тада се догоди магија због које бирам да се бавим овим послом и уживам у њему. То је принцип по коме Јернеј ради и који њега као редитеља занима и инспирише. То јесте нека лакоћа, али освојити ту лакоћу и није баш тако лако. Читав ауторски тим вредно је радио на томе да нам омогући да само ускочимо у те улоге и без муке их оставимо када за то буде време. То ускакање у туђе *џиџеле* тек-тек, веома је занимљиво, посебно због тога што те *џиџеле* носиш читаву представу и не одвајаш се од њих. У том смислу јесмо испреплетани са тим улогама као и оне са нама. То је нешто што ме покреће да се играм, уживам и откривам нове просторе. Сваким новим јутром нисам исти онај човек који сам био јуче па самим тим нисам ни Аљоша Карамазов као што није иста ни наша представа.

Ивана Кркљуш

Димитрије Аранђеловић
и Марија Меденица
фото Марија Ердељи

на првој читаћој проби
фото Данијел Раушки

Свет могућности

Почеле њробе нове ѡредсѡаве Хариса Пашовића

У Српском народном позоришту почеле су про-
бе нове представе *Свеи мојућности*, чији је
аутор и редитељ Харис Пашовић. Ова представа
резултат је рада на међународном пројекту чији је
циљ осветљавање живота особа са инвалидитетом,
а премијера се очекује почетком априла. *Свеи мо-
јућности* као главну тему има живот деце и људи са
аутизмом и церебралном парализом, али и животе
чланова њихових породица, институција које су део
њихових живота, њихове свакодневице, изазова са
којима се сусрећу...

Аутор и редитељ Харис Пашовић истиче да није
било лако направити драмски текст с обзиром на то
да окосницу чини материјал чију суштину није мо-
гуће изразити речима, те да су глумачке креације
пресудне за садржај: „На представи радим са једном
глумачком екипом која је веома дубоко ушла у цео
процес. Ми заправо радимо годину дана на овом
пројекту. Имали смо радионице у Новом Саду, у Буд-
ви, и у Сарајеву; радили смо и са нашом колегиницом
Ларисом Липовац Навојец из Загреба која је корео-
граф и један од партнера у овој причи, али нама је
кључно партнерство са институцијама које раде са
особама са инвалидитетом. У Новом Саду, Сарајеву
и Будви ми смо посетили центре и дневне боравке
који се баве и где бораве особе инвалидитетом, про-
водили с њима време и стекли један одређени увид
у њихове животе, који сад желимо да пренесемо
публици”, објашњава Пашовић и додаје да је пред
глумцима велики изазов, и глумачки и људски, али
да не сумња да ће фантастично изнети своје улоге.

Пробе у СНП-у практично су почетак последње
фазе пројекта, када ће сви учесници преточити своја
искуства и оно што су кроз радионичарски рад на-
учили у претходном периоду. Стручну подршку то-
ком целог пројекта ауторском и глумачком тиму
пружају и представнице ШОСО „Милан Петровић”:

помоћник директора Светлана Башевић и психолог
Маја Кукобат, које су биле присутне и на првој чи-
талачкој проби.

Према речима Хариса Пашовића, пут од идеје
до реализације био је дуг, а СНП је од самог почет-
ка изразило веома велики интерес и жељу за овим
пројектом, који ће свет особа са инвалидитетом
учинити видљивијим: „Радећи на представи *За шѡа
бисѡе дали свој живои* почели смо да размишљамо
шта је са оним људима који имају тако отежан жи-
вот, а ипак они живе, њихови родитељи се боре за
њих, институције се боре за њих... и то је био први
контакт. Дакле, наш први контакт са школом „Др Ми-
лан Петровић” био је још 2016. године. И онда је дуго
требало док смо развили концепт, пронашли про-
дукционе околности и ево сада, после осам година,
састајемо се овде у завршној фази овог пројекта”,
каже Пашовић.

Поред аутора и редитеља Хариса Пашовића,
уметнички тим чине: костимограф Марина Сремац,
композитор Дино Шукало, сценограф Ивана Јанчић,
кореограф Лариса Липовац. У представи играју: Гор-
дана Ђурђевић Димић, Лидија Стевановић, Сања
Ристић Крајнов, Јелена Антонијевић, Мина Павлица,
Марија Фелдеша, Милан Ковачевић, Марко Савко-
вић, Вукашин Ранђеловић, Аљоша Ђидић, Алексан-
дар Сарапа, Раде Перовић.

Након премијере у априлу у Новом Саду, пред-
става ће се изводити и у градовима партнерима
– Сарајеву, Загребу и Будви. Пројекат у оквиру ког
се припрема *Свеи мојућности* носи назив „Enabled
Theatre”, спроводи се у сарадњи између Српског на-
родног позоришта, Центра East–West из Сарајева,
Град Театра Будва и Плесног центра Тала, суфинанси-
ран је средствима Европске уније у оквиру програма
Креативна Европа и подржало га је Министарство
културе Републике Србије.

Виолета Срећковић, добитница златне медаље „Јован Ђорђевић“, првакиња Опере СНП-а и уметнички руководица Оперског студија „Војислав Солдатовић“, фото Миомир Ползовић

Оперски студио „Војислав Солдатовић“

Интервју са Виолетом Срећковић, мецосопраном, овојодинишном добитницом златне медаље „Јован Ђорђевић“, првакињом Опере СНП-а и уметничким руководиоцем Оперског студија: „Назив Оперског студија није случајан. Воја је био посвећен раду у Оперу, многу ју је волео, многу о њој знао, радио је с младим људима и заиста је заслужио да се и на овај начин њамти његово име“

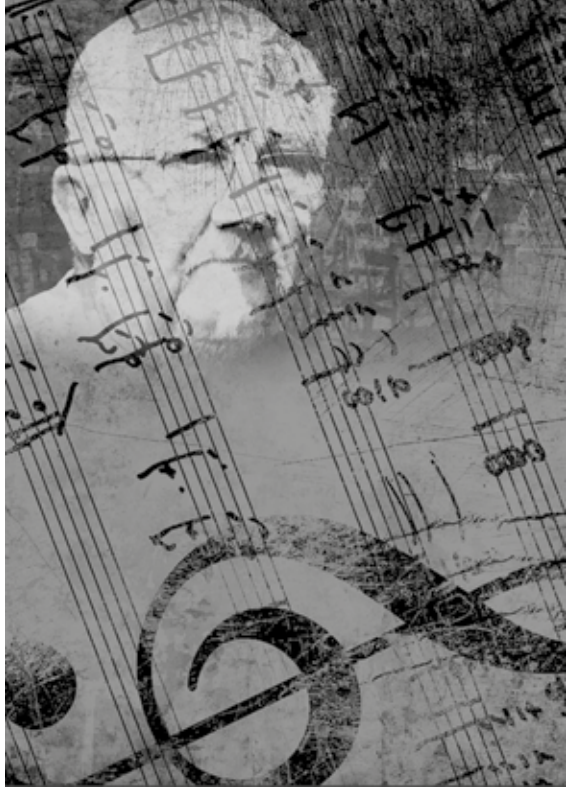
Време је да се појаве млади, врли људи који ће стасати у оперске солисте, јер циљ сваког певача је да запева на сцени. Зато је основан Оперски студио где се индивидуално припремају, вредно раде и имају шансу да наступе у соло партијама, за почетак у мањим и у средњим. Они с поносом носе име наше куће и име Студија. Уметнички руководица Студија је Виолета Срећковић, првакиња Опере СНП-а, која их укључује у пробе, упућује у позоришни бонтон, поступно их припрема за концертне наступе и за учешће у оперским представама СНП-а.

Полазнике смо запазили на *Гала концерту* у јуну 2023, у *Ери с онога свијета*, *Евџенију Оњећину*, *Травијата* и, *Севиљском берберину*...

Када је Студио почео с радом и како је дошло до идеје да понесе име наше оперског руководица Војислава Солдатовића?

Оперски студио СНП-а је почео с радом октобра 2022. године. Пријавило се доста кандидата, а Комисија је оабрала десет. Тада смо водили Оперски студио диригент Александар Којић и ја, као и корепетитор Игор Дражевић. Игор је сјајан сарадник кога заиста морам да поменем и захвалим на несебичном раду и уопште на односу према Оперском студију. Маестро Којић је годину дана био са нама, али пошто је сада прешао за Београд, има мање времена, тако да је сада, уместо Којића, дошао маестро Илмар Лапинш. Велико је и познато име, човек огромног знања и изузетног искуства. Радио је са многим певачима, водио оркестре и дан-данас ради па нам је његово искуство добро дошло, нарочито мени и оним полазницима Оперског студија који су још на студијама.

Назив Оперског студија није случајан. Воја Солдатовић је, вероватно је већ свима познато, био један од наших истакнутих чланова, редитељ који је свој живот посветио СНП-у, али и осталим позориштима широм бивше Југославије. Његове представе

биле су велики хитови, свака је играна више од десет година, а наш „Виолиниста“, стара продукција, није силазио с репертоара. Воја је био посвећен раду у Опери, много ју је волео, много о њој знао, радио је с младим људима и заиста је заслужио да се, ево, и на овај начин, памти његово име.

Шта полазницима рад у Студију омогућава?

Полазници Оперског студија су, углавном, студенти који су завршили основне студије, а има и оних који су завршили и мастер студије. Већина њих је завршила Одсек соло певања на музичкој академији, док један полазник још није завршио музичку академију. Мада, у првој години рада Студија,

није био услов да се има завршена академија да би се изашло на аудицију. Од ове године је промењен услов тако да полазници морају имати завршену музичку академију и у обавези су према Српском народном позоришту да, уколико достигну одређени ниво квалитета знања, учествују у представама с нашег репертоара. До сада смо радили на мањим и средњим улогама, а убудуће, видећемо, можда од следеће године неко добије и неку већу улогу јер има оних који то заслужују.

Рад у Оперском студију полазницима омогућава да стекну ново искуство. Кад заврше Академију па и мастер студије, стекну одређена знања, професор их води правим путем ка циљу. А, циљ сваког од нас певача јесте да запева на сцени. То је оно што им Академија не може омогућити, може само професионално позориште. Дакле, наставак пута, односно остварење сна, догађа се код нас, у Српском народном позоришту. Да би дошли на сцену, млади људи морају да стекну још знања, не мислим при том на техничко знање. Постоје знања која су неопходна, а не уче се, постоје сценске радње којима треба овладати, постоји понашање у театру... Својевремено су нам, када сам ја почињала да радим, диригенти и директори Опере говорили како се треба понашати у позоришту. Постоји кућно васпитање, али то није довољно. Полазницима и о томе говорим јер сматрам да младе генерације морају да науче на ред који је у позоришту неминован. Од оног тренутка када уђу у позориште и кажу „добар дан“, до онога шта се ради на проби или представи, како се понашате, како се обраћате гардероберу, шминкерима, фризерима. Мора да постоји поштовање јер сви

са Гала концерта полазника
Оперског студија „Војислав Солдашовић“,
17. јуна 2023, фото Марија Ердељи

учествујемо у једном великом процесу - то је стварање магије, стварање представе. Не може се бити осيون, не сме се „примадонисати“, не сме се бити „ја сам најважнији“, мора се знати да је представа најважнија. Осим тога, свако од њих мора да зна да не носи само своје име него носи и име ове куће, носи име Оперског студија „Војислав Солдатовић“. То је врло важна и обавезујућа чињеница па се чланови Оперског студија морају понашати пристojно и у смислу позоришног бонтона.

То су њојоколи који су гео њтрадиционалне ѡраксе и кућној васѡишања. Шѡа би се десило када би се смаѡтрали ѡревазиђеним?

Основна ствар је да уметници и ми сви запослени поштујемо Позориште, нашу кућу. Није довољно да тражимо од публике да има кодекс облачења. Шта је са нама? Мислим да је јако важно да се сви тога подсетимо, и глумци и оперски певачи и балетски играчи и музичари, јер је то нешто што треба да очувамо. Не можемо ни ми да дођемо на пробу непримерено обучени, у спортској обући, у јапанкама за плажу. То су све ствари које покушавам и полазнице Студија да научим, са циљем да одржимо основно и лепо понашање у позоришту. Оне немају везе са певањем, али имају везе са будућим послом ових младих људи. Њима до сада нико није рекао да се не може доћи на режијску пробу у деколтираној хаљини, да постоје сценске радње у којима ће се кретати, сагињати се. Ако тумаче женски лик, морају да имају сукњу да би се навикли на покрет у таквом одевном предмету.

И ѡроба је гео насѡанка ѡредсѡаве. Комѡлејна ѡријрема у Сѡудију је за ѡлазнице од неѡроцењивој значаја.

Апсолутно, и за пробу исто морају бити спремни, као што се на пробе редовно мора и долазити. Нагласила сам полазницима још почетком прошле године да ми нисмо средња школа и да очекујем од њих да редовно долазе, да се задатак који добију на часу већ за следећи спреми и да текст, без обзира да ли знају или не знају италијански језик или француски или језик на којем певају, морају да знају све тачно, од речи до речи. Додуше, они добро владају језицима, умеју да читају и разумеју текст тако да немамо проблема и сви су вредни. Премда, има изузетака који нису схватили какву су шансу заправо добили, који су рад у Студију схватили, нажалост, као нешто успутно. Ево, сад нам се придружила једна полазница која је завршила у академију у Грацу. Она је иначе из Хрватске, живи тамо, али је овде изнајмила стан јер има шансу да бесплатно добије часове, да редовно ради и са диригентом и са ментором и са корепетитором. Тако се и долази до шансе да се добије улога у Позоришту и да се наступи на завршном концерту, у јуну. Прошле године је одржан један такав концерт, 17. јуна 2023, када су полазници наступили са Оркестром СНП-а, који их је отвореног срца и лепо примио, подржао их и на леп људски и професионалан начин. Хвала им на томе и сигурна сам да ће се и овог јуна одржати један такав концерт. Дакле, то су ствари које не можете нигде да добијете ни да платите.

са концерта у Еђшегу, децембар 2023.
фото промо

Колико ђолазника студија имаће ове јодине и где су до сада имали прилике да наступију?

Од мушких, имамо само два тенора, немамо баритона, баса, тако да нисмо у могућности да направимо једну независну продукцију Оперског студија, као што то, на пример, у Београду може јер имају и баритона и басова па могу да направе једну представу коју ће они, као Оперски студио, изводити. Ми смо нашли начин како да полазнике Студија укључимо у наше представе. Неке полазнице су већ наступале: Адриана Петровски је имала баш три лепа сола - у *Ери с оноја Свеџа* у улози Пастирчета, у *Травијата*, у *Севиљском бербери* је наступила као Берта, јер је имала арију у којој се лепо снашла. Вредна је и код ње се види велики напредак. У *Евџенију Оњеину* наступиле су Мартина Кољеншић у улози Олге, Татјанине сестре, и Ванда Маријански у улози Филипијевне, дадиље. Ванда је, такође, певала Анину у *Травијата*, а тенор Михајло Славнић је певао улогу Момка из села у *Ери с оноја Свеџа*, у *Травијата* као Гастон и у *Евџенију Оњеину* као Трике. Мартина Кољеншић се спрема за улогу Марте за Гуноовог *Фауста*, за улогу коју смо раније играле Марина Павловић Бараћ и ја, али је време да се појављују нови млади. Тако и треба. Певала је Марија Кузмина улогу Пастирчета у *Ери с оноја Свеџа*. Њих петоро је активно и сви су остали у Оперском студију. Оперски студио траје две године. Ко је радио и ко је хтео да се озбиљно посвети овоме, тај је напредовао и добио шансу, а биће још прилика. Ево, сад смо одржали концерт у Еђшегу, у оквиру сарадње СНП-а са Културним станицама, у Новом Саду.

Шта за Вас значи ово ђедајошко искуство?

Нисам се одлучила за овај позив, већ ме је позвала тадашња директорка Опере и упитала да ли сам заинтересована. Заправо ме је тадашњи управник Александар Станков предложио да водим Оперски студио. Прихватила сам, иако сам дуго избегавала педагошки рад, зато што је изузетно тежак и незавалан посао. Наш инструмент је цело наше тело, као што клавир има резонатор, дирке, види се како се рука поставља, а код нас певача то се ништа не види. Гласне жице су скривене, то су само два мала мишића која ће, уколико буду добро употребљена, вибрирати како треба. Да ли је тај тон на правом месту, или је запео негде позади, све се поставља, што би се рекло, на милиметре. То је јако дуг и тежак пут, али изузетно леп. Деси се да се педагози са неким певачима, односно студентима, разумеју више, док са другима не толико. Не значи да је сваки педагог добар за сваког певача, односно студента. Пошто је настава индивидуална, зависи и од тога како се ко

с ким разуме, што, такође, покушавам полазницима да објасним.

Да ли волиће ову нову улогу?

Волим. Највећи и најдражи комплимент упутила ми моја професорка Вера Ковач Виткаи када је дошла на концерт у Еђшегу да чује полазнике. Професорка је била одушевљена колико сам успешно припремила полазнике, срећна је што полазнике водим правим путем.

Ако певач може у шездесетој години и даље да звучи свеже, значи да та школа ваља. Да није било професорке Vere Ковач Виткаи, не би било ни мог певања, а не би било ни ових младих људи који су заиста на одличном путу да направе много тога лепог.

Која је ваша дефиниција музике којом бисте ђодсџакли младој певача?

Музика је живот. Ако не осећате да је музика за вас исто што и живот, исто што и дах, онда нисте на добром путу, јер се музиком не треба бавити успутно. Она тражи, као и уметност уопште, целог човека. За мене је музика живот и не могу никако да одвојим свој дах, свој живот, своје постојање од музике, родите се са том потребом. Она није ван мене, она је као гени, хтели не хтели - добијате такве гене, као дар од Бога.

Младим људима у Оперском студију говорим да је музика енергија као што је и живот енергија. Уколико не радите, или у животу, уколико се не крећете него сте пасивни, та енергија ће почети да слаби, да се гаси. Тако исто и у музици. Ако не постоји енергија која ће да обузме вас и која ће обгрлити публику, онда ништа... разићи ћемо се на најбољи начин и кад се сретнемо рећи „добар дан, како сте?“ и радити неки други посао у којем ће се наћи.

Ивана Илић Киш

Полазници Студија у 163. сезони СНП-а
 Мартина Кољеншић, Михаило Славнић,
 Ванда Маријански, Андриана Петровски,
 Вера Зечевић, Марија Кузмина, Душан
 Дакић, Ива Исламбеговић, Ања Радовић,
 Хелена Хенц, Тамара Ружић, Јана Цветковић.

МА Милорад Стокин*

Оперета која слави ЖИВОТ

ОПЕРА

28

ПОЗОРИШТЕ бр. 1 | 2024.

Оперета *Кнеиња чардаша* једна је од најпосећенијих представа СНП-а. Већ од првих тактова увертире публика упловљава у један свет који је заувек изгубљен. Свет *Belle Époque*, свет у којем је цветала безбрижност и сецесија. И на крају, свет који је Први светски рат сурово сасекао. Весело, разиграно, безбрижно, меланхолично. Никако патетично. Зашећерено, али не и отужно. Чини се да је Калман нашао праву меру. Увертира почиње помпезно, а онда улазу у јецаву меланхоличност. Као да је композитор предосетио да време старог света истиче и истовремено описао спољни и унутрашњи идентитет насловне јунакиње.

У сам освит разарајућег рата, према либрету Леа Штајна и Беле Јенбаха, Калман је почео да ствара *Кнеињу чардаша*. Прича само наизглед делује банално, а заправо сублимира однос више класе према оној која је тада сматрана нижом. Описује мешање оштро постављених класа које у стварности није било могуће. А, ако јесте, схватано је blasphemично. И у томе је вредност оперете. Сачувала је обриси вредности једног изгубљеног света и времена. То је прича о потцењеној уметници, која је перципирана као каба-

ретска певачица и у тоталном је опозиту са високим аристократским слојем којем не припада и који је из презира одбацује. На сцени се појављује читав низ сликовитих личности. Мушкарцима је дозвољено да буду раскалашни, женама није. Ипак, оперета нам на сцену доноси дражесне цицушке – девојке слободног понашања из водвиља. Оне не мисле о следећем дану, него о ноћи која врви од животне радости. Ту је и Бони, мајстор церемоније и забаве. Контраст уштогљеном и лепо васпитаном Едвину. Фери Бачи, припадник више класе који животну радост налази у водвиљу. Стази, помало размажена племкиња, у контрасту је према насловној јунакињи. Либретисти се поигравају текстом, исто као што се Калман поиграва музиком. Да ова оперета није ни мало прозаична, говоре заоштрено приказан друштвени аспект и изопштено сваког ко се не придржава круто устројеног друштвеног понашања посустале Двојне монархије. Либретисти, ипак, у сиже укључују рат и мобилизацију, али само у смислу да би главни актер био одвојен од водвиљске примадоне. Да иронија буде већа, на крају сазнајемо да је Едвинова мајка била водвиљска цицушка која је успела да се уда за

мушкарца племенитог порекла. И у томе се читава комична виспреност оперете, будући да поентира речима Едвинове мајке: „Каква сам цицушка била“.

Традиционално је да се сваког јануара, док празнична атмосфера још траје, на сцени „Јован Ђорђевић“ СНП-а изводи *Кнеиња чардаша*, коју, поред оперских солиста и Хора СНП-а, употпуњује и заокружује наступ балетског ансамбла СНП-а. Уосталом, како бисмо једну оду животу могли замислити без разиграног чардаша и палоташа?

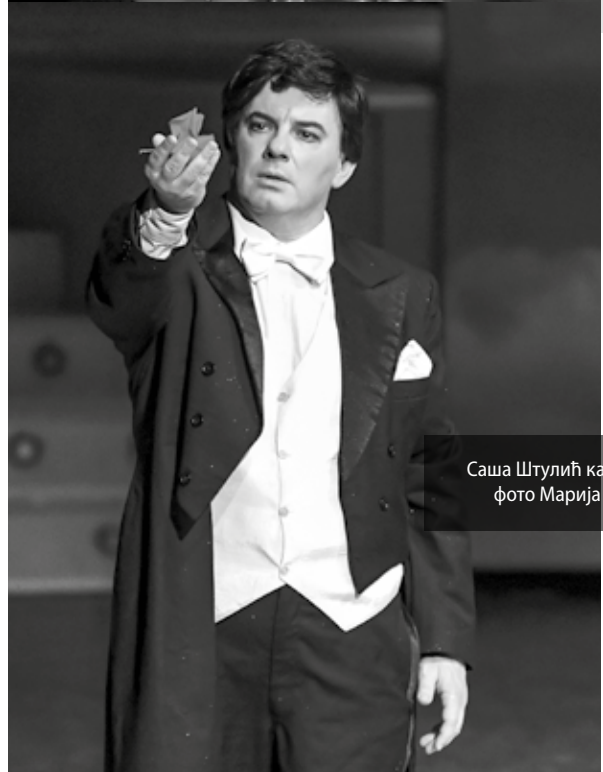
Кнеиња чардаша на сцени СНП-а траје деценијама, а данашња инсценија премијерно је изведена 2007. у режији Јаноша Сикоре и под диригентском управом Гергеља Кешелјака. Оперета је обновљена 2016. у режијској обнови и кореографији Драгана Јеринкића. У текућој сезони *Кнеиња чардаша* је остварила два извођења. Прву поделу су чинили прваци и солисти Опере СНП-а: Јелена Кончар (*Силва*), Саша Штулић (*Егвин*), Васа Стајкић (*Бони*), Марија Цвијић (*Сџази*), Игор Ксионжик (*Фери Бачи*). У другом извођењу већи део поделе чинили су гости: Весна Аћимовић (*Силва*), Горан Стргар (*Бони*), Сенка Недељковић (*Сџази*). Не треба заборавити и чланове Дrame Гордану Јошић (*Анхилга*) и Миодрага Петровића (*Леойолд Вајлерсхајм*) који својим глумачким бравурама заокружују оно што оперетски жанр треба да поседује.

Мецосопран **Јелена Кончар**, која тумачи улогу Силве од премијерне изведбе, сећа се рада на поставци ове оперете:

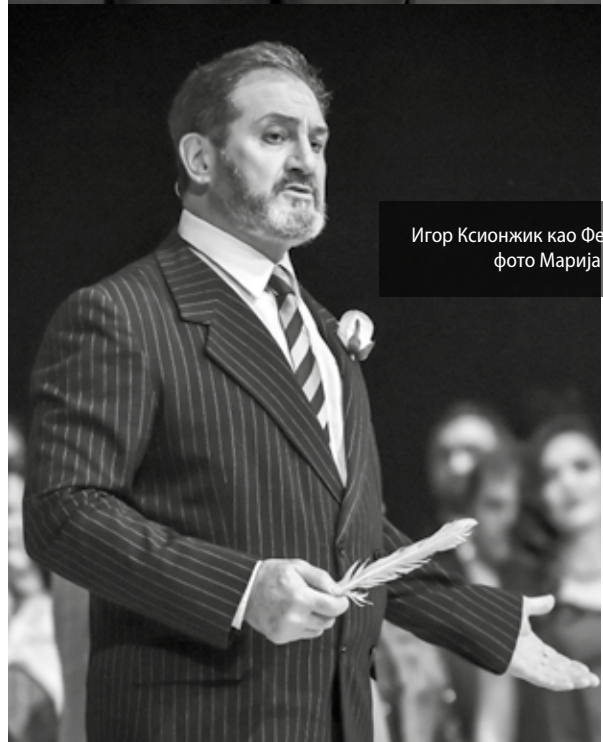
„Била сам изненађена када су ме предложили да певам улогу Силве. Ја сам до тада певала лирски мецосопрански фах. Када сам видела партитуру, није ми било свеједно јер је улога писана за сопран, док је теситурa на многим деоницама врло незгодна за мецосопрански фах. Највише ме је заинтриговало што су редитељ и диригент из Будимпеште. Сматрала сам да ако неко зна како једна оперета треба да се стилски постави то је неко ко долази из Будимпеште. Улогу сам оберучке прихватила, знајући да ћу моћи много тога да научим. Редитељ Јанош Сикора је са ансамблом највише радио на говорном тексту. То нам је био највећи изазов јер се ми кроз школовање највећим делом бавимо певачком техником, а најмање се радило на глуми која захтева говорни текст. Велику помоћ имали смо од глумца Стевана Гардиновачког и његове супруге Мирјане, коју су, такође, суделовали у оперети. Сећам се да сам са госпођом Мирјаном доста ишчитавала текст. Она је као припадница старе глумачке школе знала да пренесе како да говоримо текст и шта је најважније да се истакне у једној реченици. У том процесу схватила сам да је импровизација у овом жанру неминовна, посебно када је у питању говорни текст. Да би

Јелена Кончар као Силва
фото Марија Ердељи

Саша Штулић као Едвин
фото Марија Ердељи

Игор Ксионжик као Фери Бачи
фото Марија Ердељи

Васа Стајкић као Бони
фото Владимир Величковић

Горан Стргар као Бони
фото Марија Ердељи

Весна Аћимовић као Силва
фото Марија Ердељи

Сенка Недељковић као Стази
фото Марија Ердељи

извођач оживео текст, мора да импровизује, али исто тако да води рачуна да не зађе у патетично. Највећи утисак је на мене оставио диригент Гергељ Кешељак, који је један од најбољих диригената са којима сам икада сарађивала. Он је тип диригента који веома успешно истиче неке деонице у оркестру, деонице инструмената који су мање заступљене у неким фразама. Имао је иновативне методе у приступу музичком тексту и дао је лични печат делу приступајући му у типичном мађарском оперетском стилу.“

Оперета као жанр на неки начин је потцењена у односу на опере из такозваног гвозденог репертоара. Иако музика делује једноставно, а певачке деонице мање захтевне, солисти се не слажу са тиме. Захтеве које оперета ставља пред извођаче потврдили су нам сви наши саговорници.

Иако са деценијским искуством солисте и првака Опере СНП-а, тенор **Саша Штулић** истиче да му је улога Едвина нова и да је још увек открива:

„Лик Едвина је релативно нов за мене и, радећи на њему, имам велику могућност у напредовању. Едвин је хировит и комплексан као сваки племић. Све што пожели може да добије. Међутим, у овој представи није тако. Он је заљубљен у девојку, али љубав није могућа између кабаретске певачице и племића. На том лику још увек радим и до сада сам отпевао неколико представа. Оно што ова улога представља за мене је то што у оперети имамо много говорног текста и, поред тога, доста плеса и певања. То све треба да се усклади и није уопште једноставно. Због тога је ова представа велики изазов за све, па тако и за мене.“

О лику Силве и самом делу, **Јелена Кончар** истиче:

„Силвија Верецки је типична примадона. Девојка из скромне средине која је пратила свој инстинкт и дошла до звезда. Њу краси невероватна харизма. Ово дело настало је у једном периоду који је одисао миром, у освит Првог светског рата, и може се кроз ту музику осетити нека безбрижност и разиграност. То су били последњи тренуци мира, боемског начина живота, неоптерећености. После тога све је настало под теретом развоја ратних дешавања и бурних дешавања између два светска рата. Никада се више није вратило то време безбрижности. Цела ова оперета је омаж животу и љубави. Када би Холивуд имао мало слуха, ово би била једна фантастична романтична комедија.“

Тенор **Игор Ксионжик** је поделио са нама зашто је *Кнејиња чардаша* толико драга публици:

„Новосадска публика веома воли оперету. Она је пријемчива за ово поднебље и ова представа је топло примљена још од премијере на којој сам имао срећу и част да учествујем. *Кнејиња чардаша* је

занимљива са више аспеката: због предивне музике, али и драмског аспекта који је јако важан и препун је комичних елемената. То све даје драж која је у опери мање присутна, али овде та разиграност долази до пуног изражаја. Ја тумачим улогу Фери Бачија који се креће у миљеу кабарета, бурлеске и водвиља и у томе је ветеран. Он има богато животно искуство и сагледава комплексност ове приче на један другачији начин. Он види све замке тог љубавног заплета и унапред може да претпостави шта ће се догодити.“

О сложености оперетског жанра, захтевима који стоје пред вокалним солистима и улози Бонија, баритон **Васа Стајкић** каже:

„Оперета као жанр веома је захтевна. Све представе у којима сам учествовао захтевају висок ниво припремљености, како вокално, тако и физички, зато што су представе богате кореографијом. Не игра само балетски ансамбл него и сви вокални солисти. Из тог разлога је оперета захтевна за оперске певаче који нису навикли на толику количину покрета на сцени. Треба створити такав однос да све изгледа као да је лако, а заправо је изузетно тешко. Поред тога, говорни текст захтева драмски приступ на који оперски певачи нису навикли. Моја улога грофа Бонија је једна од главних у оперети. Он је нека врста модерног плејбоја који се на сцени појављује у друштву много девојака. Међутим, иза маске тог плејбоја је младић који жели да буде заљубљен. Када играм ову улогу, волим да се играм текстом, волим да представим Бонија управо тако безбрижног и онда, на крају, да га прикажем онаквог какав јесте.“

Улогом Силве, сопран **Весна Аћимовић** гостовала је у СНП-у на другом извођењу ове сезоне:

„Захваљујем управи Српског народног позоришта и дирекцији Опере што су ми омогућили да учествујем у *Кнејиња чаргаша*, мојој омиљеној оперети. Оперета је по речима великих музиколога и стручњака велики жанр који обухвата три уметничке гране: певање, глуму и плес. За мене лично то је велика инспирација.“

Тенор **Горан Стргар**, који је на другом извођењу тумачио улогу Бонија, истиче:

„Ова оперета код нас ужива велику популарност. Имао сам срећу да тумачим улогу грофа Бонија приликом свих обнова. Ову представу су у самом старту прихватили и публика и оперска кућа и заиста смо је сви са уживањем изводили. Гроф Бони је једна захвална улога. Он представља мотор представе. Повезује све ликове и у питању је један карактеран лик који има много говорног текста и захтевне певачке нумере.“

Гошћа Опере СНП-а била је и сопран **Сенка Недељковић** која је тумачила улогу Стази:

„У оперети сам учествовала на премијерном извођењу и то је за мене било једно лепо искуство. Радујем се што и данас, после толико година, поново са истим колегама, наступам у овој занимљивој и веселој оперети. За мене је оперета увек била изазов, не само због певања него и због великог броја говорних текстова који морају добро и разговетно да буду изговорени, у чему ми певачи нисмо потпуно своји на своме. Тумачим улогу грофице Стази. Она је размажена, али весела и жељна љубави. Она, на крају, налази своју праву љубав, иако се томе није надала.“

Оперета се може окарактерисати као забавни театарски жанр 19. века. Међутим, време је најбољи судија. Док су неке опере, које су у своје време биле веома цењене, данас готово ишчезле са репертоара оперских кућа, оперете и даље имају свој живот. Чак се више цене него у време када су настале јер су схватане као лака забава. Али, зар није и Моцартова *Мала ноћна музика* била забавна музика 18. века, а данас се сврстава у један од бисера класичне музике? *Кнејиња чаргаша* је одолела строгом суду времена. Надамо се да ћемо се са њом срести и наредне сезоне.

* музички уметник, културолог и службеник за односе са јавношћу СНП-а

Невидљиви за позоришног гледаоца

Интервју са инспекцијентом Опере и Балета Иваном Свирчевићем: „Представа није ‘само представа’ него је једини разлог постојања позоришта. Зна се да две особе брину о току представе: диригент и инспекцијент.“ Диригент је видљив, за својим је пултом, пред оркестром, а други је невидљив за позоришног гледаоца јер се налази за својим, инспекцијентским пултом, иза завесе и чини „књиу“

У позоришном термилошком речнику налазимо три значења везана за овај позив: **инспекцијент, инспекцијентски пулт и инспекцијентска књига**. Инспекцијент је стручно лице у позоришту које води процес приказивања представе на сцени. Стара се да сви учесници и елементи представе буду спремни за почетак представе, а током извођења координира рад свих учесника: извођача, сценске технике, осветљивача, тон-мајстора... и води рачуна да технички квалитет представе буде онакав какав је на премијери установљен. Инспекцијентска књига је колоквијални термин за један од најзначајнијих докумената за позоришну представу. Припрема је инспекцијент у току проба и користи је у току реализације представе. Садржи све информације битне за одвијање представе: од позива учесницима, промену светлосних штимунга, аудио-ефеката, мизансцена... Још један колоквијални израз је, малопре помнут, инспекцијентски пулт за командну таблу која се налази иза портала, заклоњен за гледаоце, са које инспекцијент, по инспекцијентској књизи, води представу. Пулт поседује тонску везу са техником, са свим просторијама у којима се одвија припрема учесника за сцену, од шминкернице, до гардеробе.

Иван Свирчевић, инспекцијент
Опере и Балета СНП-а
фото Миомир Ползовић

Иван Свирчевић је рођен 1977. године у Новом Саду, где је завршио основну и средњу школу, а потом и дипломирао на Вишој техничкој школи. Одрастао је у породици у којој се неговала љубав према позоришту и музици, често је одлазио с родитељима у позориште. Одмалена показивао афинитет према опери и балету, већ као десетогодишњак први пут је гледао балет *Жизела*, а потом и оперу *Продана невеста*. Баш када је Опера СНП-а обележавала јубилеј - 50 година од обнове, Иван је био део свечарске атмосфере, ступивши на сцену као статист. Убрзо се заинтересовао за послове „иза сцене“. Поред Ивана, данас оперске и балетске представе воде Тања Цвијић и Сања Миланов, сви су наследници знања и тајни овог позива које је на њих пренела плејада чувених инспекцијената Опере и Балета СНП-а: Стојанка Милушић, Олга Бановчанин, Ђорђе Молдовановић, Дејан Теодоровић.

Ошкак сће у СНП-у и зашто сће се ошределили за овај позив?

Одувек сам волео позориште, посебно оперу, јер се класична музика у мојој кући стално слушала, родитељи су ме редовно водили на представе и концерте, а посебно је на мој афинитет ка опери и балету утицао деда. Он је желео да буде диригент кад је био млад, али његов очух није имао намеру да школује „музиканта“, радије је мог деду видео као ветеринара. Нашли су се негде на средини, деда је

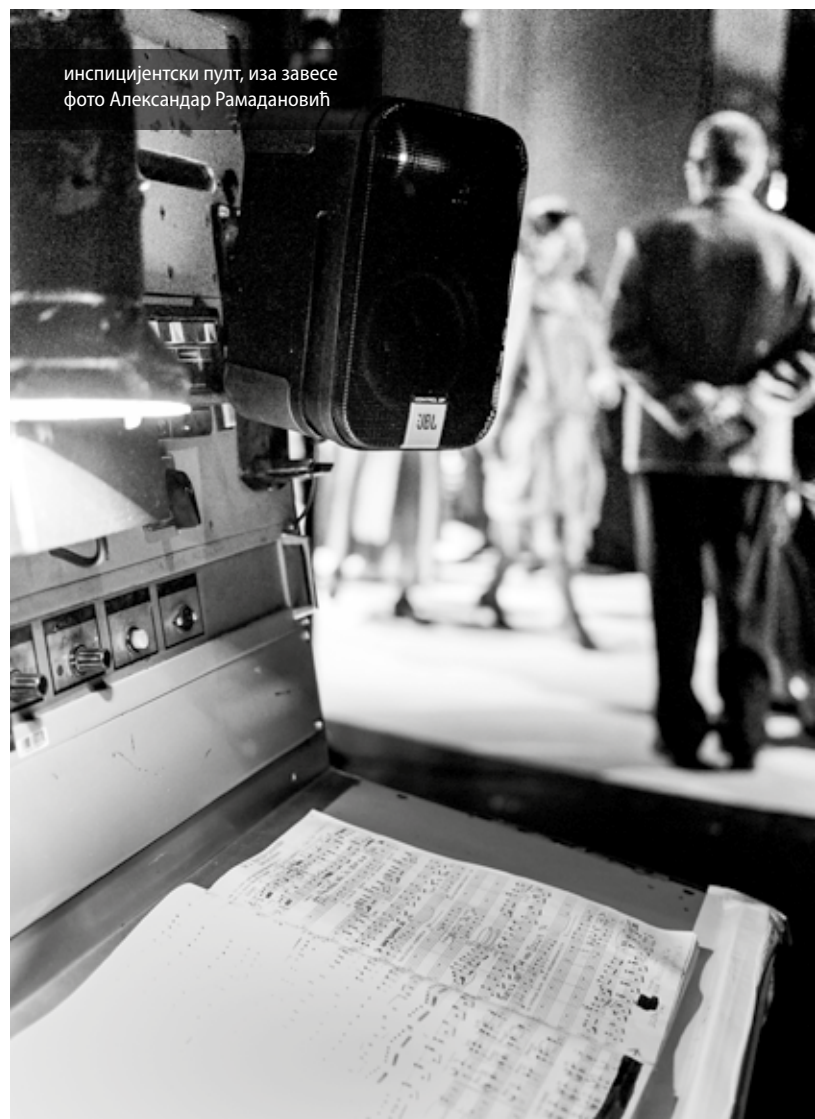

постао правник, изградио судијску каријеру, но класика, посебно позоришна музика, била му је прва љубав коју је и на мене пренео. Мој средњошколски пријатељ и данашњи шеф статиста Опере Влада Шегуљев, почео је да статира у Опери и Балету још у средњој школи па сам са њим често долазио на пробе и представе. Било је забавно видети све како се „иза“ гледају представе које сам већ имао прилике видети, али као публика. Када је 1997. рађена поставка опере *Кармен* у режији Ирине Молоствове, био је потребан већи број статиста па сам тако доспео на сцену. Волео сам статирање, али сам био фасциниран и послом инспцијента. У паузи између наступа био сам крај пулта, пратио ноте – све ми се много допадало. Чак се и инспцијенткиња Стојанка шалила, говорећи: „Ево мени наследника!“ Испоставило се да је била у праву. Након осам година статирања и одслуженог војног рока, био ми је потребан посао па сам отишао код директора Опере да се распитам има ли нешто, можда, за мене. Никад се не зна док се не проба! Испало је сјајно јер се тада набављао дисплеј за титловање опера. Ето, до данас је то једна половина мог посла у СНП-у. Годину и по дана касније, током припреме за премијеру балета *Ромео и Јулија*, појавио се проблем – недостајали су инспцијенти. Директори Опере и Балета су ме звали пет дана пред премијеру, упитали ме да ли бих пристао да будем инспцијент за тај балет. То је прилика која се не пропушта, иако нисам био сто посто сигуран хоћу ли ја то моћи. Дошао сам на прву главну пробу у понедељак увече, а у суботу сам већ водио премијеру. Инспцијенткиња Стојанка се пензионисала крајем те сезоне, преузео сам њене представе и следећих неколико сезона сам све балетске представе водио сам, а након тога, представе водим заједно са колегицом Тањом Цвијић и повремено са Сањом Миланов.

Шта ради инспцијент?

Дугогодишњи диригент наше куће Јон Јанку, једном приликом рекао је да две особе брину о току представе: диригент и инспцијент. Државни каталог радних места каже за инспцијента да је „једино лице које познаје целокупан уметничко-технички садржај и захтеве представе“. Као и многе друге законске одредбе које пишу правници то у пракси није баш тако, није 'једино' лице, али остатак реченице је потпуно тачан. Наравно да публика долази да гледа и слуша солисте, хор, оркестар, играче, али је иза кулиса скривена чета људи која брине да све изгледа онако како је редитељ, односно кореограф, замислио. Све њих – од расвете, тона, декоратера, реквизитера, па све до развођача – координише инспцијент. Но, да би се до премијере дошло, ин-

спцијент мора добро да познаје само дело, као и режију и кореографију. Споменуо сам већ законске одредбе – према њима један од услова за инспцијента је формално музичко образовање, иако се нико не школује специфично за то занимање него је инспцирање занат који се учи од старијих колега. Ипак, две ствари су нужне: нотна писменост и љубав према музици и позоришту. Многа дела, али и многе представе у СНП-у знао сам и пре него што сам дошао у Позориште. *Грка Зорбу* сам гледао тридесетак пута пре него што сам почео да водим представу. А, када се сусретнем са новом представом, одмах потражим снимак, пребацам га на МПЗ плејер, односно телефон, и слушајем до бесвести. Битно је да ми музика буде 'у ушима', пошто инспцијент нема времена да учи музику током проба – превише је ствари о којима треба да води рачуна од самог почетка да би се само музици посветио. Као и код осталих занимања и овде човек учи из искуства – морам да знам са ким радим, како коме треба приступити, без обзира на то да ли су солисти, ансамбли, техника, знам шта није проблем и то ми помаже у планирању рада. Некада се мора бити тактичан са колегама, неке треба притиснути да би урадили оно што се од њих тражи, али не треба бити превише строг, а опет не треба бити ни претерано опуштен. Тешко је некада

инспцијентски пулт, иза завесе
фото Александар Рамадановић

наћи баланс, чак и после 17 година инспирања, и даље нисам сигуран да ли сам га нашао. Нисам по природи наметљив тако да ми је требало (и данас ми треба) доста менталног напора да наступим одлучно и самоуверено. То је у основи инспирационски посао – бити командант чети извођача и бинских радника. Волео бих да могу да кажем да то има ефекта, да ће, ако даш све од себе, други људи поштовати твоју посвећеност послу и да ће се и сами више потрудити, но, није увек баш тако. Сретнем се и са превртањем очију, одмахивањем главе и руке, чак и са изјавама типа „па то је само представа“. Али, ако је представа прошла без (публици уочљивих и очигледних) проблема из мог домена рада, ако је публика видела представу каква треба да буде, све те личне замерке и неслагања постају мање битна. Водим се тиме да представа није ‘само представа’, већ да је једини разлог постојања нашег позоришта, целе ове зграде и њених запослених и ако публика, која је купила улазницу, види оно што је редитељ или кореограф замислио, мој посао је урађен ваљано.

Која је прва представа коју сте водили у СНП-у и по чему ће је памтити, а која је најкомпликованија и од чега зависи ња комплексност?

Прва представа ми је била премијера балета *Ромео и Јулија* у кореографији Иштвана Херцога. Неуобичајена је за мене јер сам у њу упао сасвим ненадано. Знао свега неколико нумера тог балета и имао сам велику трему, поготово што је то била компликована представа са десетак различитих сцена и са преко 80 светлосних штимунга. Ни сам не знам колико пута сам у тих пет дана преслушао снимак представе уз ноте, преслишавао се којим редом шта ко има да уради. Са кореографом смо прошли неколико компликованих места у представи: он је показивао кореографију, а ја сам то записивао у ноте. Изненадило ме је што је представа мање-више протекла у реду, мада сам промашио ‘само’ два штимунга, али неискуство има своју цену. За мене је најкомпликованија представа балет *Мадам Баџер-флај*. Кореограф је комбиновао музику са одломцима из Пучинијеве опере, са музиком из филмова па се балет изводи са аудио-снимка, тако да немамо ноте, светлосних штимунга има преко 150, уз четрдесетак промена положаја кулиса и завеса. Срећом, у Балету смо у то време имали колегу који је сваку пробу снимао па сам провео сате гледајући снимке, пишући кореографију за себе и цртајући дијаграме кретања учесника на сцени. Многи штимунзи и промене директно су везани за кореографију која је компликована, модерна па је потребна концентрација да би се тих два сата представе урадило. У таквим представама се покаже предност нота јер је

много лакше убележити тачан такт, тачну ноту него себи описивати „кад дигне десну руку, крене налево па на трећи корак“ и слично. Поготово то буде проблематично кад протекне више месеци између представа па се одржи једна проба за подсећање, а представа је толико комплексна да би се запамтили сви детаљи.

Постоји ли, из ула инспирација, разлика између вођења оперских и балетских представа? Знаје ли најамеј сваку представу и која, по Вашем мишљењу, има неку посебну енергију?

Иако сам водио свега неколико пута оперске представе, опера ми је увек била једноставнија јер доста добро памтим текст, вероватно због свог посла као титлера. Лакше ми је тако да памтим када иду штимунзи и промене него да држим у глави кореографију. С друге стране, код балета је кореографија и режија једна целина тако да балетски играчи боље знају уласке, изласке и радње које имају на сцени, док на оперске певаче треба обратити више пажње. Наравно, не слажем се да их треба водити као малу децу за руку до места изласка на сцену, пошто сам видео да то раде неке колеге у другим позориштима. Једноставно, понекад им треба посветити више пажње. После већег броја проба и одиграних представа, запамти се свака, поготово оне једноставније, као што су *Грк Зорба* или *Жизела*, али увек страхујем да ћу нешто прескочити, заборавити. Зато стално листам ноте, читам шта сам написао, проверавам се да нешто не прескочим.

Шта се дешава кад се представа после неколико година, као на пример балет Дон Кихот, враћи на сцену? Колико су, у њом смислу, значајне инспирационске белешке као погледник на режисерску идеју и тачно вођење представе?

Зависи од представе. Ако је, као *Дон Кихот*, играча често, није проблем присетити се свега, чак и после овако дуге паузе. Трудим се да запишем све што је битно још у току припреме премијере, да имам уписане уласке и изласке играча, нацртан тлоцрт сваке сцене и ток промена, списак цугова и шта је окачено на њих, списак реквизите – све то умногоме олакшава рад. Када прође премијера, све је још свеже у глави и некако све делује једноставно. Онда се деси да неколико месеци не играмо представу па би без белешки подсећање ишло теже. Данас имамо и снимке безмало свих представа, што нам је од значаја кад протекне доста времена између представа.

Како инспирација леда на бину?

Незгодан аспект нашег посла је што инспирационти никада директно не виде резултат свог рада, бар

не онако како је намерено да буде сагледан из гледалишта. Додуше, током припрема за премијеру, седимо у позоришној сали да бисмо видели како представа изгледа 'од напред', када је сцена још без сценографије, костима, светла. Када стигне све то, ми смо већ са стране и бавимо се 'закулисним радњама'. Имамо мали монитор на инспицијентском пулту који приказује сцену, али он не даје реалну слику. Као и у сваком занату, учимо се док радимо, мењамо неке ствари на основу искуства. Тек на снимцима увидим како нека промена декора или светла реално делује гледана из сале па онда схватим да би могло и боље, можда да се негде светлосни штимунг дâ пола такта раније, или да треба кренути са променом декора који секунд касније и споријим темпом. Чак и кад знамо шта радимо, представа је жива ствар, може доћи до грешака с којима се треба изборити што брже, да што мање утичу на ток представе. Свестан сам да само нас неколицина зна како све треба да тече, а да публика и не примети неке наше грешке. Чак и уз најбољу вољу, на решавање неких проблема није могуће утицати – као када дође до повреда извођача, иако ми се, за ових 17 година, само двапут догодило да због повреда морамо прекинути представу. Десе се и технички кварови. На пример, када смо пре неколико година имали миксету за освету која је била на крају свог радног века. Представе су

се некако одвијале без застоја све до јуна, до последње представе у сезони - *Грка Зорбе*, када је миксета 'закуцала' у финалу, баш на последњи светлосни штимунг; било је потребно неколико минута да је ресетујем, напослетку сам дао и штимунг са минималним закашњењем, светло се упалило на колико-толико логичном месту, деловало је да то тако треба.

Како доживљавајте свој њизив/рад у Позоришћу? Шта је њовласћица Вашеј њосла?

У неком материјалном смислу награда није велика, плате у култури су толике колике су (никад довољне). Ни аплауз публике није (првенствено) намењен нама 'закулиснима', али бити део атмосфере док представа настаје, радити на њеном уобличавању леп је и креативан посао.

Инспицијент није извођач, барем не онај којег публика види, али од уласка публике до последњег затварања завесе и паљења светла у сали, он је тај који цео процес води, усаглашава све техничке елементе представе са њеним музичким током. А, кад на крају представе све протекне без проблема (барем без оних које публика примети, а за остале не мора нико да зна), остаје осећај да смо створили нешто лепо, нешто вредно, на понос и нас и целог нашег позоришта.

Ивана Илић Киш

инспицијент у гледалишту за време пробе
фото Срђан Дорошки

МА Милорад Стокин *

Мали ојерски бал

белешка поводом концерта Дечјеј хора СНП-а

За непуне две године постојања, Дечји хор СНП-а је остварио врхунске резултате. Настао као пилот пројекат за потребе премијере опере *Кармен* Жоржа Бизеа, временом је укључен и у остале оперске и балетске представе попут Орфове *Кармине буране*, Пучинијеве *Тоске* и *Боема* и *Крчка Орашчића* Чајковског, те је с разлогом прерастао у Дечји оперски студио СНП-а, једини такве врсте у овом делу Европе. Поред учешћа у представама, Хор се истакао и у самосталним концертима за које се увек тражи карта више. До сада, Хор је остварио бројне наступе на разним манифестацијама, као и четири солистичка концерта.

Дечји ансамбл има шаренолик репертоар захваљујући уметничком руководиоцу Верици Пејић која, као солисткиња Опере СНП-а, примењује своје познавање оперске литературе, али и композиција писаних за дечје хорове, а на децу преноси и основе вокалне технике. У свему томе јој помаже клавијирски сарадник Немања Штеванов који хор прати на пробама, наступима и концертима.

Сви досадашњи концерти били су тематски. Први концерт био је посвећен Светском дану музике, други је носио назив *Поштована децо* и изведен је у оквиру Дечје недеље, трећи је био *Новојодишњи концерт* и одржан је у холу нове зграде Радио-телевизије Војводине. Четврти концерт одржан је 9. фебруара 2024. и носио је назив *Мали ојерски бал*. Оно по чему се овај концерт разликовао у односу на претходне је у томе што су све композиције певала деца, без учешћа гостију.

Назив овог концерта одговарао је тренутку јер је у прошлости, баш у то време, време такозваног месејећа, цветала сезона балова. Такође, постојали су

и дечји или киндер балови, а један од њих, описао је Јован Стерија Поповић у чланку под називом *Дечини балови*, који је објављен у новосадском листу „Седмица“, 1855. године. Програм концерта састојао се од композиција Хендла, Росинија, Вердија, Офенбаха, Пучинија, Штрауса, Бизеа, Готовца, Бајића. Публика је имала прилику да ужива у познатим оперским аријама, дуетима, терцетима и ансамблима као и трогласним обрадама познатих арија попут Хендлове „Lascia ch'io rianga“ из опере *Риналдо* и чувене „Nessun dorma“ из Пучинијевог *Турандоића*.

На значај концерта упућују речи Верице Пејић: „Да нам је неко пре две године, када смо почињали са радом, рекао да ћемо за тако кратко време стићи до тачке да деца имају самосталан целовечерњи концерт, на коме ће репертоар чинити композиције искључиво из најпознатијих оперских дела, и то одломци писани за одрасли мешовити хор и одрасле солисте, мислим да нико не би поверовао, ја понајмање. Али сада дошли смо до тачке, до преломне тачке, када овај ансамбл доказује да је способан за самосталне продукције.“ Верица Пејић наговештава велике планове: „Овај концерт је јединствен по томе да наступамо сами, без подршке наших старијих колега и, оно што је најбитније, овај концерт је искључиво сачињен од оперског репертоара. Значај оваквог програма је огроман јер, колико знам, ми у земљи немамо ниједан дечји ансамбл који негује овај репертоар. Оно што је следећи корак Дечјег оперског студија је оно што је био наш велики сан од самог почетка, а то је формирање дечје оперске сцене и рад на представама које би од почетка до краја чинила деца. Дакле, деца певају за децу.“

Верица Пејић, уметнички
руководилац Дечјег хора
фото Марија Ердељи

Дечји оперски студио драгоцен је не само за Српско народно позориште него и за децу. Она се уче да од најранијег детињства заволе и схвате класичну музику, изграђују самопоуздање наступајући пред бројном публиком, да се друже и склапају нова пријатељства у једној племенитој атмосфери. Уче се уметности и свему лепом што она може да пружи. Нека од ове деце ће, баш захваљујући томе, одлу-

чити да се баве глумом или певањем. Неку од њих ће живот одвести на неку другу страну, али ће као једну од најлепших усмелена на детињство понети сећање када су се дружила, певала и глумила под кровом Српског народног позоришта.

* музички уметник, културолог и
службеник за односе са јавношћу СНП-а

Мали ојерски бал
фото Марија Ердељи

Белешке младих о... опери

Стефан Микан*

Репрезентативна слика *Травијате*

Након вишедеценијског извођења, *Травијата нашег позоришта* успела је да придобије све есенције, које су биле неопходне, како при тражењу лика Виолете Валери, тако и све оне који чине овакву представу, а да би она добила своје неопходне размере. Настала је под вођством и идејама режисера Александра Николића који узима све поједине делове позадинског кордуса и придаје им посебну важност стварајући од њих једино један посебан ентеријер који се спаја са самом бити *Травијате*.

Већ много тога нам открива сама увертира у којој нам је представљено позадинско поткрепљење које је Верди имао приликом инспирације за ову оперу, а оно је оличено у самом духу тадашњег савременог Париза. То је била инспирација већине уметника тога периода – да својим уметничким делима прикажу суштину готово париске свакодневице 19. века.

Виолета, након повратка у Париз, седи и ишчекује госте. У њеном ишчекивању у позадинском плану, најпре, пролази смрт која је дозива себи, будући да је туберкулозни болесник, а затим, не марећи за њену појаву, пролази приказ читавог друштва Париза који гледају у њу. Сви су обучени у црно – црна боја је од круцијалног значаја да би се сликовитије представила та мрачна страна Фран-

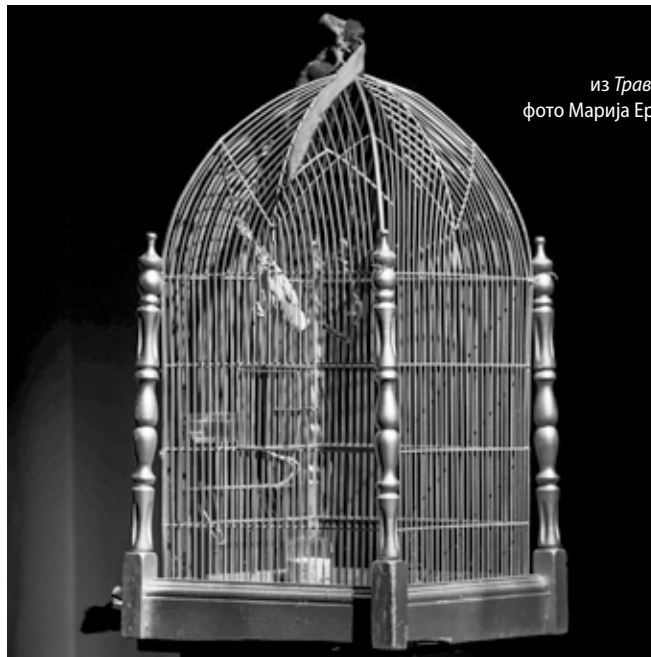
цуске престонице 19. века, њихову суштину која је прекривена велом живота сакривеног у сенци која обилује развратом, пороком и дамама ноћи које су биле централни део париске свакодневице. Једино живо што истински има уз себе јесте птичица у кавезу. Птица у кавезу је она врста приклоњености самоћи коју смо имали у опери *Владимир и Косара*, као што у њој дечак Владислав није имао куда да оде и утеху је у таквој ситуацији пронашао искључиво у самоме себи, тако и овде имамо приказ птичице у кавезу. У новој *Травијати* Виолета Валери је добила након вишедеценијског мањкања оно што је заправо у самој бити *Травијате*, а то је управо карактер и слика париске куртизане којој је тело, попримивши обличје развратног живота, искварило душу, где су сва чула страственог порока сагорела осећање срца, а пороци у оковима држе сва исконска осећања. Та је слика временом изостајала у погледу њеног лика, с обзиром на утиске које је већ Вердијева прайзведба изазвала у јавности, након чега се стварала у лежерном, пресликавајућем духу и угледајући се на општи образац њеног лика. То означава крај посезања за таквим поступцима, али, пошто живимо у временима удаљеним од тог периода, свако исказивање тадашњег чињеничког стања не представља проблем ни у погледу историјског прегледа, нарочито не у осликовању уметничког дела.

Верди је стварао *Травијату* по угледу и инспирацији Диминог романа *Дама са камелијама*, тј. по угледу Маргерите Готје, куртизане тога времена у Паризу и без сакривања њеног положаја, одакле је креиран лик Виолете Валери. То је разлог више да Виолета не буде осликана просечним и узгредним деловањем, видом куртизане. Она ни у ком случају не представља просечну куртизану тога доба, напротив, у друштву куртизана још више се котирала на друштвеној лествици, међу утицајним личностима тога доба. Слика Виолете као активне куртизане појачава се током увертире у призору нагог мушкарца који излази из њене собе, да би се ширила и разрађивала током представе. Виолета је придобила и ону дозу дрскости шармантног заноса који има Настасија Филиповна, јунакиња Достојевсковог романа *Идиот*, она може да бира, разматра, посрамљује и одбацује. Масовни и хитри улазак мушкараца у њен салон оличава њене потенцијалне клијенте које мами њена лепота. Она их милује, примамљује их и игра се њима. Они су играчке у њеним рукама, чак и маркиза одбацује ногом. Уводећи представнике високих друштвених положаја, маркиза и барона, Верди је стављао до знања какве су се личности појављивале у салонима куртизана тога периода. Тако Виолета одбацује једног маркиза који је према друштвеном утицају и у хијерархији на вишем положају од барона, од којег добија најпре накит. У том призору се види њен однос према даровима, јер дар прима готово равнодушно. Виолетин салон је добио праву ствар у право време и на правом месту – „Олимпију“ Едуара Манеа – слику која симболично а директно, указује на портрет Виолете Валери, исти који је имала и госпођица Готје у Димином роману. Тиме се суштина Виолетиног лика ставља публици до знања. Њена слика, боље речено акт, привлачи пажњу, као што то чини слика Настасије Филиповне у *Идиоту*, чиме се клијенти маме и постављају посматраче у потчињен имагинарни положај. Да би се Вердијева замисао, инспирисана *Дамом с камелијама*, више испољила, Алфредо, приликом доласка у салон, поклања Виолети црвену књижицу, алузитивни је приказ на епи-

зоду Диминог романа, када Арман поклања Маргерити Готје књигу *Манон Леско*. У тој књизи је сва промискуитетна снага страственог заноса и надмоћ у разврату, осећањима која управљају Виолетом Валери па је, чак, и порука као предсказање шта све може донети раскашан живот.

Њен однос према новцу, који је од кључног значаја, затим, снага друштва Париза тог времена и начин којим се обелодањују све жудње и страсти, оличени су у раскашности са изразитом дрскости којом се користила и Настасија Филиповна на својој

из *Травијате*
фото Марија Ердељи

„Олимпија“ у новој *Травијати*
фото Марија Ердељи

забави. Виолета узима хрпу бароновог новца и, уз подругљив осмех, подиже га увис, баца га иза себе, налик је Настасији Филиповној која је сто хиљада бацила у ватру да би подстакла званице на већу забаву.

Дарија Олајош Чизмић као Виолета и
Жељко Р. Андрић као Жорж Жермон
фото Марија Ердељи

Ту се одваја положај куртизане Виолете од положаја других – она баца новац, док га остале куртизане хитро скупљају. Сви елементи и чиниоци живота играчка су у њеним рукама, средство за забаву, а њиховим скрнављењем и бахаћењем почиње задовољство и разврат. Она је краљица ноћи, господарица својих ужитака који, заправо, управљају њоме све до тренутка када се не пробуди осећање заљубљености у Алфреда. Сам крај првог чина оличен је том борбом, у двојности осећања, с једне стране развратног живота који води, с друге љубави која се рађа према Алфреду.

Алфредо је као и Арман Дивал апсолутно познавао њену природу и начин живота, али, стојећи пред њеним актом, он ју је прихватио. Прихватио је акт куртизане, али је прихватио и обучену Виолету која плени својом заводљивошћу. Претежу Виолетина осећања према Алфреду, након чега се стапају у страственом заносу. То је неочекивани поступак у духу личности једне утицајне куртизане, с обзиром на то да Алфредо не припада високом друштвеном поретку, јер је он само провинцијалац у Паризу. Иако се одлучила за живот са Алфредом на селу, где ће се склонити од свих могућих утицаја њеног ранијег начина живота, а и да би поправила своје здравствено стање које је, иначе, крила од јавности, ипак нешто остаје. Колико год желела, она не може да се одрекне гламурозности. Будући да сада нема никаквих прихода, она распродаје све што је имала у својини. Отуда у представи и дрво наранџе као знака скупог укуса Виолете Валери, које је такође имала и Настасија Филиповна, јунакиња романа Достојевског.

Алфредо одлучује да измири све њене дугове и одлази у Париз, док у Димином роману постоји епизода која се тачно уклапа у овај позоришни тре-

нутак: отац, који је сину упутио писмо и позвао га да дође к њему, за то време одлази Маргерити, тј. у опери, одлази Виолети. Осећања гордости и нужности приморала су га да оде к њој, молећи је да поднесе жртву зарад љубави његове ћерке према његовом будућем зету, који и прихвата да је узме под условом да се оконча фарса између Алфреда и Виолете. Ово је једини тренутак када Виолета скрива свој пређашњи положај, и када, у његовом присуству, белим шалом прекрива свој акт „Олимпије“ да би избегла понижење. На молбе и наговоре Алфредовог оца, некадашња краљица ноћи одлучује да се жртвује зарад љубави и тако донесе срећу њој непознатим људима. Одлучује да се одазове Флорином позиву на бал, гарантујући тако Жоржу Жермону преокрет живота и односа са Алфредом. У том тренутку Виолетом управља искључиво позиција жене која воли, беспомоћност у немогућности избора оне која је увек имала надређени утицај над мушкарцима. Постаје марионета која се свесно жртвује зарад љубави и егзистенције и враћа се пређашњем животу и барону.

Пронашавши писмо у којем сазнаје да је отишла код Флоре, Алфредо осећа гнев и издају жене којој је веровао да се неће вратити пређашњем животу. Одлучује да оде тамо и да се суочи са судбином. Интензитет његових осећања, као доказ да остаје на очевој страни, појачава се увођењем и његове сестре у представу, која се у ранијим продукцијама никада није појављивала. Том љубави се још више изражава осећање огорчености што је могао да воли једну куртизану и што је окаљао образ своје породице, иако ће његова осећања према Виолети превладати у тренутку када је прекасно. На балу код Флоре у готово оргијском окружењу Алфредо је изложен руглу – народ му симболично показује *набијање ројова*, у

призору матадора које оличава ансамбл Балета, као и симболиком лика саме Виолете, између чијих ногу почињу да излазе силни матадори, алудирајући на њену многобројну клијентелу. Добивши на коцки, Алфредо одлучује да је посрами и плати за све тренутке на селу, за љубав коју му је уделила једна куртизана. Али, то је тренутак духовног слома жене која се жртвовала зарад љубави да би била друштвено прихваћена. Алфреда бунтовно нападају мушкарци присутни на балу, а барон га позива на двобој.

Виолета нема више снаге нити за доказивањем своје невине позиције, нити за животом уопште. Смрт поново пролази поред ње, овога тренутка никада ближа, пролази и цео Париз који је више ни не гледа, њено време сада је прошло. Опет је сама, а једино живо биће које је имала уз себе, сада је мртво. Овде она изражава још један однос према свом акту „Олимпије“, осим поноситости, преко стида до беса, због чега ноктима чупа слику. Доктор Гренвил, који је врло сумњивог карактера, долази да је прегледа, а заправо долази да задовољи своје пориве додиривањем њеног скоро беживотног тела. Један од иновативних аспеката представе јесте увођење два лика који су позадински покретачи развијања представе. Они су оличени као Алфредова сестра и њен муж и који долазе заједно са Алфредом и његовим оцем у посету Виолети да изразе захвалност на жртви да

би покушали да измене ситуацију у Виолетину и Алфредову корист, али је за такав састанак прекасно. Виолета је већ све изгубила, камелија се расула и одбацила латице. Од свакодневних кућних предмета који су јој одузимани због дугова, преко тапета на зидовима који показују њену пропаст и као угледне куртизанае и као жене која воли и коју болест одводи у смрт, сада су посвуда марамнице уфлекане крвљу коју избацује из плућа. Виолета више не види пут повратка. Иако је беспомоћна, она ће се осетити срећно последњи пут, када буде упознала Алфредову сестру и зета, а нарочито када постане очевидац благословеног стања Алфредове сестре. Срећна, и то у романтичарском смислу, Виолета је свој завет испунила – њена жртва је уродила плодом. *Зваће се Виолетта*, речи су које завређује њена жртва и подсетник су на стигматизовано друштво. Акцент је стављен и на речи *É strano*, чудо које прати готово сваког туберкулозног болесника у последњим тренуцима живота. Исто то чудо дешава се неочекивано у Виолети Валери која доживљава привидно, али у својој занесености апсолутно оздрављење, због чега су сви присутни наједном испуњени вером у срећан крај. Али, слика „Олимпије“ пада, а за њом неповратно одлази и Виолета Валери.

* Филолог српске књижевности и језика

Травијата, финале
премијера 16. новембра 2023.
фото Марија Ердељи

20 година уметничког рада:
Андреј Колчерију као Грк Зорба,
12. јануара 2024, фото Марија Ердљи

Зорба за четири биса

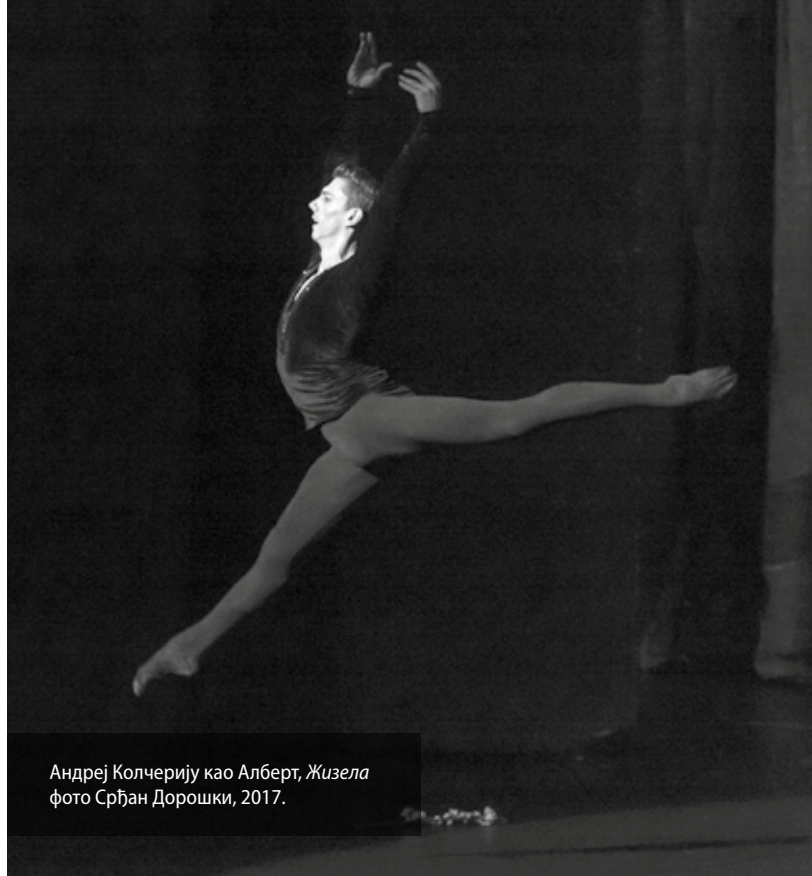
*Интервју са Андрејем Колчеријум,
добијником златне медаље „Јован Ђорђевић“,
прваком Балета СНП-а,
поводом јубилеја – 20 година уметничког рада*

Андреј Колчерију, првак Балета Српског народног позоришта, рођен је 1985. године у Клужу – Напока (Румунија). Балетско образовање стекао је у Школи за кореографију и драмске уметности „Октавијан Строја“ у Клужу. Дипломирао је 2003. и исте године, у септембру, долази у Нови Сад, где добија ангажман у Балету СНП-а. Двадесет сезона испунио је радном енергијом, плановима, играчким вредностима и снагом, радом са гостујућим педагозима, очигледним репертоарским узлетом и учешћем на многим балетским гала вечерима, признањима, са преко 25 премијерских наступа, све време свестан да балет без публике не постоји.

У нашем театру остварио је подједнако успеле играчке и глумачке креације у класичним и неокласичним балетима, почињући од мањих партија које су биле коридори до првачких улога. До њих је стигао захваљујући перманентном методолошком приступу у техничкој припреми, складном корпусу и перципирању лика ког тумачи. Његов Ромео, Принц Зигфрид, Базил, Принц Крцко, Принц Дезире, Гроф Алберт, Колен, Марко, Арман Дивал, Алексеј Карењин, красно су извајане фигуре. Оне су еквивалентне остварењима претходника: Стевана Израиловског, Жарка Миленковића, Владе Јелкића, Хелмута Неделка, Растислава Варге, Михаија Бабушке, Драгана Влалукина, Милана Лазића и заједнички оплемењују вестибул Балета СНП-а.

Колчерију је наступао и на међународној балетској сцени у Паризу, на престижном Гала фестивалу „Звезде 21. века“, у Театру Шанзелизе (септембар 2009), у Сегешвару на Гала Међународном балетском фестивалу FIBS (2014), а био је и гост Националног театарa у Темишвару на *Гала концерту* (2015), Народног позоришта у Београду. Добитник је многобројних годишњих признања матичне куће за запажене улоге. Нарочито се истиче ласкаво струковно признање Удружења балетских уметника Србије „Наташа Бошковић“ за сезоне 2017/18. и 2018/19. за улогу Армана Дивала у балету СНП-а *Дама с камелијама* у кореографији прослављеног Крунислава Симића. Награда му је уручена у сезони када је Балет СНП-а обележавао 70 година од оснивања. У приказима поводом обнове *Даме с камелијама* балетски критичари су истицали његову играчку техничку зрелост, интерпретативну уверљивост и хармоничну партнерску усклађеност, нарочито у адађима богатог кореографског садржаја и емотивног набоја.

Искусство, које подразумева живот и делање, и сценска појава балетског играча, која имплицира поседовање артистичке форме и интеграцију с балетско-музичким делом, обриси су уметничког портрета првака који је 12. јануара 2024. обележио јубилеј – 20 година уметничког рада и исто толико година оданости нашем позоришту и публици.

Андреј Колчерију као Алберт, *Жизела*
фото Срђан Дорошки, 2017.

Иако се сматра да је Колчерију изразити класичар, посебно место у његовом репертоару заузима улога Алексиса Зорбаса. Свог Зорбу он обликује последњих 7 година, док је Балет СНП-а обновљеним „Зорбом“ отворио ново поглавље, настављајући добру традицију неговања неокласичног ремек-дела:

С обзиром на репертоар Ваших улога остварених у СНП-у, неопходно је констатовање да сине имали прилике да сарађујете са веома искусним кореографима, ресекцибилним именима балетске уметности код нас и у Европи и различити по сензибилитету, идеји и естетички. Споменућемо Ишвана Херцога (Ромео и Јулија), Јоана Туђаруа (Есмералда) Елдара Алијева (Крцко Орашчић), Сашу Зуровца (Милева), Леа Мујића (сценска кантаба Кармина бурана), Ђулу Хараниоза (Дон Кихот и Копелија), Владимира Лојунова (Лабудово језеро, Охридска легенда, Успавана лепотица), Крунислава Симића (Дама с камелијама, Грк Зорба, Ана Карењина). Колико је рад са њима утицао на то да растете као уметник?

У Нови Сад сам дошао када сам имао деветнаест година, практично одмах по завршетку школовања у Клужу у Румунији. За ових двадесет година радио сам са многобројним кореографима, а сваки од њих је донео нешто ново. Сви негују различите уметничке правце, различите школе и естетике игре, тако да су на својствен начин допринели ширини мог играчког изражаја и начинима интерпретирања сваке улоге, али су и својим кореографским остварењем оставили трага у балетском репертоару СНП-а.

Андреј Колчерију као Зорба и чланице балетског ансамбла
фото Марија Ердељи

Катарина Кљајић као Марина и
Давид Груосо као Ник
фото Марија Ердељи

Андреј Колчерију као Зорба и
Олга Аврамовића као Мадам
Ортанс, фото Марија Ердељи

Милан Иван као Павлос
фото Марија Ердељи

Ко је од кореографа највише допринео да савременим балетом доживимо првака који доминира новосадашњом сценом и зашто?

Није лако да некога посебно издвојим, јер је сваки од њих утицао да се профилишем као балетски играч. Прва улога се, наравно, не заборавља – била је то улога Ромео у балету *Ромео и Јулија* у кореографији и режији Иштвана Херцога. Тада ми је, као деветнаестогодишњаку, то било изузетно важно. Уз њега ми је много помогла репетитор и педагог Јулијана Дутина. Убрзо ми је и Владимир Логунов пружио прилику да играм Принца Зигфрида у *Лабудовом језеру*. Касније, како су долазиле нове улоге, нови кореографи, стекао сам утисак да је све дошло у право време.

У техничким захтевима у обликовању принчевских улога сигурно је да постоје сличности у соло варијацијама, арабескама, академским ипрама... Ипак, публика мора да увиди разлику између Грофа Алберта, или Принца Зигфрида, или Принца Дезиреа. У чему се разликују принчевски ликови и како их Ви доносице на сцену?

Занимљиво питање које говори о суштини игре и одражава чињеницу колико је неки играч добар. Као

и у животу, сви смо различити, али квалитет играча се види у потенцијалу да различито тумачи улоге, да их обликује тачно онако како у либрету фигурира, драмски или лирски их изражава кроз њихове карактерне црте. Трудим се да се што више приближим лику, да проникнем у његову природу, како у играчком тако и у психолошком профилу. Да, публику не можемо и не смео варати лаким тумачењима лика.

Према мишљењу балетске критике, Ви сте изразити класичар. Но, јодеднако доминирасте и у неокласичним балетима. Управо сте Зорбом обележили јубилеј, публика Вас је поздрављала бурним аплаузима, као и увек са чешири биса и то нејрекидно од кад сте први пут заиграли Зорбу 2016. Није лако обликовати свој Зорба после Косијукровљеве интерпретације. Критика каже да сте Зорбу донели у истом карактеру, какав се и тражи, али са жаром, добром играчком техником, темпераментније... Шта краси Ваше Зорбу?

Балет *Грк Зорба*, на чувену музику Микиса Теодоракиса, кореографисао је Крунислав Симић децембра 1994, ето, пре скоро 30 година. Насловна улога је свакако једна од мојих најомиљенијих, прија ми и волим је. Зорбу тумачим баш онако како га осећам,

Александар Којић, диригент, гост из Народног позоришта у Београду, фото Марија Ердељи

чланови Оркестра СНП-а
фото Марија Ердељи

са емоцијама које су различите и које се смењују током представе. Публика воли ову представу, музику, игру, препознаје вредност представе и радо јој се враћа. Зато и траје на нашем балетском репертоару, јер са улогом Зорбе нема калкулисања. Тој улози се предајем цео и велико ми је задовољство када је на сваком извођењу тумачим.

Када смо разговарали за наш лисџ њоследњи љуш (њосџковид њериод), а њоводом њишњања кад њрвак досџиже максиму у каријери, рекли сџе ми једну сјајну реченицу: „важно је њрајаџи, а не њреџорџи!“ Који је џио био њреломни њренуџак када сџе ово схваџили и њонели као свој моџо? Да ли се ова реченица намеџнула као реалносџ у околносџима њод којима раде балетџски иџрачи у њрофесионалним њозорџишџима?

Посао балетског играча почиње још са уписом у балетску школу, наставља се у позоришту. Посао је тежак и упоредио бих га са животом професионалних спортиста, са том разликом што ми сами водимо рачуна о себи. Велики проблем је и немогућност запослења у сталном односу. После 20 година рада ја и даље немам такав уговор. Да, треба настојати да трајемо у овом послу, а ту је проблем бенефицираног радног стажа, много тога још... Напомињем да нисам само ја у тој ситуацији него ту судбину делим са многим мојим колегама.

Повреде су сасџавни део Ваше њрофесије, било их је досџа, на њробама, али како џио изџледа из Вашеџ уџла када се њовреда деси баш на самоџ њредсџави, са чиме се све суочаваџе у џренуџку када одлучујеџе можеџе ли насџавиџи или не?

У моменту док читам Ваше питање, подилази ме језа. Нажалост, то је нешто што се дешава. Осећај је врло непријатан. У свакој представи учествује велики број колега из ансамбла, оркестра, технике, сви су

они уложили свој труд и онда се деси повреда, врло непријатна ситуација... нарочито кад не можеш да наставиш.

Да сџоменемо које имаџе узоре: балетџске иџраче којима се дивиџи и да ли сџије имали њрилике да иџедаџи иџру наших некадашњих иџрвака?

На балетским сценама широм света постоји велики број играча на које бих волео да се угледам. Све колеге које су биле на мом месту много су учиниле за мој напредак у сваком смислу и захваљујем им на томе.

Осџали сџије верни СНП-у. Ту иџраџиџе њрофесионалну каријеру, а основали сџије и њородицу. Како сџијеџе да ускладиџе све обавезе? Сџијеџе ли да одеџе до Клужа или Ваши Клужани долазе као добродошла њодрџка?

Српско народно позориште је место на којем сам на почетку каријере, од ансамбла до места првака сам прошао кроз све фазе. У Новим Саду се осећам удобно, могу га назвати и мојим градом. Паралелно са каријером сам се остварио и у улози родитеља. Одласци у Клуж код родитеља су, нажалост, врло ретки. Недавно су ми родитељи били на прослави 20 година уметничког рада. Било ми је јако драго што су били у публици. То је први пут да ме гледају. Тешко је то, премда то говори, такође, о томе колико је жртве уграђено у наш посао, јер је балет увек на првом месту.

Ваша дефиниција балетџске иџре?

То је, такође, тешко, а опет и једноставно питање. Данас се пуно тога зове балетом. Из мог угла, балет је добра школа, добар театар, добре представе, кореографи, педагози, ред, рад, дисциплина. Ако све то доведе до емоције код публике - то је балетска игра.

Ивана Илић Киш

Андреј Колчерију као Арман Дивал,
Дама с камелијама, фото Александар
Рамадановић, 2018.

Из балетских критика

Полетно, медитерански – Дон Кихот (2010)

„Улогу Базила тумачио је Андреј Колчерију, чији је наступ одисао сигурном играчком техником и сценском племенитошћу. То је врло важно полазиште за свако даље обухватније играчко усавршавање за које ће се, надамо се, у сарадњи са квалитетним мушким педагогом, овом младом играчу свакако пружити прилика.“

Милена Јауковић, „Полиџика“, децембра 2010.

Бајка о лепоти и снази љубави – Усџавана лејо-џица (2013)

„Андреј Колчерију је одиграо принца Дезиреа са свим атрибутима музичке класичне игре: лепим скоковима, прецизним вртешкама и добрим партнерским умећем.“

Ксенија Дињашки, „Дневник“, јун 2013.

Успешан повратак балета Грк Зорба Микиса Теодоракиса на сцену СНП-а

„Андреј Колчериу, плесач у зениту, веома успешне играчке каријере, свог Зорбу је добро простудирао и плесно изградио. Харизматични добричина из народа, оживео је веома пластично у његовом играчком и глумачком наступу, наметнувши се публици заковитланом енергијом, памтљивим и сугестивним говором тела, гестовима и темпераментом који су до пуног изражаја дошли у сиртакију обојеном страшћу, заносом и животном радосћу.“

Снежана Субић, Ђорџиал СНП-а, октобар 2016.

Зорбино ново одело – Грк Зорба (2016)

„Потпуно нова солистичка подела улога оживела је ову већ „времешну“ представу на сцени „Јован Ђорђевић“ Српског народног позоришта, али у новом руху. /.../ Улога Алексиса Зорбаса коју тумачи Андреј Колчерију донета је у истом карактеру какав се и тражи, али са јачим жаром и добром играчком техником.“

Габриела Тејлаши Јојкић, „Сцена“, 2017.

Вечна Жизела (обнова 2017)

„... интерпретативно и технички био [је] веран Албертовом лику. Већ стечена играчка зрелост дала је посебност његовој игри, партнерству и драмским моментима.“

Ксенија Дињашки, Ђорџиал СНП-а, октобар 2017.

Сукоб два поимања света - Магам Бајтерфлај (2021)

„Тако је у улози Оца Ћо-Ћо-сан, првак новосадског балета Андреј Колчерију, потврдио правило да „нема малих и великих улога, има само великих и малих уметника“. Он је студиозно, до детаља, драмски уобличио своју улогу, повезавши задате плесне елементе са сценским покретом и емоцијама иманентним гордости самураја који следи традиционални морални кодекс, да је част вреднија од самог живота (веома сугестиван чин извршења сепуку).“

Снежана Субић, „Позориште“, септембар 2021.

Андреј Колчерију као
Отац Ћо-Ћо-сан, Магам Бајтерфлај
фото Срђан Дороски, 2022.

Кореографски и играчки бисер – Ана Карењина (2022)

„Првак балета, Андреј Колчерију, тумачећи лик младог Вронског и глумачки и играчки супериорно гради лик од раскалшног младића до опчињеног и заљубљеног човека. Дуети Вронског и Ане кореографски ваздушасте и поетичне, у интерпретацији Ане Ђурић и Андреја Колчеријуа дочаравају сву страст њихове љубави.“

Сања Вучуревић, „Дневник“, 18. маја 2022.

Без уметности нема душе, а без душе нема живота!

Интервју са прваком Балета СНП-а Миланом Лазићем, дуојодушњим балетмајстором и репетитором солиста

Милан Лазић је рођен у Новом Саду 1974. У родном граду је паралелно завршио гимназију и Балетску школу у Новом Саду, у класи проф. Ксеније Дињашки. Први ангажман добио је у Балету Печујског националног театра (Мађарска) 1993, а две године касније постао је члан Балета СНП-а, премда је нашем позоришту припадао одмалена. Његова игра и вајање карактера ликова које је тумачио памте се. Био је песник Ник у Теодоракисовом балету *Грк Зорба*, духовити Мориц у Росинијевом *Максу и Морицу*, карактерни Квазимодо у Пуњијевој *Есмалди*, господствени Дивал у *Дами с камелијама*, само су неке од улога за које је добио признања наше куће. Добитник је и највишег признања СНП-а – Златне медаље „Јован Ђорђевић“ 2010. Своје професионално искуство, које одликују студиозни рад и темељна припрема за лик, али и искрен приступ у свему, Лазић несебично преноси новим генерацијама балетских солиста, сада као балетмајстор.

Милан Лазић као Ник и Оксана Сторожук као Марина, *Грк Зорба*, 2004, фото Бранислав Лучић

Милан Лазић, првак Балета СНП-а и балетмајстор-репетитор
фото Миомир Ползовић

Колико се дуго бавише њослом балетмајстора и како бисте дефинисали овај њозив?

Сваки уметник поносно ступа у своју уметност. Позивом балетмајстор-репетитор почео сам да се бавим непосредно по завршетку своје играчке каријере, након што сам осетио да не могу више да се дам као играч. И даље сам осећао потребу да преносим своју емоцију и страст, које сам сада могао да остварим на другачији начин. У договору са тадашњим директором Балета, преузео сам рад са младим мушким играчима. То је за мене била нова улога, видео сам у њој изазов и другачију визију каријере. Овај позив за мене представља креативан вид преношења сопствених знања и искустава, које сам годинама стицао од својих педагога, кореографа и репетитора. Међу њима бих посебно споменуо Јулијану Сремац, некадашњег балетмајстора, и моју професорку Ксенију Дињашки. Током рада са играчима, балетмајстор им помаже да боље истраже и продубе све аспекте улоге коју граде. Улазак у суштину лика представља креативан процес који се одвија поступно, почевши од упознавања са улогом, преко проницања у дубинска стања лика и утврђивања и нијансирања психолошких стања, како би се и сам играч отворио ка лику којег треба да тумачи. У том процесу је врло битно да се успостави однос поверења између играча и репетитора, као кључ успешног грађења улоге којој удахњујемо нов живот. Ова дужност ме испуњава задовољством када видим да је играч у потпуности осетио себе, отворио своју душу, када је сву нашу комуникацију преточио у сопствено виђење лика.

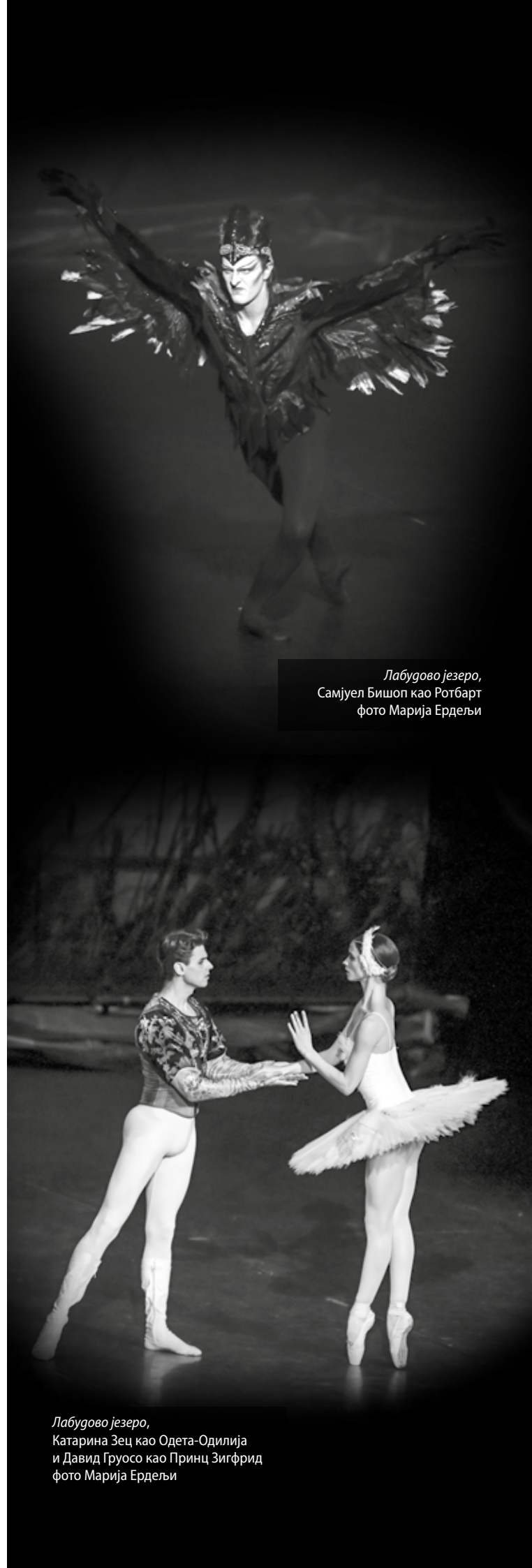
Како изгледа припрема нових мушких солиста за представу с актуелној балетској репертоару, а како за премијере?

Када започињем рад са новим мушким солистом, превасходан задатак је да, радећи и комуницирајући с играчем, упознам његов карактер, а потом и да га упознам са темом коју обрађујемо и карактером лика којег ће тумачити. Веома ми је битно како играч размишља о лику, притом му дајем потпуну слободу у његовом доживљају лика. То је двосмеран и синергистички процес у којем сукобимо мишљења и емоције. Рад на актуелном балетском репертоару није шаблонски, јер се трудим да сваки нови солиста на сопствен и оригиналан начин донесе лик који гради. Наравно, премијере имају посебну драж и изазов јер представљају суочавање са непознатим садржајем, са темом и ликовима. Нови циклус стварања и еволуција улоге која се одиграва пред нашим очима, захтевају и нову енергију, потребно је уложити и поново дати целог себе.

Које су то особине које балетмајстор мора да поседује када ради с мушким солистима и да ли рад са сваким новим играчем уличи на то да своје методе истина и неке нове примене, прилагодите? Од којих задатака никад не одстајате и шта не шолерите?

Балетмајстор-репетитор мора да поседује менталну снагу, стрпљење и психичку стабилност, без сујете и ограничења. Његов приступ мора бити прилагођен сваком играчу посебно, да узме у обзир доба и искуство играча. Све ово није могуће без огромне љубави и емоције које балетмајстор-репетитор осећа према балетској уметности, али и према играчу као људском бићу. Рад са новим играчем је константан процес интроспекције и самоанализе. Мој циљ је да се непрекидно усавршавам и развијам, што рад са новим играчима омогућава. Ипак, постоје ствари на које не пристајем, а то су: лутање играча, непредавање лику који гради, осредњост у интерпретацији и недостатак љубави и храбрости у бављењу овом уметношћу. Наравно, не доживљавам себе као гонича робова, и те како разумем када играч је индиспониран. На пример, у таквим ситуацијама покушавам да им олакшам процес, уносећи дозу хумора која делује благотворно, подстицајно и врло често играча додатно мотивише. Како је дивно рекао Алексис Зорба: „Идемо даље...!“

Једна од најдугевијих балетских представа СНП-а је Лабудово језеро. У октобру је Давид Груосо наступио у улози Принца Зигфрида и у нашем заједничком разговору је споменуо колико му је било драгоцено што је улогу припремао с Вама. И у фебруару је овај наслов поново извођен. Које су улоге за мушке играче оједнало

Лабудово језеро,
Самјуел Бишоп као Ротбарт
фото Марија Ердељи

Лабудово језеро,
Катарина Зец као Одета-Одилија
и Давид Груосо као Принц Зигфрид
фото Марија Ердељи

Ћраве шехничке вирѣуозносѣи мушкоѣ иѣрача? Какав изазов носи хамлеѣовски лик Зигфрида и за солисѣу и за Вас као балетмајсѣора, како ѣе инсѣрукције айсорбује млади иѣрач?

Све улоге су технички захтевне на свој начин, изискују психичку, менталну и физичку спремност. Међутим, треба нагласити да је балет врхунска уметност која подразумева целину – склад технике и израза – што као крајњи резултат даје интерпретацију. Техника је ту само оруђе и сама по себи ништа не значи уколико недостаје интерпретација. Имао сам прилику да градим лик Зигфрида са талентованим балетским уметником Давидом Груосом, који је први пут наступио у улози. Процес изградње лика је био врло дуг, врло инспиративан и пун изазова.

Милан Лазић на проби
фото Срђан Дорошки

Током многих искрених разговора са Груосом, стекао сам увид у његово виђење лика. Нарочито ми је била битна унутрашња емоција која неминовно мора изаћи из играча да би се видела у његовој интерпретацији. Основа свега је изградња међусобног поверења како би играч на најбољи начин апсорбовао дате инструкције. Улогу Зигфрида није могуће градити независно од улоге Одете-Одилије коју је донела, такође талентована, млада Катарина Зец, под вођством балетмајстора-репетитора, и моје дугогодишње партнерке, Оксане Сторожук. Слободно могу рећи да су ово двоје уметника донели нову енергију у најдугочичнију балетску представу и на најбољи начин започели ову сезону, што ме чини изузетно поносним.

Какав имаѣе иприсѣуѣ када се ипрѣремају мушке соло улоге у неокласичним или комичним балетима?

За разлику од класичних балета, неокласика ми даје више могућности и слободе у изражавању. Као

што знате, моју играчку каријеру је управо обележила улога Ника у неокласичном балету *Грк Зорба*. Изузетно ми је драго што имам могућност и задовољство да тај лик наставим да градим кроз репетиторски рад са другим солистима, као што су Самјуел Бишоп и, однедавно, Давид Груосо. Неокласичан стил је врло захтеван и подразумева да се мора дубоко ући у драмску разраду лика који се гради. Акцент је на унутрашњој изражајности и лепоти покрета самог тела, што даје слободу играчу да у потпуности испољи себе и емоцију. Премда је то изузетно узбудљив процес, верујем да уопште није лак за играча јер непостојање оквира који намеће класика, тера играча да испољи сву своју креативност на сцени. Ох, та црна кутија-сцена!

Волиѣе овај ѣедаѣошки рад, ѣо се види и ѣо ѣоѣе шѣо сваку ѣробу и ѣрегсѣаву ѣрашѣиѣе и ѣо је једна од дужносѣи свакоѣ балетмајсѣора. Да ли се консулѣујеѣе и са осѣалим колеѣницама/колеѣама? Како се одвија сарадња и које бисѣе издвојили основне и заједничке ѣроблеме са којима се балетмајсѣори (и за солисѣкиње и за солисѣе) суочавају свакодневно?

Пре свега, уживам у репетиторском раду и у праћењу сазревања уметника и као играча и као личности. Са задовољством присуствујем пробама током којих размењујем креативне идеје са својим колегицима/колегама. Наравно, као и у свакој делатности постоје проблеми са којима се свакодневно суочавамо, притом мислим на непостојање адекватних услова, а које су подразумевајуће за балетску уметност. Но, и поред тога, сведоци сте да на репертоару излазе квалитетне представе и квалитетни играчи, што домаћа публика награђује огромним аплаузима.

Консѣанѣно је иприсуѣан ѣроблем ѣрилива нових ѣенераѣија мушких иѣрача. Како би иласила ѣорука и ѣозив младим будућим иѣрачима зашѣо би моѣли да се оѣределе за овај ѣозив и ѣо у националном балету?

У праву сте, недостатак младих играча је велик проблем. Нажалост, лоши материјални услови утичу на младе играче да се не одреде за балет. Ипак, на балетску уметност треба гледати као на могућност личног развоја, комуникације са другим играчима у земљи и иностранству. На крају, сама магична димензија позоришта нам живот чини лепшим и лакшим. Стога моја порука гласи да без уметности нема душе, а без душе нема живота!

Ивана Илић Киш

Тренуци који ме дубоко дирну и подсети на одговор зашто волим овај посао

Интервју са **Бранком Глигорић**, репетицијом балетског ансамбла СНП-а

Бранка Глигорић се бави репетицијом у балетским и оперским представама СНП-а, у којима учествује четрдесетак чланова балетског ансамбла. Прати квалитет извођења да би после, заједно са играчима, побољшала делове који нису били коректни. „Таква је балетска професија, увек нешто може да се поправи и томе нема краја“, каже Брана.

Завршила је Балетску школу у Новом Саду 1984. у класи професорке класичног балета Ксеније Дињашки. Са сценом Српског народног позоришта сусрела се први пут док је похађала школу, када је допуњавала балетски ансамбл у балетима *Лабудово језеро* и *Жизела*, и у опери *Аида*. Стални је члан Балета СНП-а од 1985. године. Срећна је што је још активна као солисткиња у балетским и оперским представама, у улогама које јој године и искуство дозвољавају. Лауреаткиња је Сребрне медаље „Јован Ђорђевић“ (2016), високог признања матичне куће, за допринос балетском ансамблу СНП-а. Брана непрекидно ради већ 39 сезона, а за то време била је у прилици да сарађује са многобројним домаћим и иностраним кореографима, редитељима, педагозима, играчима различитих приступа, стила и естетике.

Ви сте солисткиња која је присутна на сцени скоро 40 година, што је несвакидашње. Преузели сте бригу о ансамблу, језиру и сциу Балета. Колико се дуго бавите реперицијом балетског ансамбла и како бисте дефинисали његов репертоар?

Бранка Глигорић,
репетиторка Балета СНП-а
фото Миомир Ползовић

Част ми је што се од 2010. године бавим репетицијом у балетским и оперским представама текућег репертоара. Са стрепњом и свешћу о великој одговорности, прихватила сам тај изазов. Барем тако продужавам задовољство које доноси релативно кратка балетска каријера. После скоро 15 година и даље се пред сваку пробу преиспитујем да ли прилазим задатку на прави начин, страхујући да ли ће резултати бити задовољавајући. Завршетак проба није крај репетиције. Следе представе на којима пратим квалитет извођења да бих после, заједно са играчима, побољшала делове који нису били коректни. Таква је балетска професија, увек нешто може да се поправи и томе нема краја.

Репетиција солистичких и ансамбл нумера подједнаке је одговорности, али бих, ипак, акценат ставила на рад са ансамблом. Организација таквих проба је врло комплексна јер њима некад присуствује и више од четрдесет играча. Следи прво технички део усклађивања играча по висини, по балетској техници и сензибилитету, што зна да буде тешко због неминовне разноврсности. Чак и када се успостави извесна равнотежа, постоји фактор изненађења као што су повреде или болести. Тада се мора надоместити број одсутних играча. Скоро за сваку представу постоје алтернатије које су спремне да, чак и са једном пробом, ускоче у представу. У случајевима када замена није могућа, репетитор мора да смањи број играча, промени формацију, а некад и да прилагоди кореографију да би се представа одиграла. Много ми значи сопствено играчко искуство јер сам се налазила у сличним ситуацијама тако да могу боље да просудим који је најбржи или најадекватнији начин да се превазиђе проблем.

сцена из опере *Фауст*
фото Александар Рамадановић

Како изгледа припрема чланова за представе с актуелној балетској репертоара и како се спремају премијере?

Рад на представама с актуелног репертоара траје некад краће јер су то представе које се редовно изводе. То није случај с представама које нису извођене чак и неколико година. Тада репетитор, чији је посао да увежбава, мора заједно са играчима да се подсети кореографије. Од велике су нам помоћи видео-снимци. Често и сама снимам пробе, прослеђујем снимке играчима ради бржег постизања циља. Осим рада са репетиторима, играчима је од користи снимак на ком себе виде јер лични осећај у телу некад вара – мислиш да си се довољно савио или испружио стопало, дао довољан израз, а у ствари није тако.

Када се спрема премијера, процес је другачији. У сарадњи са кореографом, репетитор бира одговарајуће играче за нумере. Обим нашег учешћа у новој представи зависи од кореографа. Неки желе наше ангажовање од почетка, а неки сами доведу процес до краја па нам тек онда представа буде поверена, даље је развијамо и одржавамо ниво њеног извођења.

Шта репертоар ради када, с обзиром на 8–9 нових чланова којима није позната кореографија наших балета? Колико је потребно репертоару савремених (и времена) да нове чланове упозна с делима?

Додатну тешкоћу представља повремени одлазак старих и долазак нових играча. Много стрпљења је потребно и онима који већ знају кореографију, док се нови чланови не уклопе. Знајући за такве околности, трудим се да створим позитивну атмосферу и мотивишем играче. Углавном су сви спремни на сарадњу, мада има и оних дана када су мање продуктивни, када су им енергија и ентузијазам у паду. Тада мораш бити психолог и пронаћи начин како најбрже извући из играча оно што је потребно да би се посао привео крају. Треба проценити када форсирање има ефекта, а када једноставно не иде. Проналазиш флексибилнији начин да завршиш неопходно.

Да, има ситуација када ме ухвати паника, када мислим да нећемо увежбати довољно добро, због недостатка времена. Тада се играчи међусобно договарају, помажу једни другима, дођу на пробу потпуно спремни, побијајући сва моја страховања да нећемо успети. То су тренуци који ме дубоко дирну и подсети на одговор зашто волим овај посао. Без обзира на заједничке или приватне проблеме, сви дају све од себе. Ту се упали она искра која свему да магични сјај и која продубљује нашу љубав према игри. То је привилегија нашег прелепог занимања,

које нам омогућава да проведемо неколико сати у бајковитом свету, да будемо неко други пре него што се вратимо у стварност.

На репертоару су класичне представе, као и оне посебног, савременог, стила. Класичне представе се састоје од елемената који су, као азбука, научени у школи па су због тога мало лакши за рад. Оне друге, у својој кореографији садрже покрете и елементе с којима се нисмо сретали па им сами дајемо називе.

У ансамблу има доста и странаца који долазе с различитих језичких подручја. Иако су називи балетских елемената у свету јединствени, споразумевамо се, углавном, на енглеском језику који мање-више сви користимо. Неретко се користимо гестикалацијом и мимиком.

Ансамбл учествује најмање два пута месечно и у ојерско-ојерским представама. Шта за ансамбл значи промена жанрова, из балета у ојеру?

Последњих година поред балетских представа, ансамбл је увелико ангажован у оперским и оперетским представама. Исти је приступ раду, било да је тежа или лакша кореографија. Мислим да је учешће у опери нешто мало другачије, надограђујуће. Већа слобода покрета дозвољава играчима креативнији приступ и омогућава им да дају лични печат у тумачењу неке улоге и да импровизација потекне из сопствених емоција. Због дужине трајања неких оперских представа, свима буде напорно, али је свака изазовна, што нам причињава додатни ужитак.

Како изгледа Ваша сарадња с балетским кореографом/редитељем. Какве индикације добијате, на пример, од ојерског редитеља?

Рад сваког кореографа или редитеља утиче на то да и процес буде другачији. Када са неким редитељем радите више представа, као што је случај са оперским редитељем Александром Николићем, онда је све безболније. Пре него што уђемо у рад на новом пројекту, редитељ Николић дође у балетску салу, исцрпно нам објасни и живописно представи наше задатке. Он воли рад са балетом па су због тога у његовим представама веома заступљене играчке сцене. Каткад смо у трци с временом па често одржавамо пробе у фоајеу, чак и у паузама, јер желимо што квалитетније да урадимо наш део посла. Иза сваке представе стоји напоран рад и велико одрицање. На једној представи може да ради више репетитора, што је добро јер сваки од њих има своје приоритете. Неки придају већу пажњу техници или формацијама, други уметничком изразу и емоцији. Допуњујући једни друге, заједничким снагама стремимо ка циљу - најбољем могућем извођењу представе, у којој наша публика ужива.

Ивана Илић Киш

Ошело

балет по мотивима Шекспировог дела

Балет Српског народног позоришта припрема нов наслов – *Ошело*, по мотивима Шекспировог дела. Премијера балета је планирана за мај 2024, а представа ће бити извођена у два чина, на музику Лудвига ван Бетовена, Густава Малера и Антонија Вивалдија.

Кореографију, либрето и избор музике потписује Крунислав Симић. У ауторском тиму су: Гордана Симић задужена за кореографију, Никола Сенковић за сценографију, Мирјана Стојановић Маурич за костиме. Асистенткиња кореографа је Оксана Сторожук, репетитори су: Маја Грња, Милан Лазић, Јелена Вукадиновић и Борис Ладичорбић. Учествују солисти и ансамбл Балета.

Трагичном љубављу тамнопутог генерала Отела и Дездемоне, комплексношћу међуљудских односа и Јаговом манипулативношћу, наглашене су шекспировске теме о љубомори, превари наивности, импулсивности, рату и убиству. Балет СНП-а први пут ће поставити на сцену *Ошела*, с обзиром на то да су либрето и избор музике другачији, иновирани у односу на *Ошела* који је последњи пут извођен у СНП-у 1973, на музику Бориса Блахера, по либрету Ериха Ханка и у кореографији и режији др Хенрика Нојбауера.

с пробе у балетској сали
фото промо

Занат у ТЕСНИМ ЦИПЕЛАМА

Приче из обућарске радионице:
Интервју са **Михалисом Запунидисом**,
шефом обућарске радионице СНП-а

Михалис Запунидис, шеф обућарске радионице, запослио се давне 1991. године и својим трудом, залагањем и интересовањем довео је овај занат до перфекције. Одмалена је долазио у Позориште, где му је и отац радио и тако се развила љубав према овом послу. Када је још као средњошколац уписао грађевинску школу, Кожарски смер, имао је срећу да га у тај свет уводи један диван човек, мајстор свог заната, чика Живко, који је тада био шеф обућарске радионице. Пуне три године је долазио у наше позориште на праксу и марљиво је упијао занатске вештине.

Шта ће је привукло да се бавиш овим послом?

Највише ме је привукла сва та креативност што овај посао доноси и што никада није исти. А, то ме и држи овде све ово време. Веома је инспиративан, али и захтеван.

Која врста обуће је најкомпликованија за израду?

Оно што често радимо моја екипа и ја јесте израда балетске чизме за коју се сматра да је најкомпликованија за израду у нашем послу. Пут и процес изради је био дуг и врло тежак, док нисмо дошли до идеалног решења, тј. модела. Неколико основних стандарда морају бити поштовани: балетска чизма мора да буде од коже, мора да задовољи услове балетског играча и да визуелно, на сцени, треба да делује као да је играч у чарапама. Тај проблем није нимало лако превазићи. Код тих чизама смо морали да прилагодимо првенствено калупе јер се они посебно обликују за те чизме, а с друге стране имамо и посебне калупе за балетске патике. Међутим, постоји и доста захтевних поступака у моделовању обуће у драмским као и у оперским представама, али што се балета тиче, то је заиста специфичнија израда.

Михалис Запунидис, шеф обућарске радионице СНП-а, фото промо

Подразумева се да и сам играч мора неколико пута да долази код нас због обућарске пробе јер баш у тим чизама се налази оно што се споља не види: има доста ластиша, гуме, појасева да добро легне уз ногу. Ево, баш смо у балету *Којелија* Л. Делиба, који смо скоро радили, имамо доста таквих израђених чизама. Није проблем када имамо за израду 1-2 пара, али када треба да израдимо 22 пара... е, онда је то сложенији посао и огроман рад.

Колико времена треба за израду балетских чизама?

Само за израду једног пара балетских чизама, нама четворо у радионици, треба сигурно један радни дан, ако не и дуже. Треба имати у виду да се не може радити баш са сваком кожом. Зато што, када се тако нешто израђује, онда морам строго да пратим упутства костимографа, и сарађујем са њима да би се одабрала адекватна боја јер, у случају да не одговара, онда може да се боја мало тонира. Али, кожа мора бити мекана и издржљива.

Са којим костимографом волиш да радиш?

Па, највише са Марином Сремац. А, модел тих чизама о којима причам, усавршили смо и дотерали до перфекције управо са Мирјаном Стојановић Маурич. Моја омиљена костимографкиња са којом сам дуги низ година радио дефинитивно је била Јасна Бадњаревић.

Која њредстава је за тебе била највећа изазов?

Дефинитивно је то балет *Крчко Орашчић* П. И. Чајковског. Има разлога за то: прво, по количини израђене обуће, по начину израде јер у представи учествују играчи свих узраста. Обућа једног балетског играча не може да буде иста као и обућа за глумца. Иначе, одушевио ме је рад на представи *Скуљачи њерја* А. Петровића, пошто је свака глумица долазила у нашу радионицу, сарађивала је у прављењу ципеле и чије смо захтеве прилагођавали у складу са њиховом игром, уз посебан акценат на удобност и мекоћу обуће. И, наравно, ништа није смело да жуља. Једном речју, јако лепа тимска сарадња на тој представи.

Колико данашњу омладину интересује ова њрофесија? Имаш ли свој наследника у овом њосу?

Дошли смо до праве теме, у којој видим један јако велики проблем. У обућарској радионици има нас четворо. Једна колегиница се већ полако спрема за пензију и ту се суочавам с проблемом ко треба да је замени. А тај неко, ко би дошао, требало би да савлада вештине и покаже умеће у одређеном временском периоду. Ово није обична обућарска радионица за поправку какве виђамо у граду, зато мора да се учи, да стекне искуство па тек онда да може самостално да обавља свој посао.

Да ли је још неко увидео овај њроблем у Позоришћу?

Не. Причао сам са садашњим директором Технике који је показао вољу и спреман је да реагује.

Проблем је у томе што ми морамо да примимо само оног који има баш ту диплому, али тај још нема никаквог позоришног искуства стеченог у обућарској радионици и ми бисмо требали да га учимо. Биће тешко кад колегиница оде јер остајемо онда само нас троје: Вера, Бранко и ја. Ми смо, иначе, сви вршњаци тако да ћемо се пензионисати сви истовремено. Покушао сам да доведем и неке волонтере па, ако се покажу као добри, могу одмах да буду примљени. И онда дођемо до питања, како уопште неког привући за посао у нашем позоришту? А, треба да је млад и треба му времена да се ухода у посао... Међутим, једно од првих питања које ће млади поставити јесте: „Колика је плата?“ Кад буде чуо одговор, одустаће у старту. Тако да је то огроман проблем и овим путем скрећем пажњу на то да је основно да се тај будући мајстор подучи нашем занату и да га задржимо. Питам се да ли неко још у овој кући размишља о томе и оправдано мислим да ће се обућарска радионица угасити, ако се за одређено време не реагује.

Како овај њроблем решавају осћала њозоришћа?

Нисам баш упућен, али оно што знам је да Позориште на Теразијама у Београду ангажује 2–3 мајстора. Унајме их и тако одраде посао. Док је у Новом Саду тешко наћи такве мајсторе, а поготово што он мора да буде неко ко добро разуме посао, јер то није поправка него израда обуће, што је веома специфично и захтевно.

Да ли ти видиш неко решење?

Волео бих када бих с неким поразговарао о томе, да нагласим да је то један од проблема с којим ћемо се суочити у блиској будућности. Верујем да има младих које занима овај посао, али главно ограничење је, нажалост, материјалне природе. Плашим се да се после нашег одласка радионица не угаси, као што сам већ рекао. Да бих научио неког овом занату, треба најмање 3–4 године па онда, када одем, може се рећи да сам заменљив. Највећи проблем је што се изричито захтева да на ово радно место мора доћи само онај ко има завршену обућарску школу. А, сигуран сам да има доста креативних, надарених младих људи којима би овај посао био изазован и динамичан. Није поента наћи неког већ искуснијег мајстора, јер за период док га обучавам и он би за пар година касније стекао услове за пензионисање. Стога, инсистирамо на младима да дођу, нека се јаве чим заврше школу јер је занат такав да постајеш бољи мајстор и временом умешнији, а то знање се стиче истовремено и кроз праксу и учење.

Александра Максимовић

у обућарској радионици
фото промо

На маргинама новосадске Енциклопедије Српској народној позоришња

Позоришне њесме (II geo)

Према историјату Позоришта у Новом Саду разликујемо два периода његовог развоја: а) период од 1734/36. до 1860. и б) од 1861. до 1914. Доцнији плодан рад после Првог светског рата и даље подразумевамо, али га овде изостављам, јер није предмет ове тематике. Пошто сам предложио тему *Позоришне њесме у драмским ѡредсјавама СНП-а* (1861–1914), раздвојио сам горње периоде на позоришно доба барока и предромантизма, почевши од прве представе *Трагедокомедија* (1734/36) Емануила Козачинског у којој се задржала и једна ѡвевана ѡзорина ѡесма па до других ђачких и аматерских представа даваних ретко и с љубављу за театром. То претпозоришно доба трајало је око 125 година и није се могло преко њега муком прећи па почети са позоришним добом у СНП-у у Новом Саду од 1861. године. Овако разделивши горњу тему, предложио сам да обрадим у три јединице: 1. *Прва или најсја-рија ѡзорина ѡесма*, посебно, 2. *ѡзорине ѡесме ѡређиѡзорини доба* (барок, предромантизам тј. класицизам и сентиментализам) и 3. *ѡзорине ѡесме ѡзорини доба* (романтизам и модернизам), завршно са последњом годином 1914). Позоришне песме, напомињем, нису ѡјерске ѡзорине ѡесме, већ песме у комадима с певањем и осталим позоришним делима у којима се понегде запевања класична позоришна песма. Судбина позоришних песама је, иначе, врло запетљана и на крају – тужна. Њима никад није посвећена посебна пажња, како би се текстови песама припојили мелодијама, јер то нико није досада радио. А, ради се о великом броју певаних песама са позорнице. Друго, зна се да је у позоришним архивима, па и у СНП-у, било пуно *оригиналних ѡарѡиѡура* за све оне песме и позоришна дела у којима се певало, од једне песме па до близу двадесет у комадима с певањем. Али, шта се десило: цитирам господина Л. Дотлића: „У ноћи између 22. и 23. јануара 1928. изгорела је зграда Дунђерсковог позоришта. У пожару је изгорела и архива етатизованог НП, плакати, музички материјал и др. Нешто од тога је сачувано што у тренутку пожара није било у згради. Такође, изгорела је и Библиотека СНП-а,

дела у рукопису.“ (писмо, Нови Сад, 30. јануар 1983). А, у познатим историјама српског позоришта позоришне песме нису биле посебна тема, нити је у њима објављена бар једна таква песма са напевом. Шта је, дакле, требало урадити? Најпре, трагати за текстовима и напевима позоришних песама, сакупити их бар приближно за претпозоришни и позоришни период, а потом спајати текст и напев и на тај начин извршити потпуну реконструкцију сваке позоришне песме.

- Мати плачѡци сја приѡвљетѡ.
- 1.) Ты созданны Око призри на ма Бже,
не ѡтанѡтъ бо са ѡ тебе ничѡго.
2. {
каа печаль ма постигла,
тѡга и скорѡь неѡкила
что не имамъ сына
могò сына.
  - 2.) Увѡла бо ѡго заѡвѡганѡ рѡка
ѡже ѡвѡндаѡтъ безѡнѡчна мѡка.
2. {
ненадежный Вѡкашине,
плотомданный ѡчѡрный бранѡ.
Увѡла ѡи сына
могò сына.
  - 3.) И бѡднаа Мати бѡ домѡ приѡвѡла
чтоа станѡтъ сѡ сыномъ, ѡ томъ неѡдала
2. {
Вѡкашине гордеѡве
чѡсти Царѡва заѡвѡганѡ.
Увѡла ѡи сына
могò сына.
  - 4.) И бѡднаа Мати что имамъ дѡати
когда сына могò не бѡдѡ видѡти,
2. {
Вѡкашине хитрый стѡже,
Царѡва всегѡ глѡбный бранѡ
Увѡла ѡи сына
могò сына.
  - 5.) Плачѡла бо мною ѡи Матѡри бѡбѡы
увѡдѡвши нѡзим Кнѡза неѡгоѡы.
2. {
Вѡкашина мѡчитѡла,
Царѡва всегѡ рѡбитѡла.
Увѡла бо ѡтъ сына
могò сына.

Почетак рада била је јединица *Позоришне ѿсеме у драмским ѿредсѿавама СНП у НСагу* (1861–1914), да се означе текстови песама у ком комаду, када су први пут отпевани на позорници и ко су аутори текста и напева. Текст у енциклопедији био је информативног карактера. А, други део, напеви, остали су да се траже, пронађу или не. Они и нису могли да се донесу у сажетој енциклопедијској јединици. Неке мелодије позоришних песама су штампане, друге су се задржале у корпусу староградских песама, а има их и у мелографским збиркама записаних као „народне“.

Реконструкција припајања позоришне песме, текста са напевом тада се врши путем идентификације и ауторизације. Из мелографског записа препознаје се напев неке позоришне песме, издваја се и уради се ауторизација, односно, у белешки, чланку или огледу саопштава се резултат реконструкције. Како то изгледа саопштићу овде укратко на примеру прве позоришне песме *Плач Мајке цара Уроша* („Ти создавиј око“). Текст поменутих позоришних песме коју су српски ђаци проф. Емануила Козачинског певали 1734/36. године у Сремским Карловцима, потиче из његове *Трагедијокомедије*, објавио је његов ученик, а познати историчар и црквени писац Јован Рајић у својој преради трагедије Е. Козачинског, *Трагедија, сирјеч ѿчелнаја ѿвјесѿи ѿ следњаѿо царја сербскаѿо Уроша Пјаѿаѿо и ѿ ѿаѿенији сербскаѿо царсѿива* (Будим 1798). Да бих објаснио читаоцима шта је од свога учитеља Козачинског преузео, а шта је он написао, Рајић је ставио иницијале презимена К = Козачински. Потрага за напевом уродила је плодом. Напев је записао Корнелије Станковић и објавио међу народним песмама у својој збирци *Српске народне ѿсеме*, Беч 1863, бр. 5, одвојено за глас и клавир. Испод напева ставио је напомену: „Г. Владика шабачки Гаврило певао ми је мелодију ове песме коју је он још у детињству од своје мајке слушао.“ Пошто ова енциклопедијска јединица, испрва прихваћена, а потом одбачена, није ушла у *Енциклопедију СНП*, написао сам опширан текст у *Гласнику СПЦ*, 12. децембра 1976. и тако на-

правио прву реконструкцију једне, најстарије наше позоришне песме.

Плач Мајке цара Уроша („Ти создави око“) је позоришна песма коју изузетно пева женски ѿлас. У трагедији то је тужбалица царице Јелене, мајке цара Уроша, кога је, по предању, убио краљ Вукашин Мрњавчевић у лову, на Косову. И када се он није вратио из лова, тражила га је мати на све стране. Најзад је од једног пастира сазнала о тужној судбини свога

12

Adagio con molto espressione.

№ 5. ПЕСМА.

1. Ти - го - да - ни - о - ко.
2. Ву - ка - ши - не - гор - де - ѿ - не.
3. И - ба - да - ни - ма - ти.

КЛАВИР.

1. при - ри - на - ми - Бо - же, не - у - та - ѿ - бо - си
2. цар - ства - кле - ти - пра - ше, у - бл - а - си - си - на
3. еле - ми - про - ле - та - ю, что - не - в - ле - га - и - а

1. од - те - бе - ни - че - то - же.
2. мо - е - го - в - де - на.
3. мо - е - го - в - де - на.

Г. Владика шабачки Гаврило певао ми је мелодију ове песме, коју је он још у детињству од своје мајке слушао. К. С. Т.

Корнелије Станковић, „Српске народне песме, II књига, Беч, 1863. године.

сина. Пренела га је и сахранила подигавши над његовим гробом малу црквицу. Тужбалица царице Јелене „Ти создави око“ прихваћена је; пева се и данас на Факултету драмских уметности у Београду, када се предаје младим глумцима као посебна тема уз текст о драми Е. Козачинског.

* аутор је књижевни историчар, стални сарадник Матице српске и *Енциклопедије СНП 1861–1986*

Алекса Шантић
фото sr.wikipedia.org

Мр Снежана Илић

Уметнички рад Алексе Шантића и везе са СНП-ом

*Њоводом 100 година од смрти Алексе Шантића
(Москва, 27. V 1868 – Москва, 2. II 1924)*

Културни покрет који је деловао у Мостару с краја 19. и почетком 20. века, предводило је дванаест културних „апостола“ на челу са Алексом Шантићем и Светозаром Ђоровићем. Већину чланова овог покрета чинили су: просветни радници, млади интелектуалци и омладинци из трговачких и занатлијских кругова.¹ Нови Сад је био велико духовно упориште тадашње мостарске интелигенције.

Алекса Шантић је објавио своју прву дечју песму у сомборском часопису „Голуб“ 1887, активно је сарађивао са Српским народним позориштем, Матицом српском и угледним новосадским и војвођанским часописима. Војвођански часописи су били најбројнији и најпознатији међу мостарском интелигенцијом. Многи Мостарци су се школовали у Новосадској гимназији и Сомборској препарандији, а Културно и просветно друштво „Гусле“ напосто је копирало рад сличних војвођанских друштава. У „Гуслама“ су се певале српске песме из Војводине, играла војвођанска кола и позоришни комади, „пготово они са певањем, донесени из прека“².

Шантић је био изузетно активан у позоришту мостарског друштва „Гусле“ од самог оснивања 1888. На почетку позоришне каријере истакао се и као глумцац и то међу оним најдаровитијим. Прва изведена представа је била *Крст и круна* др Јована Суботића играна 1887. у Хотелу „Оријент“, годину дана пре званичног оснивања Друштва. Осим глумом, Шантић се бавио и режијом. О свом одушевљењу радом у позоришту, као и радом Алексе Шантића, аматерска глумица и певачица Зорка Шола Јовичић (1886–1965) у зрелим годинама одушевљено је писала: „У то време већ су у управи „Гусала“ били `млади`, тј. скоро само редовни чланови, певачи и чланови позоришне секције. Та је смена наступила у години 1895, кад су се

старији чланови добровољно повукли да уступе место млађима. И та се промена одмах осетила на раду друштва, јер се убрзо пошло новим путевима, рад је био живљи, смишљенији и модернији. Иако су то били млађи људи, њихов је ауторитет био велик, јер се поштовало њихово пожртвовање и разумевање самог посла. Углед покојног Алексе Шантића био је врло велик, јер осим његовог књижевног имена, нама је импонувала његова праведност, љубазност али и строгост у вршењу дужности, било диригентске било председничке. Услед таквог тактичног опхођења са члановима, заиста није било никог међу нама који би му шта замерио. То је био наш најпоштованији старешина и брат!“³

Једно гостовање СНП-а у Мостару 1912.

Друштво „Гусле“ је пред избијање Првог светског рата и даље имало јаке везе са новосадском културном елитом. Потврда изузетно јаких веза је и успешно гостовање Српског народног позоришта које је, у априлу 1912. године, јако лепо примљено на гостовању у Мостару, нарочито од стране Срба, али готово подједнако и од Хрвата и муслимана. У дочеку су активно учествовала сва мостарска културна друштва, нарочито српско друштво „Гусле“ и хрватско „Хрвоје“. Представе су одржаване и у сали за прославе Друштва „Хрвоје“. О том гостовању су извештавали и српски сарајевски листови „Народ“ и „Српска ријеч“. Следећим речима је провладин „Сарајевски лист“ описао овај догађај: „Пространа кућа „Хрвоја“ испуни се наједном Светом, који у Мостару има нарочито смисла и укуса за умјетност на позорници“⁴. О овом гостовању Српског народног позоришта сведочи и писмо Атанасија Шоле др Ристи Јеремићу, од 27. децембра 1947. године:

¹ Јован Радуловић, *Мосћарски књижевни ѡкреш уочи изласка «Зоре» и ушлицај Војводине на мосћарску књижевну средину*, у: *Лейоис Машице српске*, књ. 348, св. 1, година СХI, јул– август, Нови Сад 1937, 52.

² Исто, 54.

³ Зорка М. Јовичић, рођена Шола, *Из мојих дана у Гуслама*, у: *Педесет година српској ѡјевачкој друшћива „Гусле“ 1888–1938*, ур. Јован Радуловић, Мостар 1938, 217.

⁴ *Лисћак* Наши гости Српско народно позориште из Новог Сада, „Сарајевски лист“, бр. 98, Сарајево, 2. мај 1912, 1.

„Тачно је да сам 4–15 априла 1912 био у Мостару и посећивао све преставе Српског нар. Позоришта из Новог Сада. Било је примљено одлично, нарочито од стране Срба. Играли су врло добро. Режија је била на висини, што је било и у традицији те трупе. Али сам запамтио да ми се највише свидео Перо Добриновић. Других се не сећам. Потражи само споменицу „Гусала“ о педесетогодишњици тог друштва. Ваљда ћеш тамо наћи нешто и о томе. Мислим да су о том гостовању писали *Народ* и *Српска Ријеч*. Жорж⁵ би то знао, али...“⁶

Нови Сад

Шантић је својим делима указивао на аномалије тадашњег мостарског друштва које су некад имале и погубне последице по појединца и друштво у целини. Ставовe је изражавао и у позоришним драмама које су током последње деценије 19. и почетком 20. века, извођене не само у позоришту мостарског Друштва „Гусла“ него и у новосадском Српском народном позоришту и београдском Народном позоришту. Написао је пет лирских драма: *Светили дан* (1904), *Под мајлом* (1907), *Хасанајиница* (1910), *Анђељија* (1911) и *Немања* (1920).

У Српском народном позоришту игрane су две његове драме, *Хасанајиница* и *Под мајлом*. Драма *Хасанајиница* је играна током 1912, 1920. и 1925, не само у Новом Саду него и у Кикинди, Сенти, Србобрану, Старом Бечеју, Зрењанину, и то као једночинка, за оно време врло популарна форма, те не чуди што је често извођена заједно са Бајићевим *Кнезом Ивом од Семберије*. Драма *Под мајлом* извођена је током 1924. и 1934, 1935. и 1936. године. Најзначајнија драма је *Хасанајиница*, инспирисана истоименом српском народном песмом из 17. века. У *Хасанајиници* Шантић критикује круте и престоге нормe традиционалног морала и тежак положај жене у Турском царству. У овој драми је понајвише видљив Шантићев покушај да начини „праву и оригиналну лирску драму, писану по угледу на немачке неоромантичаре и симболисте“ (Душан Михаиловић), у чему је делимично успео, у појединим репликама и пасажима дубоке сете и блиставих лирских трептаја.

Алекса Шантић је био један од оснивача мостарског часописа „Зора“, заједно са Светозаром Ћоровићем, Јованом Дучићем и Атанасијем Шолом, са амбицијом да се баве књижевношћу и културом. Лист је достојно обележавао јубилеје живота и рада српских и југословенских уметника и културних радника. Шантић се дивео уметничком и националном раду Јована Јовановића Змаја. У писму др Милану

Савићу, дугогодишњем председнику Матице српске, из 1899. године, Шантић је изразио дивљење према Змајевом делу и жељу да учествује у прослави педесетогодишњице његовог рада. У писму су навели да ће свечани број свог листа посветити Змају и обележавању јубилеја његовог рада.⁷

О ставовима уредништва и плану садржаја свечаног броја најбоље сведочи поменуто писмо уредништва Савићу: „Наше Уредништво одлучило је да приликом Змајеве прославе читав свој јунски број посвети његовом драгом имену... *Зора* отвара за тај свој број нарочиту рубрику: ‘У Змајеву споменицу’, гдје би ушли и најмањи ‘записци’ свију данашњих живих српских књижевника.“⁸ Председник Одбора за Змајеву прославу био је др Богдан Медаковић⁹, један од најистакнутијих вођа Срба у Хрватској. Тродневна прослава је одржана у Загребу јуна 1899.¹⁰ Као представници српске културне и политичке елите из Херцеговине прослави су присуствовали: Алекса Шантић, Светозар Ћоровић и Атанасије Шола.¹¹ Том приликом су предали Јовану Јовановићу Змају свечани број листа „Зора“ у црвеном повезу од свиле не чоје, који је објављен 1. јуна 1899. у част његовог јубилеја.

свечани број часописа *Зора*, Мостар 1. јун 1899.

Писмо Уредништва *Зоре* Милану Савићу из 1899, извор Рукописно одељење Матице српске, Нови Сад

Био је сарадник новосадског часописа „Женски свет“. Много је сарађивао са истакнутим новосадским интелектуалцима др Миланом Савићем, писцем, преводиоцем и секретаром Матице српске, Јованом Ћорђевићем, првим управником СНП-а и др Тихомиром Остојићем, књижевним и позоришним критичаром, историчаром књижевности и музикологом. У основи Шантићевог зрелог рада се осећа инспирација из народних песама те је уважаван у ширим круговима народа као истински песник правих народних осећаја и мисли.

⁷ Писмо Уредништва *ЗОРЕ* Милану Савићу из 1899, М 10.424, РОМС

⁸ Исто

⁹ *Одбор за Змајеву прославу*, летак, Загреб, 1899, инв. бр. 34936, *Прејиска Бојдана Медаковића*, РОМС

¹⁰ Исто

¹¹ Бранислав Банић, *Трајом Споменице издаше њоводом 50-ше годишњице „Гусала“ 1938*, у: група аутора, *Књига о Мосћару*, Београд 1998, 420

⁵ Песника Јована Дучића су блиски пријатељи звали Жорж.

⁶ Писмо Атанасија Шоле Др Ристији Јеремићу, Сарајево, 27. децембра 1947, Инв. бр. 39.012, Рукописно одељење Матице српске у Новом Саду (РОМС).

Јован Живановић,
Гитара и њојачало, по тексту
Слободана Тишме
фото Срђан Дорошки

Ласло Блашковић

Позориште у кући

Слободана Тишму срећем искључиво у позоришту. У ствари, некад се сретнемо и на улици. Кад сам био уредник његове књиге, сретали смо се неколико месеци готово сваког дана. Тада ме је звао старијим братом (иако сам млађи од њега двадесет година) и уопште ме није слушао. Био је мајстор да избегне све промоције свог романа „Бернардијева соба“ (за који је добио НИН-ову награду) и пуштао да се гнев изиграних организатора свали на мене. Једном смо испалили директора библиотеке из Бјељине, који је на књижевно вече позвао неког политичара из Бањалуке (а тај је требало да му пронађе паре за неки његов план), јер је Тишму, изненада, заболела глава, а аналгетике тај уопште не пије, пошто је то супротно његовим религиозним убеђењима. Други пут је, на мене као главног шефа, упутио нашег тадашњег амбасадора у Црној Гори, који је обећао тамошњим читаоцима читаву турнеју по приморју, мору и 20.000 миља под морем. Поклисар је нудио свој аутомобил, авионске карте у бизнис класи, шта све не, љутио се на мене, док сам ја покушавао да му објасним да се наш писац плаши летења, тунела и зоља, док ми амбасадор није спустио слушалицу уверен да се ја шегачим с једним озбиљним човеком с наочарима, иако сам се, као последњи ухапшени

Слободан Тишма, фотографију нам је љубазно уступио портал mojnovisad.com

ђинђуваш, клео у све што је обичном човеку свето. Ваљда да би се искупио преда мнош, Тишма је негде написао како сам ја, као мува без главе, јурио с њим као сувозачем, мојим BMW-ом, обилазећи, као суманут, бесним колима која уопште немам, све аутомобиле који су нам се нашли на ауто-путу Нови Сад – Београд, док нисмо обојица погинули, негде иза наплатне рампе код Пазове (у којој је, иначе, наш јунак рођен). Тамо нас је, узгред, на промоцији књиге у градској библиотеци, напао неки стари професор, гневан што његов животопис није добио ништа, а камоли НИН-ову награду којој се надао. Покушавао сам човеку да објасним да ми за то уопште нисмо криви, да је ту најкривљи жири, те да би требало да се физички разрачуна с члановима жирија, а нас да остави на миру, да приведемо човечански ово вече крају и одемо на неке љуте словачке специјалитете које, међутим, Тишма не би ни окусио, јер из принципа не једе ништа животињског порекла. И таман што сам збунио и обуздао разјареног чичу, Тишма ми је рекао: пусти човека, нека каже шта има, и старчева тирада се наставила у бескрај.

У ствари, кад боље размислим, Слободана Тишму никад нисам ни видео у позоришту, осим када је узимао гратис карте од Миње Лагатор, или ми, из друге руке, препричавао неку бескрајну оперу.

Једном сам га, међутим, позвао у редакцију часописа који сам уређивао и предложио му да учествује у темату „Мој приватни Тито“. Часопис је, још пре мога рођења, сваки мајски број посвећивао маршалу који је, претпостављало се, био у том месецу рођен. Мислио сам да је дошло време да се о Титу проговори као о једној снажној метонимији доба које је прошло, о једном шумском, партизанском симболу, без гнева, накнадне храбрости и памети, више лично, иронично и праведно дистанцирано. Тако сам и позвао људе из генерације оних који нису памтили Голи оток нити принудни откуп жита. Не могу да се сетим зашто сам баш Тишму изабрао, у то време није ни писао прозу, рачунам да је његова прича о Титу и први његов прозни текст, ако се не варам, треба питати аутора. Тај текст „Tito in jazz“ био је један од најзапаженијих у блоку.

И док смо се договарали, Тишма ме је питао шта радим, а писао сам дневник за један београдски часопис, који сам, на крају, преточио у роман, са све стварним именима људи које сам углавном измишљао. Једва сам извукао живу главу од свих за које сам био убеђен да морају знати шта је романескна лаж, а шта истина, и када, рецимо, рекнем да сам Тишмину књигу, гневан, бацио у ђубре, не мора значити да сам то заиста и урадио.

Слободан је био литерарно лукавији. Он је пуштао да стварност каска или измиче од приче, ја сам у његовој био Виктор Лазло, онај лик из „Казабланке“, коме Богарт препушта Ингрид Бергман и одлази загрљен с неким шпицастиим француским полицајцем, очекујући „почетак једног дивног пријатељства“ и шаљући гледаоцима нескривену геј поруку. Био сам скоро срећан што ћу постати отац једне мале Изабеле.

Углавном, тај Тишма био је, сам по себи, једно путујуће позориште. Рецимо, у оном роману који сам му укратко препричавао, писао сам о несуђе-ном пријатељству Данила Киша и неког Гавре, једног мангупа из мог краја, који је заиста убио два милицајца, усред харања неке нахерене трафике с цигаретама које су се продавале на комад. Сусрет између Киша и гангстера могао је да се деси, наиме, у то време Киш је покушавао да се запосли на новосадском Филозофском факултету и био, наравно, испаљен као метак, док је Гавра шамарао момке из других делова града и из чистог задовољства у тексту.

Међутим, шамар је, по Тишмином сведочењу, пао на образ једног другог нашег друга, који се, наг, купао на шлајзу канала Дунав–Тиса–Дунав, у друштву Гаврине вреле девојке. Ја сам тој слици доцртао дишановске брчиће. Елем, није Гавра купача из

моје улице дочекао седећи у колима испред његове куће (како сам био обавештен), него је ушао унутра и попио кафу коју му је скувала херојева мајка. Када је овај стигао, изашли су напоље, заводник се Гаври ипак допао и пала је само једна васпитно-образовна ћушка.

Мој комшија ме је пак, инсистирајући на сопственој части, убеђивао (пошто је прочитао књигу) да није било никаквог контакта између њих двојице, те да је мој сведок лажан. Покушао сам да му објасним да је овако, као код мене, много боље, из литерарних разлога, ма, и у безброј америчких класика досељеник неће да се макне из своје црвоточне брвнаре коју, на ватреним коњима, окружују унајмљени револвераши, али радни човек брани своју родну грудну, свој лог, тако да, уколико те неко сачека у твојој кући, пошто си се вратио сав знојав, из игре, и развали ти шамарчину, показује све недогледне даљине човекове суровости, макар се то буквално десило или не.

Ето, тако сам ја то закувао, а њих се двојица још препуцавају романескно, доказујући ко је ту цинкарош, а ко манијак, ко је ту циник, а ко хвале вредан, и шта се све деси кад (што рече један песник) потегнемо из чаше пиће које уопште нисмо наручили. Чини ми се да њихови гласови, час један час други, надјачавају звуке електричних гитара (која чујем пред сан), кроз „фендер“ појачала од педесет вати, што у мојој глави заглушују кафкијанску пресуду у овом драмском сукобу.

(Примијера представе „Појачало и њишара“, по истоименој причи Слободана Тишме, у драматизацији и режији Иване Јаношев, била је 12. фебруара 2020. године, на Камерној сцени Српској народној позоришта.)

Мирослав Фабри, Сања Микитишин и Јован Живановић, *Гитара и појачало*, по тексту Слободана Тишме, фото Срђан Дороски

Проф. др Невена Варница

ВОЛИМО ПОЗОРИШТЕ И ИДЕМО У ПОЗОРИШТЕ!

Поводом двадесет њ година организираних њосеиџа

Радоје Чупић у представи *Сан леиње ноћи*, премијера 10. децембра 2003, фото Миомир Ползовић

Пре тачно две деценије, сасвим спонтано, како то обично бива, на часовима из Књижевности ренесансе и барока договорили смо се да би било лепо да одемо заједно у Српско народно позориште и да гледамо тада тек постављену Шекспирову драму *Сан леиње ноћи* у режији Кокана Младеновића. Нисмо могли ни да наслутимо, тадашњи студенти друге година на Одсеку за српску књижевност Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду и ја, да је покренута једна лепа пракса, која ће прерасти у део студентског живота великог броја младих људи наредних генерација. Те представе сећамо се и

Сања Ристић Крајнов и Милован Филиповић у комедији *Слуја двају њосиодара*, премијера у СНП-у 11. октобра 2012. фото Миомир Ползовић

дан-данас: уводних сцена поред базена у којима су играли Новак Билбија и Соња Дамјановић, потом магичне (у сваком смислу) шуме у којој су се нади-

гравали Драгиња Вогањац као Титанија и Радоје Чупић као Оберон, уз Гордану Ђурђевић Димић у улози Пука. Бескрајно смешне биле су комичне сцене са Вратилом и осталим ликовима те смо из Позоришта неколико година излазили насмејани и очарани лакоћом глумачке игре, умећем и свим решењима познатог редитеља и остале екипе коју је био окупио.

Убрзо након тога, као да је била поручена, на сцени „Пера Добриновић“ постављена је још једна ренесансна комедија – овога пута највећег дубровачког комедиографа Марина Држића – *Дунго Мароје* у режији Радослава Миленковића. Слушати реплике из најпознатијег драмског комада на оригиналном дијалекту, смејати се свевременим увидима и филозофији која је била актуелна, како у 16. веку, тако и у наше време, било је вредно искуство. Иако је редитељ тада одлучио да време радње измести у прве деценије 20. века, она није била изгубила ништа од своје актуелности и дубине. Напротив. Показало се колико је позориште моћан медиј и колико једно дело, уколико је уметнички вредно и носи снажне поруке, може да надиђе време настанка и да буде актуелно готово пет векова касније. Из ове представе памтимо Гордану Јошић као Лауру, Југослава Крајнова као Мара, Радета Којадиновића као насловног јунака Мароја, Александра Гајина као Бокчила,

Александар Гајин, Раде Којадиновић и Радоје Чупић у комедији *Дунго Мароје*, премијера 30. септембра 2005. фото Бранислав Лучић

Драгињу Вогањац као Петруњелу, Радоја Чупића као врцавог, свеприсутног, сналажљивог Помета, Владислава Каћанског као смешног Уга Тудешка, Мирослава Фабрија као Попиву – који је носио шљокичасти кичасти лила прслук и кога је најављивао звук лавежа, савршено се уклапајући у основну карактеризацију лика, кога су ословљавали са „Псе један...“ – и друге актере. Мада су многи студенти, из неколико генерација које су гледале ову представу, били изненађени редитељским решењем за измењени крај, посведочили смо колико је, за разумевање самог текста и епохе, значајно било то што смо седели у гледалишту и пратили радњу која није била само део текста за читање лектире, него је и извођена. Тада смо се сви уверили у једну неоспорну

чињеницу – без обзира на то када су студенти само дело прочитали, уколико су гледали представу, није постојала ни претпоставка да, рецимо, на испиту, не знају о чему тужи дундо када се први пут појави („Пет тисућ дуката...!“) или какве вести и на који начин доноси Гулисав.

Десетак година касније, када је *Дунго Мароје* већ био скинут са репертоара, позвали смо на катедру Радоја Чупића да нам гостује на предавању и да изнесе најпознатије Пометове монологе у учioniци те тако приближи аутора и овог јунака новим генерацијама. Не треба посебно напомињати да је и тај сусрет свима остао у лепом сећању.

Даље су се, из сезону у сезону, из академске године у годину, низале драмске представе које такође нисмо пропустили да погледамо. Навешћемо неке: *Повраћак Казанове*, *Ромео и Јулија*, *Госпођа министарка*, *Вечити младожења*, *Цангрљив муж*, *Јованча на њушу око светиа*. Низу, такође, припадају и најпознатије опере: *Севилски берберин*, *Фаусћ*, *Кармен*, *Владимир и Косара*, *Евџеније Оњеџин*. Са немалом дозом поноса, истакли бисмо да су многе студенткиње и студенти, који су у Нови Сад дошли на студије са различитих страна – из војвођанских градова и мањих места, из централне Србије или са југа, али и из Републике Српске – први пут су у Српско народно позориште ступали управо као део организоване групне посете, разумевајући да су ова наведена позоришна дела, али и многа друга, важна да се виде и доживе јер су неизоставни део опште културе. Ту су, наравно, и балетске представе, попут *Грка Зорбе*, *Лабудовој језера*, *Ане Карењине*, *Охридске лејенде*. Било је корисно и вредно, на пример, видети инсценацију Толстојевог романа на позорници као балет, или уз Зорбу и Ника увидети како функционишу многи аспекти традиционалне културе о којој се учи на обавезним предметима у оквиру основних студија. Нагласили бисмо да су ти млади људи, како су сазревали, у Српско народно позориште долазили и сами, или у друштву, и тако постајали стална публика.

Свега овога не би, наравно било, у тако лепом и природном следу, да не постоји дивна, дугогодишња континуирана сарадња са запосленима у сектору за организовану продају СНП-а. Захвални смо госпођама Снежани Ђурчић и Весни Попов Базић, као и љубазним запосленицама на благајни које су увек добро расположене и вољне да нам изађу у сусрет, да нам испуне жеље и да нам обезбеде улазнице за представе које пожелимо да гледамо.

Још једна представа, поред наведених (али и оних које су ненамерно изостављене), имала је култни статус међу студентима српске књижевности. То је био *Слућа двају јосџогара* Карла Голдонија у режији Бориса Лијешевића. Одговорно тврдим да су, захваљујући њој, млади академци много боље знали основне карактеристике ерудитне комедије или комедије дел арте, након што су учавали како то све заједно функционише на позорници. Милован Филиповић изазивао је салве смеха након што би се, као Труфалдино, обраћао публици речима да би све боље било „... када би се у овом граду мање читало, а више јело.“ Ту су увек били и дивљења вредни Бранимир Брстина, Југослав Крајнов, Сања Ристић Крајнов, Иван Ђорђевић и остале њихове колеге – сви посвећени, заиграни, тачни и уверљиви као представници типизираних јунака, у типизираним ситуацијама на симултаном сцени.

Након паузе узроковане ковидом, наставили смо са организовањем и доласцима. Нове генерације, неке и по више пута, гледају представе постављене у међувремену. За поједине, попут *На Дрини ћуприја*, *Ујошреба човека*, *Небески одрег*, *Тартиф* или за *Вештице из Салема* влада велико интересовање и утисци се преносе па долазимо и по два, по три пута током једне академске године. Већ неколико сезона, студентима српске књижевности придружују се и студенти медијских студија, студенти српског језика, компаративне књижевности и културологије. Верујемо да се овде низ не завршава и да ћемо анимирати и оне са осталих студијских група да нам се придруже. Организоване посете су важне. Верујем да је нама, са високошколских установа, понекад лакше да мотивишемо млађе нараштаје, иако и међу њима буде скептичних. Али, поверују својим колегицимама и колегама, као и наставницима, да понекад вреди ризиковати и доћи. Брзо се увере у то да живу реч, да игру на сцени, да позориште као институцију која постоји преко два миленијума, мало шта може да надиђе.

Српско народно позориште, као национална институција основана у 19. веку, о чијем се значају говори и теоријски учи на различитим изборним и обавезним предметима, и практично је, дакле, данас неизоставни део нашег живота и можемо да кажемо да га сматрамо – са свима који су ту запослени и ангажовани – својим великим ПРИЈАТЕЉЕМ.

Марко Шелић Марчело
фото Срђан Дорошки

Марко Шелић Марчело: „Ако и уђем у представу у својим ципелама, током ње дефинитивно постану Аријелове“

СУСРЕТИ

Интервју са Марком Шелићем Марчелом, ауџором сонџова у драмској ѓредстави СНП-а Бура

Већ више од три године Шекспирова *Бура* је на репертоару Српског народног позоришта. На супрот раширеном мишљењу да је реч о комаду о праштању и измирењу, Кокану Младеновићу је Просперов завршни монолог више звучао као закопавања ратних секира на простору бивше Југославије: да ли заиста тако лако могу да нас помире исти они који су били најватренији кад нас је требало завадити? За једног од сарадника Младеновић је изабрао Марка Шелића Марчела, те његове најближе сараднике Невену Глибетић и Радета Склопића, јер сматра да нема природнијих савезника за ту врсту реинтерпретације Шекспира од њиховог осећања света и стварања музике.

Марчело је, како каже, имао и задатак да глуми глумца који глуми Аријела, на шта се, још увек, није у потпуности навикао:

Бура јесте ту већ солидно дуго, али никада није имала среће да заправо уђе у нарочиту редовност јер је ансамбл многољудан, често се деси да неко не може да игра, и та околност је спречава да уђе у рутину. За Нену, Радета и мене то је гостујући терен, и никада није престао да буде, сваки пут је изнова изазов. Можда си мало припремљенији због искуства на бини, али позорница је ипак друга ствар. Увек је ту нека другачија врста треме, али свакако је и забавно: не престајем да се одушевљавам чега све има у том искуству.

Тимски рад на карактеризацији Аријела био ми је велика новина у односу на оно што иначе радим: у прози такође осмишљавам ликове, у извесном смислу проживљавам исто што и они, чиним да та емоција буде „комуникативна“, али сада, први пут, посао није готов ту – него морам да изађем на позорницу и изнесем то што смо смислили, а нисам глумац. С друге стране, никада ми, на пример, није било јасно како то да глумци и глумице могу да „плачу по

потреби“. Звучи банално, али јесте један од разлога зашто сам то занимање увек држао врло племеним и фасцинантним: мора постојати огромна моћ саосећања да би могао тако уверљиво да постанеш неко други на (не)одређено време. То с плачем деловало ми је као један од врхунаца „уосећавања“, и питао сам се је ли заиста тако или сипају неке капи у очи (смех). Али ево, уверио сам се да ти, чак и кад си аматер, потпуно природно долазе и смех и плач твог јунака, и у томе је магија театра: истински одеш у ту другу особу и оно што јој се дешава. Понекад ми то не пође сасвим за руком одмах, али ако и уђем у представу у својим ципелама, током ње дефинитивно постану Аријелове.

Марко Шелић Марчело као Аријел у Шекспировој *Бури*
фото Срђан Дорошки

Превасходни задатак њебе и њвоје екије био је рад на музици и сонџовима. Предрај Ивановић, књижевни кријичар, каже да је једно код Шекспира сигурно – ако њосџоји савршени њоредак, он је изражен музиком и мојућ само кроз музику и уїледање на музику. Колико су сонџови креирани из самој лика Аријела, а колико из њебе као њиховој ауџора?

63

ПОЗОРИШТЕ бр. 1 | 2024.

Што се приступа сонговима тиче, од почетка сам на задатак гледао кроз поређење с Кокановом својевременом идејом да са Божом Врећом ради *Кошћану*: као публика, ми ћемо свакако учитати оно што знамо из стварне стварности – ко је особа, чиме се бави, шта је њен јавни имиџ, коју врсту личног интегритета доноси улози; али оно у представи неће бити он него Коштана. Тако и овде: те песме несумњиво имају ауторски печат близак ономе што Нена, Раде и ја иначе радимо, али врло рано смо у процесу рашчланили да сонгови иду из Аријела као лика. Све оно што људи иначе знају о мени послужиће нам као додатно оружје подтекста, ствар на коју свакако рачунамо, али били смо стопостотно у Аријеловој визури.

Аријел је лик вођен манџром „само сам радио свој џосао“. Узевши у обзир да зло не чине нужно садисџи, манијаци и џсихоџаџе, већ чесџо и обични људи уколико ауџориџеџи џо од њих заџражи, колико џоџе у џрилоџ џовори изџовор да наша рука није наша уколико џој је неџџо наређено?

Прво што научиш од глумаца и глумица јесте да мораш да браниш свог јунака макар био најгора особа на свету. Ова наша верзија Аријела отуд ми је од почетка деловала комплексније од пуке кукавице: он, наиме, господару не сме да изговори ‘не’, али све време кришом гледа да осујети рђава наређења која добија, те да спасе и жртве и господарову душу. Тренутак када сам се стварно растужио над њим био је онај када сам разумео шта је тачно тачка сукоба у њему: он није недужан човек, али јесте недужна душа. Његов однос према Просперу није само страх, он осећа и бескрајну захвалност према човеку који га је спасао ланца и верује да у њему мора бити добра. Аријел испрва нема морални проблем с осветом онима који су његовом господару уништили живот, али се сломи када схвати да Просперу ништа не значе сви они остали, недужни људски животи на том броду. И изједа га савест, иако касније дознамо да је заправо успео потајно да спасе све те људе. Он нема крви на рукама, али његова душа се осећа као да

има. Детиње сања о слободи и свету ван тог острва, али схвата: слобода му ништа неће вредети након кад зна да је натеран на саучествовање у злоделу да би је добио. Кроз сонг „Онај ко није рекао не“ провели смо га до спознаје да је наша рука ипак наша чак и када џој неко други наређује: да, одбијање би донело тешке последице, али избор *џосџоџи*. И ту је горка паралела с нашом стварношћу.

Шџа је џеби Аријел, а шџа си џи њему?

Ја сам њему тек канал изражавања. Он је мени... толико тога. Веома ми је драг, веома потресан, на крају крајева својом смрћу и веома достојанствен. Част ми је што могу да се позајмим том човеку сваки пут изнова. У једној колумни сам размишљао о томе колико ова земља иде ка нашем завршетку *Буре*. Ако смо већ децу опколили сваком врстом насиља, неко ће морати да попут Аријела истрчи, стане испред и прими последице уместо њих. Утолико ми је емотивно разорније што сам толико пута одиграо представу где то урадим буквално, а гледамо стварност која нагиње на сличну страну.

Можемо рећи да нам је бурна џрошлосџ, али је буран и садашњи џренуџак. Присусџвујемо ли више џериодима буре или заџишџима џрег буру?

Размишљајући о томе, питам се шта је ово сад. Сведоци смо једне ужасне стварности која прилично онеспокојава. Ако је то затишје, каква је тек бура. Било би добро изаћи из тог зачараног круга. Да смо истински престрављени од чињенице шта смо урадили једни другима деведесетих, не би смо новој деци пренели пелцер национализма (који се, захваљујући вишедеценијском медијском тровању од стране политичких елита, поистовећује с патриотизмом – а то, у најмању руку од Другог светског рата, нису синоними). У случају експлозије ужаса, сви би се тргли из апатије, а утрнулост чини шансу за тако нешто много већом. Плаши ме највише што све пролази поред нас и ништа нам није довољно страшно за озбиљну побуну.

Александра Никодијевић

сцена из *Буре*
фото Срђан Дорошки

Бранислав Јатић (1956–2024)

БАС КАКАВ СЕ РЕТКО РАЂА

Бас Бранислав Јатић, првак Опере Српског народног позоришта у пензији, преминуо је у 68. години у Новом Саду, 8. марта 2024. Деценијама на сцени своје матичне куће у најважнијим улогама басовског репертоара, Бранислав Јатић је био један од важних ослонаца у представама, увек добро примљен код публике, особито гласа и појаве, али и изузетног глумачког талента, који су критичари увек истицали као велику вредност у његовим тумачењима оперских улога.

„Бранислав Јатић је у Српском народном позоришту двадесет година држао оперски репертоар. Певао је главне улоге и држао репертоар, и сада тек видимо, када у Србији, од средње школе до краја докторских студија, нема ниједног таквог баса, колико нам је заправо Бранислав Јатић вредео“ – истиче директор Опере Српског народног позоришта и оперски певач Жељко Андрић, на вест о Јатићевом одласку. „Чак и у пензији, био је ангажован, јер басови могу да певају јако дуго. Имао је неколико проба са солистима, као инструктор за руски језик за оперу *Демон* Антона Рубинштајна, коју припремамо, и са радошћу је долазио да ради. Требало је и да пева у овој опери, али, нажалост, нисмо успели у тим плановима.“

Бранислав Јатић је 1977. постао солиста Опере СНП-а, а првак 1989. На овој сцени је остварио преко 50 улога у операма италијанских, немачких, руских, француских и домаћих композитора, и још око 20 у другим оперским кућама. Са ансамблом

Бранислав Јатић
фото промо

Опере СНП-а је гостовао широм Југославије, као и у иностранству (Румунија, Мађарска, Италија, Русија). У овој кући је у два наврата обављао функцију директора Опере СНП-а.

„Стамену противтежу тумачима других улога чинила је појава великог свештеника Закарије, у певачки и глумачки изузетно убедљивом и дореченом тумачењу расположеног Бранислава Јатића, који је својим сценским наступима чинио истински стожер представе“, писао је тако критичар Борислав Хложан о Јатићевом наступу у Вердијевом *Набуку* на сцени СНП-а.

Бранислав Јатић као Бонзо у опери *Мадам БаШерфлај* Ђ. Пучинија, 2000. фото Миомир Ползовић

Бранислав Јатић као Ферандо у опери *Трубадур* Ђ. Вердија, 2008. фото Миомир Ползовић

Бранислав Јатић као Оровезо у опери *Норма* В. Белинија, 2006. фото Миомир Ползовић

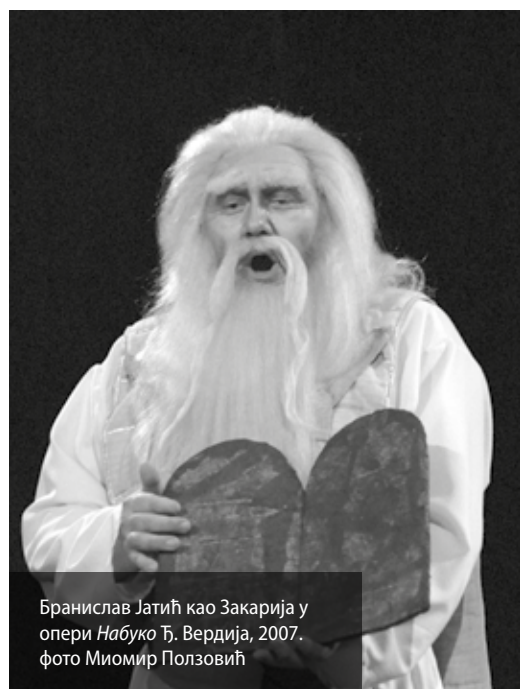
Бранислав Јатић, Гала концерт Опере ССП-а, 2018. фото Бранислав Лучић

Бранислав Јатић као Црквењак у опери *Тоска* Ђ. Пучинија, 2006. фото Миомир Ползовић

Бранислав Јатић као Сурин у опери *Пикова дама* П. И. Чајковског, 2011. фото Миомир Ползовић

Бранислав Јатић као Закарија у опери *Набуко* Ђ. Вердија, 2007. фото Миомир Ползовић

Последња улога на оперској сцени СНП-а: Бранислав Јатић као Кнез Гремин, на премијери опере *Евџеније Оњегин* П. И. Чајковског, 28. марта 2023, СНП
фото Марија Ердељи

Интернационалну каријеру је започео 1986. улогом Спарафучила у Вердијевом *Ријолејџу*, на Летњем фестивалу у Сегедину. Касније је гостовао и на фестивалима у Зволену (Словачка), као Балтазар у *Фаворити* Г. Доницетија, Констанци (Румунија), као Закарија у Вердијевом *Набуку*, Брегенцу (Аустрија), као Гувернер у Моцартовом *Дон Ђованију*, Хајденхајму (Немачка), као Доктор, Монтероне и Ферандо у Вердијевим операма *Травијата*, *Ријолејџо* и *Трубадур*, на „Мајским оперским вечерима“, у Скопљу, као Рамфис у Вердијевој *Ауги*, и као Рајмондо у *Лучији од Ламермура* Г. Доницетија, и Чељабинску (Русија), као Спарафучиле и Ферандо у операма *Ријолејџо* и *Трубадур*. Учествовао је 1991. у извођењу мега-пројекта опере *Ауга Ђ. Вердија* у Хонгконгу. Са ансамблима иностраних оперских кућа гостовао је у Холандији и Белгији, на Кипру, Немачкој и Швајцарској.

Био је деведесетих година 20. века стални члан Државне Опере у Банској Бистрици (Словачка), а почетком двехиљадитих и Народног позоришта у Београду, да би се потом вратио у СНП. У исто време, био је и стални гост Опере ХНК у Загребу.

Концертирао је у Словачкој, у Украјини, и Русији. Његов концертни репертоар обухватала су камерна дела композитора разних епоха, као и позната вокално-инструментална дела. Јатић је аутор и учесник концертног пројекта „Словенски басови“, посвећеног Ф. И. Шаљапину, који је изведен у Београду, Српском народном позоришту, Македонском народном театру у Скопљу, и у Москви. Био је и члан жирија на међународним певачким такмичењима у Русији, Украјини и Азербејџану.

Шест пута је награђен Годишњом наградом СНП-а. Добитник је Октобарске награде Новог Сада (1997), и највишег признања Српског народног позоришта - Златне медаље „Јован Ђорђевић“ (1998). Носилац је Сребрног ордена Фондације „Ирина Архипова“ из Москве, за пропагирање руске музике на Западу и просветитељску делатност, и Златног ордена Међународне асоцијације музичких уметника, за изузетне доприносе оперској уметности.

„Дневник“, 9. марта 2024.

Из прошлости Српског народног позоришта

Невена Јанаћ

СНП, Нови Сад 2023.

Из данашњег угла многи од података које, овом приликом, читаоцима нуди ауторка књиге могу деловати необично или бизарно, понекад чак и смешно, неки су невероватни, а неки су, пак, потресни. Ипак, ма како их данас процењивали, сви они сведоче о заблудама, но и о дубокој вери наших претходника да је позориште важно, да је уграђено у темеље наше (и европске) културе, да су, дакле, један од темеља националног идентитета.

А када нешто постане део културе, онда – претпостављам и надам се – постаје беспредметно питање да ли уметност мења свет. У овом уверењу нудимо читаоцима књигу о занимљивостима из историје Српског народног позоришта.

Александар Милосављевић

Драме Лазе Телечкој

приредио Зоран Ђерић
Едиција „Драмска баштина“
СНП, Нови Сад 2023.

Рејершоар Опере СНП-а 1997–2022

приредила Ивана Илић Киш
Едиција „Из Опере“
СНП, Нови Сад 2023.

Енциклопедија СНП-а (I–III том)

СНП, Нови Сад 2021.

**Награда „Лазе Косић“ за издавачки
успех године на Сајму књига 2023.**

1. Дејан Пенчић Пољански: **Ејон Савин** (монографија), СНП, Нови Сад 2011.
2. Александар Милосављевић и Радослав Веснић Млађи: **Позориште као судбина или прича о позоришној породици**, ПМВ и СНП, Нови Сад 2017.
3. Марина Татић - Лозјанин: **Сећање на сџару кућу: Прикази из часописа „Позориште“ СНП-а у Новом Саду, 1969–1977**, СНП, Нови Сад 2017.
4. Даринка Николић: **Дејан Мијач** (монографија), СНП, Нови Сад 2017.
5. Марко Малетин: **Суштон војвођанске позоришне традиције**, СНП, Нови Сад 2017.
6. Павле Јефтић: **Дневник предсјава новосадских позоришта 1919–1941**, СНП, Нови Сад 2017.
7. Ненад Вујановић Шеша: **Сукоб**, СНП, Нови Сад 2019.
8. Ана Ђорђевић: **Смедерево 1941.** / Александар Милосављевић: **Сџрадање љумаца СНП-а у Смедереву 1941**, СНП, Нови Сад 2019.
9. Владимир Митровић: **Рагуле Бошковић – Уметност љакаша** (монографија), КЦ Војводине и СНП, Нови Сад 2019.
10. Ивана Илић Киш: **Балет: Грађа за рејершоар СНП-а (2003–2020)**, СНП, Нови Сад 2020.
11. Александар Милосављевић: **Љубослав Мајера, редитељ** (монографија), СНП, Нови Сад 2020.
12. Немања Совтић: **Мирослав Чаниаловић**, СНП, Матица српска и Завичајно удружење „Гламочко коло“, Нови Сад 2021.
13. Сенка Петровић: **Сан од 6 дана, 16 сајти и 3 минути**, СНП, Нови Сад 2021.
14. Ивана Илић Киш: **Живот, књижевност и позоришно дело Ајтанасија Николића (1803–1882)**, СНП, Нови Сад 2021.
15. Зоран Максимовић: **Обнова Српског народног позоришта после Првог светског рата 1918–1921**, СНП, Нови Сад 2021.

ПОЗОРИШТЕ

ПОЗОРИШТЕ

ПОЗОРИШТЕ

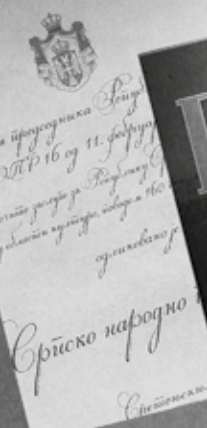
ПОЗОРИШТЕ

ПОЗОРИШТЕ

ПОЗОРИШТЕ

ОРИШТЕ

Наша издања су доступна
и у електронској форми на
порталу www.snp.org.rs

За издавача:

др ЗОРАН ЋЕРИЋ, в. д. управника СНП-а

Редакција:

мр ИВАНА ИЛИЋ КИШ, уредница овог броја

АЛЕКСАНДАР МИЛОСАВЉЕВИЋ

НЕВЕНА ЈАНАЋ

СОЊА ВИДАКОВИЋ САВИЋ

др МИЛЕНА ЛЕСКОВАЦ

ЛАСЛО БЛАШКОВИЋ

др ЗОРАН ЋЕРИЋ

ДУШАН МАМУЛА

Графички уредник:

СОЊА ВИДАКОВИЋ САВИЋ

Компјутерски слог:

ЉИЉАНА БИЛБИЈА

Фотографија на корицама:

Марко Савић и Бојана Милановић

у драми „Скупљачи перја“

фото МАРИЈА ЕРДЕЉИ

Штампа:

„Футура“ d.o.o, Нови Сад

Тираж:

500